

TV-15

Štev. 37

XXVII.

Izhaja tedensko

5. oktober
1989

Cena: 2.000 din

YU ISSN 0353-4405

TV-15 je oznaka za osrednjo partizansko kurirsko postajo v Občicah v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Iz vsebine

Str. 2: Teden, ki ga ne bomo pozabili
Str. 3: Dojilje njenega veličanstva inflacije
Str. 6: Steklarji iz Rogaške Slatine
Str. 12: Z minometi na položaju
Str. 15: Pestro taborniško poletje

Naslednja številka TV-15 izide 19. oktobra

Dan slovenske državnosti

Največ ljudi pa se je ob dnevu slovenske državnosti zbralo pred Prešernovim spomenikom v Ljubljani, kjer so s kulturno prireditvijo zaznamovali ta dan. Po uvodni Zdravljici, novi slovenski himni, ki jo je zapel akademski pevski zbor Tone Tomšič, je spregovoril predsednik mestne konference SZDL Jože Osterman, ki je med drugim dejal: »Dan slovenske državnosti, ki nas je danes zbral na tem trgu, ne zahteva od nas nikakršnega evforičnega in čustvenega slavlja niti kričečih zborovanj, kjer bi se lahko vdajali čarom dnevnice politike, saj bi to globoko nasprotovalo tradiciji mlade slovenske državnosti. Njeni temelji so namreč nastajali tiho, v delovnih sobah naših kulturnikov in političnih veljakov.« Za tem pa je dramski igralec Boris Ostan prebral poseben poziv k strpnosti in razumevanju med narodi, ki ga je oblikoval izvršni odbor predsedstva mestne konference SZDL Ljubljana.

Tekst in foto: J. Č.

V torek, 3. oktobra, smo v Sloveniji prvič praznovali dan svoje državnosti. Leta 1943 je namreč od 1. do 3. oktobra zasedal zbor slovenskih odposlancev in postavil temelje slovenske državnosti.

Na osrednji slovesnosti, ki je bila v Šeškovem domu v Kočevju, kjer je bilo zgodovinsko zasedanje zbora odposlancev, je zbranim spregovoril predsednik skupščine Slovenije Miran Potrč. Najprej je spomnil na zgodovinski pomen zbora slovenskih odposlancev, ki je tudi edinstven primer, ko se je od ljudstva izvoljena oblast zgradila med vojno. Slovenski narod se je

odločil za Jugoslavijo, ki bo odprta v svet, v kateri bo vsak državljan svobodno izražal svojo nacionalno pripadnost, kjer bo v svojem narodu in v svoji državi urejal vsa bistvena razvojna vprašanja in hkrati čutil pripadnost in zavest, da lahko te svoje pravice in interese, združen v Jugoslaviji, uresničuje bolje, svobodneje. Taki so interesi vseh narodov in narodnosti.

V nadaljevanju je Miran Potrč spregovoril tudi o sprejetih dopolnilih k slovenski ustavi in med drugim dejal: »Ali je mogoče verjeti, kako dobronamerna in objektivna je kategorična trditev, da se je

Slovenija s sprejetjem dopolnil resnično že odcepila od Jugoslavije, oziroma da je treba prepričati sprejem amandmajev, ker bi sicer nastale nepredvidljive negativne posledice za delovanje pravnega sistema v Jugoslaviji in za izvajanje funkcij organov federacije? Isti posamezniki in organi, ki so popolnoma izmišljeno lansirali takšne teze in z njimi resno vznemirili ljudi, danes poudarjajo, da funkcionaliranje sistema ni ogroženo, in da bodo zagotovili, da se bo ustava SFRJ spoštovala na vsem ozemlju Jugoslavije. Kje je torej krivda za strah, ki je bil pri večini dobronamernih

ljudi v Jugoslaviji morda res povzročen? Ali smo zanje res krivi mi v Sloveniji, ki smo dosledno, dostojanstveno in v skladu z ustavo oblikovali svoja dopolnila? Ne in odločno ne! Mi za to nismo krivi. Krivi so tisti, ki so s polresnicami najprej povzročili strah in nerazpoloženje ljudi, potem pa zahtevali od nas, naj ta strah razumemo in odstopimo od naših namer – od odločanja o dopolnilih. Tega seveda nismo mogli, nismo smeli in nismo želeli storiti, saj smo bili in smo še prepričani, da naša dopolnila ne ogrožajo nikogar in tudi Jugoslavije ne.«

B. K.

Ravnajmo strpno in trezno

Slovenski borci smo intenzivno sodelovali v dolgotrajni javni razpravi, katere zaključek je znan: dne 27. septembra 1989 so delegati v Skupščini SRS soglasno sprejeli dopolnila k ustavi SR Slovenije. Borci smo enodušno podprli slovensko politično vodstvo in republiško ustavno komisijo, da sta po dolgotrajnih usklajevanjih, ki jih je oblikovala odprta demokratičnost, izoblikovala takšno republiško ustavo, ki bo tudi po našem mnenju slovenskemu narodu in njegovi narodni državi zagotovila neodvisnost, samostojnost in vsestranski napredek v okviru socialistične federativne republike Jugoslavije.

Vemo, da je v zvezi z novo slovensko ustavo prišlo v državi do nesoglasij. Besedila nekaterih ustavnih členov v delu Jugoslavije ne samo niso naletela na odobravanje, temveč so vzbudila tudi oster odpor. Nasprotovanju sta se pridružila tudi predsedstvo SFRJ in predsedstvo CK ZKJ. Ne preostane nam drugega, kakor izraziti upanje in pričakovanje, da se bodo stvari tako na zveznem ustavnem sodišču kot sicer korektno in za nas uspešno razpletle in da bo prenehalo povsem nezaslužno, mestoma celo zelo sovražno zavračanje tega našega dokumenta, ki je uglasen z vsemi dosedanjimi slovenskimi republiškimi ustavami, ne nasprotuje pa tudi sedanji veljavni zvezni ustavi.

Do nas je prišla vznemirjujoča in obtožujoča ocena RO ZZB NOV Črne gore, iz katere je med drugim razbrati nič več in nič manj kot poziv, naj bi se slovenski borci odrekli lastnemu prepričanju in se nekako distancirali od nove republiške ustave. Med številnimi javnimi odmevi nas je zelo prizadel, denimo, tudi ogorčen protest borcev Prve proletarske brigade. Taki glasovi so vzbudili v naših borčevskih organizacijah grenko začudenje; hkrati z izrazi odločne podpore ravnanju RO ZZB NOV Slovenije, CK ZKS in RK SZDL Slovenije smo iz nekaterih naših organizacij prejeli čustvene odzive, češ, ali res ni mogoče nič storiti, da se vsaj med borci ne bi kalili odnosi; da bi vsaj borci, kakor vedno, ohranili bratstvo in enotnost, ki ju je Jugoslaviji kot najdragocenejši postulat zapustil tovariš Tito?!

V razmerah, ko se na številnih zborovanjih in mitingih po Jugoslaviji še dalje seje razdor (čeprav je po zadnjih vesteh tega že manj), apeliram na vse jugoslovanske borčevske organizacije, naj ne sodelujejo v nenačelnih razprtijah. Saj se vé, da v številnih primerih posamezniki in skupine reagirajo čustveno, ne da bili količjak relevantno poučeni o tem ali onem jabolku spora. Kako se je treba postaviti v takih nesoglasjih, ki obstoje in jih je treba čimprej konstruktivno razrešiti, je pokazala Jugoslovanska ljudska armada, ko je skozi usta viceadmirala Šimića dala vedeti javnosti, da je v enaki meri zaščitnica in subjekt vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti, in da zavrača sleherni nenačelno licitiranje s svojim vplivom. Nemajhna politična in vsakršna drugačna škoda nastaja, če se borci – to velja tako za nasslovenske kot za vse jugoslovanske borce – pustimo nepremišljeno izzvati, pa izrečemo v bolečini ali jezi besede, ki vznemirjajo in jih je pozneje težko vleči nazaj.

Borci! Bodimo trezni in ne dovolimo, da bi med nas kakorkoli legale sence; pokažimo vsem drugim članom naše jugoslovanske skupnosti, kakor smo pokazali v NOR, kako se morajo takšne sence razpršiti v soncu našega tovarištva.

Bojan Polak-Stjenka

Oglašamo se po enem tednu

Čas, v katerem živimo, je tako izreden, da ne trpi odlašanja. Borcem, naročnikom, bralcem našega časopisa je treba marsikaj povedati. Odložili smo se, da predvideno začasno 14-dnevno izhajanje v tem trenutku izpopolnimo s prihajajočo številko. Kljub temu še vedno velja sklep predsedstva RO ZZB NOV Slovenije o 14-dnevnem izhajanju časopisa. Prihodnja številka TV-15 bo torej izšla 19. oktobra 1989.

Mira Svetina,
predsednica časopisnega sveta TV-15

Teden, ki ga ne bomo pozabili

Nova slovenska ustava buri duhove križem po Jugoslaviji

Bridko je, da se moramo Slovenci nekaj dni po sprejemu ustavnih sprememb in dopolnil vznemirjati zaradi aktualno-političnih posledic, ki jih je sprožila ta naša magna charta. Namesto da bi se je v miru veselili, jo moramo braniti pred povsem nezasluženi sumi, podtikanjem, obrekovanjem. Tisti večji del jugoslovanske javnosti, ki ga homogeno obvladuje sedanja srbska politika, je uprizoril zaglušljivo kampanjo proti tej listini, ki se uvršča v slovensko narodno in državno zgodovino kot veljavna naslednica dosežkov Čebinskega kongresa, Speransa, Kočevskega zbora, Snosa ter ustav iz let 1947, 1963 in 1974.

Ogenj v strehi

Ne bomo podrobneje obnavljali, s kakšnimi dejanji in metodami so se nas minuli teden lotili nasprotniki; kako so z banalnim preglasovanjem pridobili jugoslovansko državno in partijsko vodstvo, da sta izrekli naši ustavi nezapupno in nas tako postavili (ker smo navzlic pritiskom ravnali premočrtno po svoje) v položaj nesposliljivih in obsojnih »neposlušnežev; kako so mimo vseh demokratičnih običajev zgolj z »argumenti«, ki sta jim rednika vpliv in moč, pri prič zborni skupaj zvezne skupščinske zbornice, zvezno ustavno komisijo in partijski centralni komite, da bi ti mogočni dejavniki zatrobili v en rog z njimi, samozvani tožilci; kako so sprva z raznimi spletkami dosegli vtis, da se proti Slovincem obrača tudi JLA; kako so v hipu zganili potencele že davno uzurpirane tiska in drugih svojih javnih medijev; kako so na vseh mogočih ravneh uspeli plasirati zahteve o ustavnosodni, parlamentarni in forumsko politični obstrukciji; kako so, naposled, spravili v pogon mašinerijo organizi-

ranega mitingarskega protestništva, tu z razbijaškimi, tam z demagoškimi »liderji« za govorniškimi odri, kako se jim je posrečilo zbrati, kot bi mignili s čarovniško paličico, desetstotilne množice demonstrantov; kako so znali umetno podžgati že sicer znano folklorno strast teh množic po parolah, rimanih domislicah, huronskem kričanju — kar vse se je zlivalo v obtožbe, da smo se Slovenci z novo ustavo strahotno pregrešili zoper skupnost; da smo ničvredni sebičnejši, izkoriščevalci, šovinisti, separatisti, kontrarevolucionarji, veleizdajalci... Razleglo se je brez števila groženj z orožjem, pretenj s kaznovalnimi pohodi »s Slobodanom do Ljubljane«, pa celo žuganje s četniško-klavskimi orgijami. Vpijoč imena Kučan, Smole, Stanovnik, Potrč, Šetinc, Drnovšek so si nebrzdane skupine dajale duška z zahtevami, koga vse je treba aretirati, izolirati, tako ali drugače eksemplarično kaznovati. Iz sfanatiziranih mas so udarjali glasovi, da je treba Slovincem vzeti zemljo, nje same pa nagnati ven iz »Dušanovega carstva«.

Gre za dejansko narodno suverenost

Ta nepopisna gonja je bila nekaznovano sprožena proti nam samo zaradi nekaj formulacij v sedmih »spornih« členih slovenske nove ustave. Množična zapiranja in krvavi obračuni so nam bili obljubljeni še zlasti zaradi sintagme, ki poudarja pravico do narodno-državne samoodločbe, vključno s pravico do »odcepitve in združitve«. Besedi »odcepitve« in »združitve« sta zbudili in bodeta nekaterike do te mere, da vidijo ali hočejo videti v njiju že kar izvršeni dejstvi — čeprav vsi vemo, da ne pomenita nič več od zapisane previdnostne klavzule k prostovoljni avtonomski pogodbi, te pogodbe pa se mislijo Slovenci de facto in z vso iskrenostjo držati enako dolgo, kakor se je bodo držali drugi jugoslovanski narodi. Naši sestavljenci ustavnega teksta so citirano določilo uporabili ne samo zaradi kakega leninskega vzornišstva ali zaradi dosledne kontinuitete s poprejšnjimi, domala istovetno oblikovanimi ustavnimi akti (ki v prejšnjih časih niso nikogar motili), temveč tudi preprosto zategadelj, da bi se izognili goli frazi, kakršno bi predstavljal termin »samoodločba« brez dodatnih vsebinskih opredelitev. Seveda pa pojma »odcep« in »združitve« res nimata samo kozmetičnega pomena: če bi kdaj bivanje v jugoslovanski zvezi postalo dejansko nevzdržno, torej, če bi se premenilo v genocidno past, bi imeli Sloven-

ci v tej klavzuli državno-pravno podlago za iskanje izhoda. Saj bi v takem ekstremnem primeru — bog daj, da se to ne bi nikoli zgodilo — narod pač moral ravnati po naravnem samoohranitvenem imperativu, ne glede na še tolikšna tveganja in žrtvovanja.

Toda žal, sleherno pojasnilo je bilo bob ob steno v »Dušanovem carstvu« (takšno ime so ponekod na mitingih uporabljali za Jugoslavijo!), kakor bi bilo že skoraj resmoč imenovati zdajšnjo republiko Srbijo z avtonomnima pokrajinama, z vse tesneje pridruženo republiko Črna gora, z neženerano naskako-

odprte upornike zoper homogenizirano miselnost, za kakršna sta se pred nekaj dnevi pokazala Vukašin Mičunović in Andjelko Kovačević.

Boj dveh smeri

V takih razmerah ni zalegel noben, še tako neizpodbiten argument. Zanimivo je bilo spremljati, kako se je ob teh dopolnilih država še bolj kot doslej polarizirala zgolj po geografskem načelu: slovenski in hrvaški delegati so se opredeljevali v podporo slovenski suverenosti, ki je postajala nekakšno znamenje ali simbol modernega, evropsko usmerjenega, demokratičnega

vnaprejšnje trmaste drugačne odločenosti. Večinska torcida je prevladala nad govorico razuma. Sklenjeno je bilo, da bo slovenska ustava podvržena arbitraži zveznega ustavnega sodišča, čeprav je bila sprejeta kot zrel sad ljudske volje in vsenarodnega plebiscita ter vendarle naraščajoče demokracije v Jugoslaviji.

Kaj naj še rečemo? Ne manjka treznih spoznavalcev, ki jim je jasno, da tu ni šlo toliko za slovensko ustavo, kolikor za manipulativno preusmerjanje javne pozornosti; za možnost, da se postavi v žarišče neka domnevna tujja, prekrije pa lastna krivda. Ali ni tragikomično, da se z nekaj verbalnimi odstavki dneve in dneve peča vsa jugoslovanska javnost, ob tem pa ostaja neosvetljeno, kako po sprejetju srbske ustave ta republika grabi avtoritarni vpliv in vse več domala monarhoidne oblasti. Vidimo vendar, kako se de facto Srbija odceplja sama, kako pridobiva ozemlja, kako manipulira vse šibkejšje zvezne institucije, kako načrtno zamenjuje titovsko — federativne simbole in vrednote z gentilističnimi vrednotami, kako forsira političantsko pravoslavlje, kako postavlja trojansko konje v obliki svojega, kot pravi — »ogroženega« manjšinskega življa vse globlje v avtohtone teritorije drugih jugoslovanskih narodov... Prav neverjetno je, kako moreta uspevati vsa ta osvajaalna strategija in taktika, v pričo katerih bi se počutil Machiavelli kot negoden učenec.

Zares se je končno treba vprašati: quo usque tandem?! Doklej bo še šlo takó v tej vse bolj zmedeni, osiromašeni, s spletkami ohromljeni skupnosti

Zvone Kržišnik

Republiški odbor Zveze združenj borcev NOV Slovenije je v minulih dneh prejel od delovnih organizacij, občinskih in osnovnih organizacij ZK in sindikalnih organizacij iz Srbije in Črne gore proteste ob sprejetju dopolnil k slovenski ustavi.

V njih na grob in nekulturn način zahtevajo, da se slovenska borčevska organizacija odpove ustavnim dopolnilom.

vano republiko Makedonijo ter z neprikritimi aspiracijami na skrbništvo in oblast nad preostalimi deli države. Ni se sicer čuditi, da zmanipulirane in nahujskane množice hočejo misliti po enem zapovedanem kopitu ali da čustveni borci NOB ne morejo iz svojega malce negibnega sveta, preseneča pa topa miselnost, ki jo bodisi iz samocenzuriranega »prepričanja« bodisi zaradi ustrahovanosti prav navijaško enotno izkazujejo tudi visoki razumniki, doktorji znanosti, umetniki, politiki v tem delu države. Kajpak, celi demokratični krogi ljudi so bili tam doli iz javnosti odstranjeni, zdiferencirani, grobo utišani; domala na prste pa je žal že mogoče prešteti

ga socializma. Vsi ostali, onkraj Drine, pa so stali nepremakljivo na pozicijah represije, avtoritarne diktata, birokratske konzervativnosti, nacionalkomunističnega modela, velikosrbske opcije. Tako se je godilo povsod, v zvezni skupščini, na celonočni partijski seji in v drugih institucijah. Nihče od nasprotnikov se ni oziral na spoznanja, do katerih sta se prikopali slovenska ustavna komisija in večmesečna javna razprava. Nikogar nista zanimala Kučanovlucidni pledoaje in Potrčev govor na slavnostni slovenski skupščinski seji. Ta dva in drugi prispevki bi odprli oči slepim, če bi jih hoteli sprejeti brez arogantnega podcenjevanja pa brez

Pogovor Petra Šimića z zagrebškimi borci

Armada in orožje sta preveč resni stvari

Predsednik komiteja ZKJ v jugoslovanski ljudski armadi, viceadmiral Petar Šimić, se je v ponedeljek pogovarjal s člani borčevske organizacije v Zagrebu. Že takoj v uvodu je Petar Šimić poudaril, da sta armada in orožje za nekatere naše politike preveč resni stvari in bilo bi dobro, ko bi pozorno prebrali ustavo in preučili pristojnosti JLA.

Ne le armada, tudi milijoni delovnih ljudi, ki jim je Jugoslavija bolj pri srcu kot birokratskim elitam, bi branili Jugoslavijo. Jugoslovanska ljudska armada je skupaj z ljudmi — in ne tako, kot skušajo razlagati nekateri dejavniki stabilnosti v državi. Na šibkih nogah so podtikanja, da ljudstvo napada armado. Napadajo jo namreč skupine, ki so zelo glasne in imajo svoje cilje. Številne vaje, stiki in vezi z ljudmi dokazujejo, da je ljudstvo tesno povezano z armado.

V nadaljevanju se je viceadmiral Petar Šimić dotaknil tudi ustavnih sprememb in dejal, da je treba čimprej sprejeti novo ustavo, saj so nekatere rešitve v sedanji očitno neustrezne. Dejaj je tudi, da želijo nekatere majhne skupine v skladu s svojimi ozkimi interesi priti na položaje, s katerih bi lahko uspešneje uveljavljale svoje interese. To je rezultat delitev in nezaupanja, ki vlada znotraj ZKJ. Kakršne koli poteze, ki bi koga koli v državi spravile v neenakopraven položaj, so nesprejemljive.

Jugoslovanska ljudska armada si bo prizdevala, je poudaril Šimić, da bodo vsi dejavniki varnosti dobili svoje mesto v novi ustavi. Hkrati pa JLA ne bo težila k temu, da bi njen položaj povzdignili nad ustanove političnega sistema. Prav tako se v armadi ne morejo sprijazniti s tem, da bi postali depolitizirana armada, da bi jo zaprli v vojašnice, politika pa ne bi bila njena stvar. Kot je dejal Petar Šimić, so precej močne težnje, da se armada ne bi vmešavala v politiko in nekatere skupine že razvijajo programe na tem temelju. Dokler bo ostala JLA takšna kot je, bo v njej prostor za politično delo, ker je nastala z delom partije in je vedno budno spremljala in ocenjevala dogajanja na političnem področju, da bi lahko uresničila svoje varnostne naloge. Dodal je tudi, da armada sprejema politični pluralizem v okviru socialistične zveze, če pa bo ta pluralizem poskušal likvidirati politično delo v armadi, ga ta ne bo sprejela.

Petar Šimić je odgovarjal tudi na vprašanja, ki so se nanašala predvsem na dopolnila k slovenski ustavi. Dejaj je, da kakršna koli enostranska politika ali politika postavljanja pred dejstva ne more biti dobra. Enostranskost ali izključevanje v politiki nikdar ne obrodi sadov. Po njegovih besedah je armada povedala svoja stališča in poglede na spremembe in sklenila, da je uporaba oboroženih sil v izključni pristojnosti predsedstva SFRJ. V spremenjenem besedilu dopolnil je med drugim zapisano, da brez soglasja skupščine Slovenije nihče ne more uvesti izrednega stanja ali izvajati kakršnih koli ukrepov, ki so povezani z njim. S tem v armadi niso zadovoljni, saj menijo, da je to enostransko in v nasprotju z ustavo. Prav gotovo pa bo o dopolnilih k slovenski ustavi moralo svoje povedati ustavno sodišče Jugoslavije.

B. K.

Dojilje njenega veličanstva inflacije

Inflacija je, v prispodobni rečeno, bolezen požeruhov, ki so na glavo obrnili staro modrost – najprej delo, potlej jelo. Vendar pa stvari ne gre pretirano poenostavljati: mlade, ambiciozne države in narodi potrebujejo malce zaleta, če hočejo uresničiti svoja razvojna stremjenja. Brez nič pa ni nič! To pomeni, da je lekarniška doza inflacije (od 1,5 do 3 odstotke), kot pravijo strokovnjaki, koristna, ker spodbuja gospodarsko rast. V razmerah, ko učinkuje pozitivno, je denarja vedno nekoliko več, kot je razpoložljivega blaga in dobrin, kar samodejno sili k izravnavi, k pospeševanju proizvodnje in h krepitvi deficitarnih aktivnosti. Resda sili tudi k rasti cen, ki nujno spremlja zaostajanje ponudbe za povpraševanjem. Toda novoustvarjena vrednost v primeru, da razmah produkcije in hitrejša zaposlovanje dajeta pričakovane rezultate, materializirane v dohodku, ohranjanje razkorak v obvladljivih okvirih, ki jamčijo trajen ekonomski vzpon brez neljubih nihanj.

Seveda se vsa zadeva lahko kaj hitro izpriči. To se je v začetku sedemdesetih let zgodilo nam. Razlogov je več. Mednje po eni strani sodijo preveliki apetiti, izraženi v čezmerni splošni, skupni in osebni porabi. (V razmeroma kratkem času je SFRJ postala, v institucionalnem smislu, ena najbolj »lačnih« držav na svetu, potrojili smo izdatke za negospodarske naložbe in infrastrukturo ter dovolili razbohotenje potrošništva najslabše vrste.) Po drugi strani pa družbeni proizvod ni sledil niti »tekočim: potrebam«, kaj šele, da bi mogel kriti strateško zgrešeno in mikroekonomsko neprehtano investicijsko megalomanijo, ki sta jo usmerjala politični voluntarizem in načrtovalsko šarlatanstvo. Iluzija razcveta in izobilja je slonela skoraj izključno na zadolževanju, na najemanju tujih kreditov, o katerih je javnost slišala nekaj več šele potem, ko smo do vratu zabredli v krizo.

Bilanca je, milo rečeno, porazna. Po ugotovitvah neodvisnih ekonomistov je dobra tretjina od okroglo 20 milijard dolarjev pristala v neproduktivnih objektih in gradnjah, lociranih v glavnem znotraj manj razvitih regij, preostali dve tretjini pa sta se spremenili v industrijske obrate, ki niso izpolnili napovedi planerjev oziroma so celo poglobili strukturna neskladja in prek njih sklerozo gospodarstva. Podcenjevanje trga (ali bolje: neupoštevanja tržnih zakonitosti) je dolgo omogočalo zapiranje oči pred stvarnostjo, pri čemer je establišment verjel, da bo z normativnimi posegi zamaskiral jalovost dogovorne ekonomije, mešanico ideološkega eksperimentalizma in modelarske naivnosti. Le vzpenjajoče se inflacije ni uspel pomesti

pod preprogo, saj je v sto in sto bolečih pojavnih oblikah zaznamovala življenje slehernika.

Inflacija, ko je enkrat štiritešvilčna, kajpak ni več zgolj rušilna posledica, marveč hkrati tudi generator težav, ki v slogu perpetuum mobila same sebe poglabljajo. In zdaj v našo zgodbo lahko spustimo Markovičovo vlado. Dejstvo je namreč, da si je svoje poslanstvo zamislila precej drugače, kakor so ga pojmovali prejšnji zvezni izvršni sveti. Izhodišče je stari ekonomski sistem, ki ga je treba vreči iz kolesnic in na novo oblikovati. Po vladni logiki so ukrepi tekoče ekonomske politike, s kakršnimi sta jugoslovanske reve in stiske pobijali ekipe Milke Planinc in Branka Mikulića, brez učinka, dokler ne odstranimo že identificiranih kotskih boleznih. Čeravno je zadnja leta inflacija napredovala v daleč najhujše zlo, se od nekega napaja, se nekje oplaja; torej velja začeti pri koreninah. ZIS zato ni oblikoval posebnega, ločenega protiinflacijskega programa, saj poudarja, da so spremembe v prid bolj vitalnega, tržno usmerjenega, navzven konkurenčnega in v Evropo odprtega gospodarstva tudi najučinkovitejše sredstvo zoper inflacijo.

Ampak slednja je že prestopila meje znosnega. Je kot roj pobesnelih komarjev, ki trpinči prebivalce samotne vasi. Ljudstvo vpije, naj jim oni zgoraj priskrbijo pips, odgovorni pa raje skušajo osušiti bližnje močvirje, od koder prihaja mrčes in zaradi katerega je kraj nasploh na slabem glasu. Skratka, Markovičeva posadka ima v bistvu prav, vendar zmeraj težje kljubuje kritikam, češ da zanemarljiva faktor časa. V dirki z inflacijo, ko le-ta še naprej

zmaguje, so možnosti, da izpeljemo reformo, iz dneva v dan skromnejše, opozarjajo v srbskih politično-gospodarskih krogih. In ne motijo se.

sto staremu, dobro znanemu političnemu kalkulatorstvu in ubere miselne vijuge, utrjene v minulih štirih desetletjih.

Da ne pretiravamo, potrjujejo nastopi črnogorskih, makedonskih in kosovskih delegatov, ki so med nedavno razpravo v skupščini SFRJ terjali zagotovitev enakih štartnih izhodišč. Kdor približno pozna žargon, uveljavljen v jugoslovanskem kvazisporazumevanju, bo brž spoznal, da za »enakimi štartnimi osnovami« tičijo zahteve po finančni konsolidaciji, po že tretji izredni denarni injek-

rdečo črto, ki označuje ničlo, ter mimogrede spodbodla inflacijo. Očitno je, da jugoslovanski jug ne psihološko ne vedenjsko ni sposoben zasuka, ki bi mu Kučan najbrž dejal »odcepitev od nedela in statusa vzdrževancev federacije«, Marković pa »znoj in solze kot neizogiben davek preporodu Jugoslavije v moderno, uspešno, civilizirano državo.«

Sploh je psihologija važen dejavnik vsake, tudi naše inflacije. Pravzaprav je edino področje, kjer kratkoročne intervencije administracije morejo in morajo obroditi sadove. Že udomačena ugotovitev o navajenosti življenja z inflacijo je namreč samo hinavsko mižanje pred dokazi, da jo skušamo ukaniti in prehiteti, oziroma da jo pomagamo povečevati. Kajti če v de-

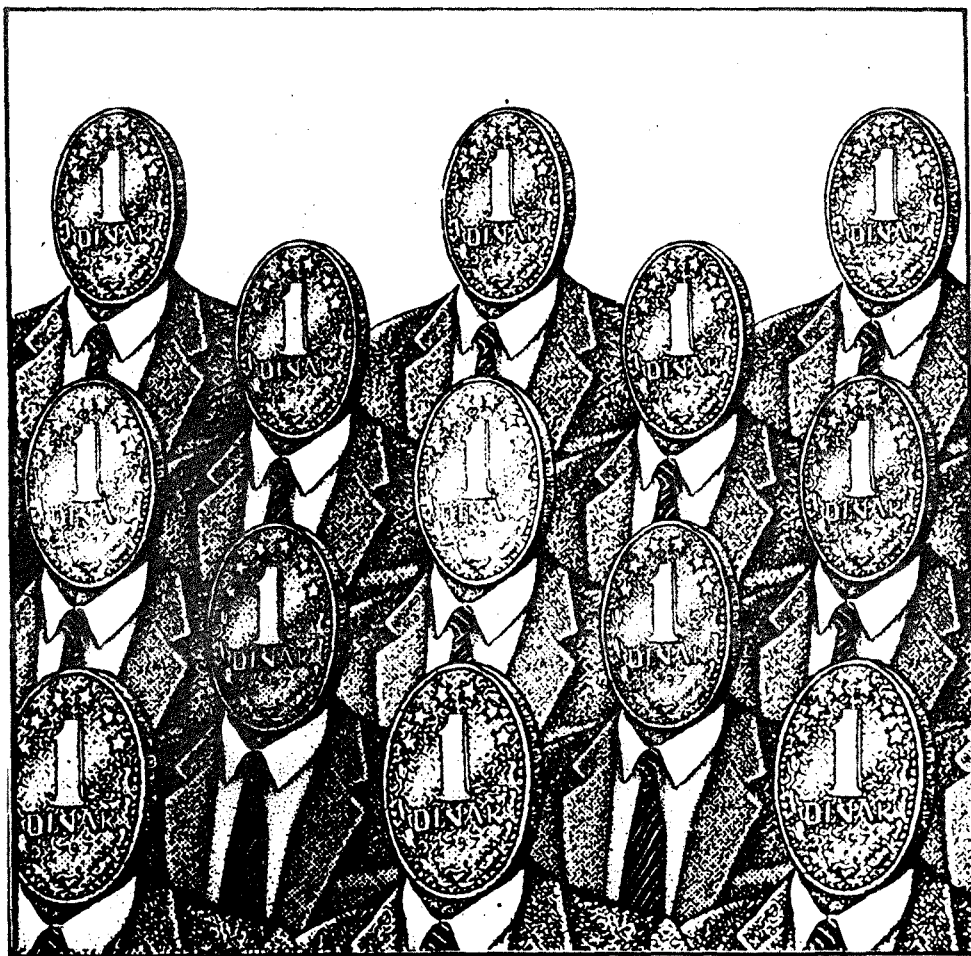
odjemalce. Tudi polžje odplačevanje terjatev in obveznosti ter namerno zavlačevanje pri poravnavi dolgov naposled obremenijo končnega porabnika. Oboje kliče po izrecni prepovedi in sankcijah.

Kar zadeva banke, naj bi postale denarna podjetja, iz česar sledi, da bi jih utegnili po predložitvi nefriziranih obračunov ob zaključku leta kar precej zapreti vrata. ZIS nadalje obljublja prekrvašenje Narodne banke Jugoslavije v ustanovo, ki ne bo več pretežno podpiralec budžetov, prevzemnik dolgov federacije, skrbnik državnih financ, samovoljni predpisovalec obresti in eskontnih stopenj ter »dobavitelj« preživetvenih posojil iz zlorabljenih primarne emisije, ampak bo dolžna bdeti nad dinarjem, nad njegovo vrednostjo in kupno močjo.

Komaj še v sfero »psihologije« sodi napovedani zakon proti monopolom, kakršnega poznajo povsod na Zahodu. Pri nas uradno ni monopolov, so le panoge in organizacije, ki ne znajo shajati brez potuhe in zaslonbe države, carinskih barikad in uvoznih omejitev. No, uvozne omejitve naj bi se še skrčile, napoveduje Marković. To je lepo, dasi ne dovolj lepo. Dovolj lep scenarij vzpostavljanja tržnega fair playa bomo nakazali iz primera v sobotnem večernem dnevniku ljubljanske televizije: pralni stroj Gorenje dobite v Borovljah za 479 mark, pri nas pa za dobrih 23 milijonov dinarjev. Razlika, upošteva torkov devizni tečaj, je domala 14 milijonov din. Tolikšen pribitek na znesek, dosežen v spopadu s tekmeči v evropskem prostoru, si vam velenjski gigant drzne zaračunati samo zato, ker v Ljubljani ne dobite podobnega italijanskega ali nemškega aparata po približno enaki ceni, kot se prodajata v Avstriji, kjer sta tudi uvozno blago.

Sklep je, da smo pri premagovanju socrealističnih predsodkov do svobodnega uvoza rekli šele dobro jutro, čeravno ne gre za segment ekonomije, ki brez dvoma skriva v sebi doslej zanemarjan antiinflacijski naboj. Mimogrede pa ga kaže prišteti še k učinkoviti zaščiti eksitenčno ogroženih državljanov, mnogo bližje duhu 21. stoletja, kakor pa »sindikalna jabolka« ali »socialni kruh«. Ta zadnji je 44 let po osvoboditvi predsem režimska sramota.

Igor Guzelj

A problem je mogoče tudi zavihati naokrog: čakanje na izpolnitev določenih pogojev, brez katerih gospodarska reforma v posameznih republikah menda ni izvedljiva, je izgovor, ki naj zakamufira neodločnost in strah pred posledicami niza stečajev, dodatnega vala brezposelnih, socialnih nemirov itd. Tu nekje ekonomika odstopi me-

ciji razvitejših republik bankrotiranim zveznim enotam; z njo naj bi slednje opravile najnujnejše strukturne prilagoditve gospodarstva.

Vendar tega niso storile niti prejšnjikrat. Dragocena sredstva so šla za pokritje izgub in za podaljševanje agonije, akumulativnost republikih in pokrajinske ekonomije pa je zdrsnila še globlje pod

lovnih organizacijah oblikujejo cene na podlagi »finančnih prognoz« namesto na podlagi večerajšnjih in predvečerajšnjih inflatornih gibanj, je to čisto navadna produkcija draginje, je zalivanje inflacije in ne morda poslovna fleksibilnost. Isto je z obrestmi na posojila kupcev, vračunanimi v cene kasnejše narejenih izdelkov, ki udarijo po žepih jutrišnje

Deseta obletnica mednarodnega leta otroka

Ob osnutku Konvencije o pravicah otroka

Kakorkoli se že obrnemo, vedno so otroci tisti, ki se ne morejo postaviti sami zase, se organizirati pa so zato prepuščeni na milost in nemilost odraslim – zastopnikom njihovih interesov. Odrasli naj bi delali v »najboljšem otrokovem interesu«. Pa? Je vedno in povsod tako? Kaj vse se dogaja v svetu...! Stevilni podatki, ki jih je zbiral Unicef, kažejo, da so otroci še vedno predmet izkoriščanja pri delu, da so žrtve v oboroženih spopadih in v drugih neurejenih razmerah. Da je izrabljanje otrok posebnost revnih in nerazvitih, nikakor ni pravilo. Uničenje otroštva je res najpogostejše v državah v razvoju, prav tako pa ga na primer najdemo v razvitem ameriškem svetu (za bedno plačilo dela zunaj družine vsaj 800.000 otrok). Grozljivo je vedeti, da zaradi lakote umre vsak

dan 40.000 otrok (vsaki dve sekundi eden), da več kot sto milijonov otrok živi na cesti, brez družine, da samo v arabskih državah osemdeset odstotkov otrok strada ali nima dovolj vode; o tem, koliko otrok je v gverilskih gibanjih, pa sploh ni podatkov.

Letos poteka deseta obletnica mednarodnega leta otroka. Obenem je to leto, ko praznujemo trideseto obletnico sprejema Deklaracije o pravicah otroka in postalo bo leto sprejema Konvencije o pravicah otroka. Generalna skupščina Združenih narodov bo namreč v novembru sprejela osnutek konvencije; seveda po desetletnih pripravah in razpravah o njeni vsebini v številnih državah, v katerih je od vsega začetka sodelovala tudi Jugoslavija. Skratka, leto 1989 bo postalo in

ostalo simbolično leto za otroke.

Osnutek konvencije govori o pravicah otrok nasploh. Zajema različne vidike varstva pravic: do lastnega mnenja, do družine, do izobraževanja, dalje zajema ekonomske, socialne, kulturne, državljanske pravice, določa moralne in zakonske obveze odraslih in vlad do otrok od rojstva do 18. leta starosti. V ospredju je spoštovanje osebnosti, identitete in specifičnih potreb otroka.

Pri nas v Sloveniji je v letošnjem letu veliko naredila v korist naših otrok Komisija za otrokove pravice pri republiški Zvezi prijateljev mladine Slovenije, ki je bila ustanovljena v januarju letošnjega leta. Sestavljajo jo strokovnjaki z različnih področij, ki se tako ali drugače ukvarjajo z otrokovim življenjem. Komisija je sklenila, da bo delovala odprto, sprejemala in usklajevala vse pobude od zunaj. Veliko vlogo so člani komisije odigrali v javni razpravi o osnutku dopolnil k ustavi socialistične republike Slovenije. V obravnavo in sprejem so predlagali posebno dopolnilo z naslednjim besedilom:

1. Otrok ima vse svoboščine in pravice človeka in občana, določene s to ustavo, razen tistih, ki so omejene zaradi mladosti.

2. Otrokom so v skladu z njihovimi značilnostmi zagotovljene dodatne pravice, katere jim zagotavljajo ta ustava in mednarodne pogodbe. Za uresničevanje teh pravic skrbi SR Slovenija ter v ta namen zagotavlja potrebna sredstva. Pri uresničevanju pravic upošteva kot temeljno načelo najboljši interes otroka.

3. Pri uresničevanju pravic so vsi otroci enaki, ne glede na raso, spol, jezik, veroizpoved, politično ali drugo prepričanje, narodnost, etnično ali socialno poreklo, gmotne razmere, rojstvo ali katero koli osebno in drugo okoliščino, ki se nanaša na samega otroka, na njegove starše ali zakonite zastopnike.

V kriznem času, ko je otrokov položaj v družbi še dodatno ogrožen, zahtevajo otrokove pravice še posebno pozornost in zaščito. Zveza prijateljev mladine Slovenije se kot »nalašč otroška organizacija« tega menda najbolj zaveda. Zato poudarja, da bi morale biti njene organizacije in društva v občinah in krajevnih skupnostih prava »vest družbe« prav z neprestanim in konkretnim opozarjanjem na osnovne pravice otrok za njihov zdrav vsestranski razvoj. Pa ne samo v tednu otroka!

Živa Drole

Nova razmerja v evropskem prostoru

Eksplozija majhnih nacionalizmov

Precejšen del svetovne javnosti se še kar ukvarja z dogajanjem v Jugoslaviji. Sosedje pravijo, da bi eksplozijo, ki bi morda nastala zaradi stališč Slovenije, čutili vsi sosedje, takoj nato pa pristavljajo, da jugoslovanske stabilnosti ne ogroža samo Slovenija temveč tudi Kosovo, trenje med Hrvaško in Srbijo, galopirajoča inflacija in 16% brezposelnost. Italijani pravijo, da med vsemi krizami razpadajočega komunizma jugoslovanski kaos Italijo še najbolj zanima, kajti Slovenija je v italijanski sosesčini, na tržaškem pragu.

La Stampa piše, da je JLA že posredovala na Kosovu in drugje in da se isto lahko ponovi v Sloveniji, s čimer bi dobili jugoslovanski Tienanmen. Eksplozija majhnih nacionalizmov bi se iz Slovenije – po mnenju tega časopisa – lahko razširila po vsem evropskem vzhodu. Ko Francozi obravnavajo sedanje dogodke v naši državi, omenjajo razplet po že znanem scenariju: velikanski portreti Slobodana Miloševića, patetični pozivi proti »veleizdajci«, za katero so odgovorni slovenski »separatisti«, poveljevanje vojske, od katere zahtevajo, da »izpolni svojo dolžnost«, žalitev slovenskih politikov, za katere ne zahtevajo le zapora, temveč skorajda fizično likvidacijo. . .

Italijanski časopis napoveduje eksplozijo majhnih nacionalizmov po vzhodni Evropi, ne omenja pa sorodnih pojavov tudi v zahodni Evropi. Tam imajo drugačne metode, nekatere pa so enake vsem. Nemci se želijo združiti, pa ne tako, da bi vsi Nemci z Vzhoda prišli na ozemlje ZR Nemčije. Jugoslovani sicer smo za združitev tega naroda, ne pa za obnavljanje nekaterih njegovih navad in posebnosti. Smo pa tudi za ponovno združitev Cipra, Libanona, Koreje, Kitajske, predvsem pa za trdno povezanost v Jugoslaviji na načelih, ki so v skladu s sedanjim razvojem napredne misli ne le po svetu, temveč tudi pri nas.

Škodljivost razprav o mejah

Pred svetovno javnostjo, na zasedanju Generalne skupščine ZN v New Yorku, smo povedali svoje o dogajanju pri nas. Potem so bili na vrsti drugi. Sovjetski zunanji minister Ševardnadze je »nepričakovano« opozoril Bonn, da s svojimi potezami spodbuja »revanšistične sile«, ki želijo revidirati povojno realnost v Evropi. V Bonnu so bili tako osupli zaradi te izjave, da polnih 24 ur niso reagirali nanjo. Ševardnadze je to izjavil na sedežu ZN, ko je govoril o kriznih žariščih na svetu. Čisto po novem je s tem »oplemenitil« ozračje v odnosih med dvema državama, ustvarjeno letos spomlad, ko je Bonn obiskal sovjetski voditelj Mihail Gorbačov. Ševardnadze je govoril v senci vedno »živahnješe« razprave o ponovni združitvi Nemčije, ki jo je obarvala izjava Bavarca, finančnega ministra bonske vlade Waigla v zvezi z nemško-poljskimi mejami. Krona razprav o ponovni združitvi pa je bila izjava kanclerja Kohla v Bremnu na kongresu njegove CDU, ko se je dotaknil »možnosti« za mirno odpravo statusa quo, s čimer je mislil na obstoje dveh nemških držav.

Pred tem je tudi novi poljski zunanji minister Skubiszewski na zasedanju ZN opozoril na »škodljivost razprav

o mejah«, kar je bilo obenem z že prej izraženimi zadržki povod za zahodnonemškega zunanjega ministra Genscherja, da se je odločil za potezo, ki ji skoraj ni primerjave na plenarnih sejah ZN. V skrbno pripravljenem govoru se je obrnil posebej na poljskega ministra in dejal, da morajo tako ministri kakor tudi vsi drugi Poljaki vedeti, da Nemci z ozemeljskimi zahtevami ne bodo nikoli ogrožali njihove pravice do življenja za varnimi mejami. Po njegovem Nemci niti zdaj niti kdaj v prihodnje ne bodo imeli ozemeljskih zahtev do Poljske, kajti kolesa zgodovine ni mogoče zasukati nazaj!

Poleg te pomirljive izjave Poljakom je poskušal minister Genscher prepričati tudi Moskvo, da ni mesta za njeno bojazen, ko beseda nanese na evropsko ravnotežje in »povojno realnost«. Genscher je to dejal najprej v govoru pred generalno skupščino, nato pa je ta del svojega prispevka k splošni razpravi v ZN ponovil še v zasebnem pogovoru s svojim sovjetskim kolegom Ševardnadzejem. Njun razgovor je ocenil za več kot ploden. Dokaz, da sta opravila temeljito izmenjavo mnenj, vidijo opazovalci v povabilu Genscherju, naj ob koncu leta obišče Moskvo, kjer se bo »imel priložnost« srečati tudi s sovjetskim šefom Gorbačovom.

Izjave dveh zunanjih ministrov ocenjujejo na sedežu svetovne organizacije kot nekaj najpomembnejšega v odnosih med SZ in ZR Nemčijo. Veliko je besed o modrosti zahodnonemškega ministra, vendar pa tudi o zahtevnosti položaja, v katerega je zabredel Bonn, potem ko je izseljenski hudournik iz DR Nemčije odprl stare rane in prebudil čustva, za katere je prevladovalo mnenje, da so že utonila v pozabo. To še toliko prej, ker je bilo letošnje leto – ne glede na to, da slavijo 40-letnico nastanka »druge« nemške države – po svoje tudi leto prodora DR Nemčije kot dozorelega svetovnega političnega činitelja, ki zna in hoče prevzeti odgovornost za evropsko in svetovno mirovno ureditev.

»Nedotakljivost meja je temelj mirnega sožitja v Evropi, združitev nemškega naroda pa tudi ni mogoče doseči z destabilizacijo drugega naroda, temveč samo v okviru evropske mirnodobne ureditve,« je dejal Genscher. Združitev nemškega naroda je mogoče načrtovati samo v sodelovanju z vsemi evropskimi državami, ne pa proti njim. Genscher je tudi poudaril, da takšna politika zavrača vsako »samonacionalno« pot, kajti bonska politika »ni politika moči, temveč razume in predstavlja svetu sebe kot politiko odgovornosti«.

Za uradni Bonn sta Evropska skupnost in Konferenca o varnosti in sodelovanju v Evropi temelj mirovne ureditve v Evropi. Po Genscher-

jevem mnenju mora biti Evropska skupnost odprta za široko sodelovanje z državami Srednje in Vzhodne Evrope, ki si takšno sodelovanje tudi želijo. V tej zvezi je dejal, da se odpira »evropska mirovna vizija od Atlantika do Urala«, ter da sta se Vzhod in Zahod odločila za pot kooperacije. Pogumne reofrme v SZ, na Madžarskem in Poljskem opozarjajo na to usmeritev. Genscher je še dejal, da je Bonn obenem z drugimi zahodnimi državami trdno prepričan, da so reformski procesi v srednji in vzhodni Evropi koristni za

je uporabljala kakršne koli metode ali zvijače. Dresdenski partijski sekretar Modrow je dejal, da je treba o »beguncih« razpravljati doma, ne pa kje drugje, da je treba »izprašati same sebe in lastno okolje«. Upravičeno pa očitajo mladini, da »hoče vse in še takoj«, in če teh želja ni mogoče izpolniti, si išče odgovore na zastavljena vprašanja na drugi strani.

V Bonnu odgovarjajo s tem, da opozarjajo na togost političnega sistema v DR Nemčiji, kjer se reforme le s težavo prebijajo. »Nobena država se v daljšem roku ne more izogniti reformam,« izjavljajo v ZR Nemčiji in obenem pozivajo »vzhodno brate«, naj se prilagodijo novemu času in njegovim posebnostim.

Obletnica nastanka v senci pokola

Štiridesetletnico nastanka je proslavila tudi LR Kitajska, država, ki je precejšen del sveta močno razočarala zaradi letošnjih dogodkov

jimi novinarji, da je namreč partija izvajala »odločilno zmago«. »Nedavni zlom, obračun s kontrarevolucionarnim uporom bo imel dolgoročni vpliv tako na usmeritev kitajskega socialističnega razvoja tudi na razvoj socializma v svetu«.

Peto kolo razkriva

Posebnost v sovjetskem političnem dogajanju je bila »ameriška afera« takimenovanega opozicijskega politika Borisa Jelcina, ki je vsaj za kakšen trenutek prikrila sila občutljiva in nevarna dogajanja v nekaterih sovjetskih republikah. »Zasluge« za to, da se politični vihar okoli Jelcina ne poleže, ima predvsem leningrajska televizija in njena večerna triurna kontaktna oddaja »peto kolo«. Zaradi te oddaje in njenih gostov je Leningrad znova pomeben politični in intelektualni center, iz katerega gredo v eter pogumne misli s področja perestrojke in širjenja demokracije v SZ.

V okviru te oddaje je član

no-vojaško zvezo. Avtorji predloga – objavljen je bil v sovjetskem tisku – poudarjajo, da gre za graditev »zrele politične zveze, za dosledno odpravljanje Stalinove dediščine v odnosih med vzhodno-evropskimi državami. Nova zveza bi temeljila na »dejanjski, ne pa na formalni enakopravnosti držav-članic, pri čemer mora SZ opustiti vse akcije, zaradi katerih so bile v preteklosti druge države v položaju sovjetskega satelita, ne pa zaveznika«.

Oba pakta se zavedata novih časov in nove vloge vojaško-političnih organizacij. Razlika je le v tem, da Zahod zdaj pričakuje popuščanje na Vzhodni strani, saj je kriza predvsem tam pognala najgloblje korenine. Zunaj teh okvirov pa poteka veliko značilnih dejanj paktov, ki po svoje vplivajo na ravnotežje v svetu in na napolnitev takomenimovanih sivih con s svojim vplivom in svojimi ljudmi.

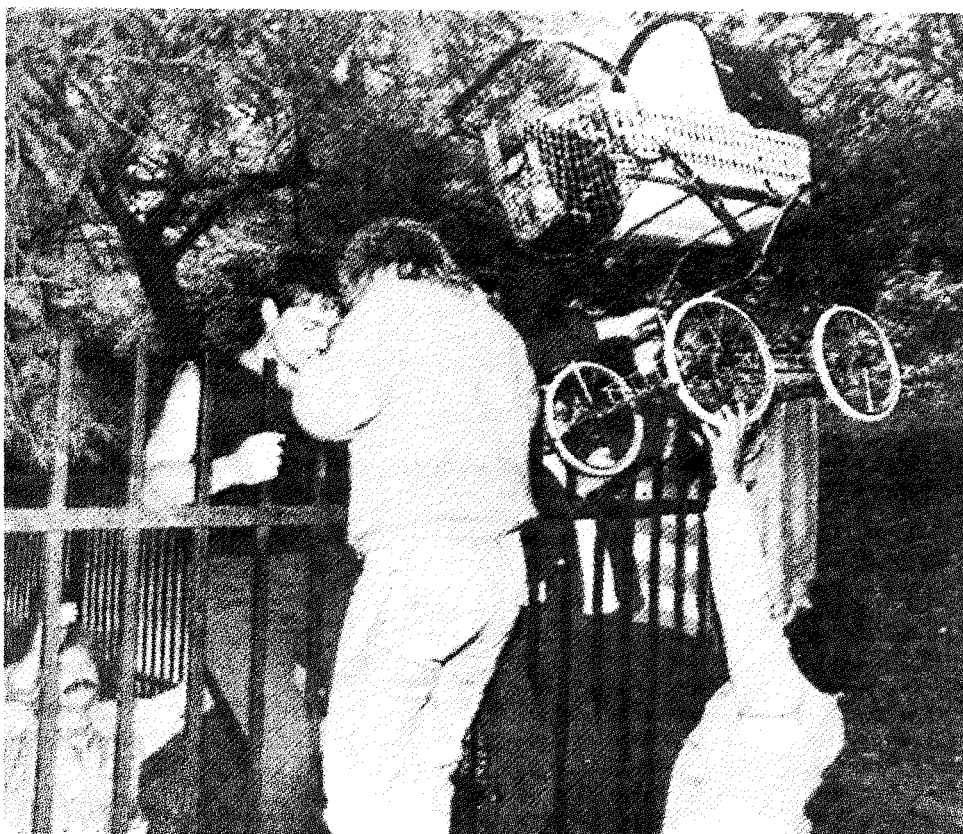
Politika in prodaja orožja

Washington razmišlja o praznini, ki je na trgu z oborožitvijo nastala po koncu vojne v Perzijskem zalivu. Prej sta obe vojskujoči se državi plačevali astronomske vsote za orožje, zdaj pa razmišljata v drugačnih dimenzijah. ZDA bi rade prodale Saudski Arabiji 300 najmodernejših tankov, kar bi bila celo za Američane »kupčija stoletja«. Vsaka od teh jeklenih pošasti velja 2,6 milijona dolarjev. Tej velikanski kupčiji stoji nasproti majhna država Izrael, pri kateri se utegne dogovarjanje z Arabci ustaviti. Vlada v Tel Avivu odločno nasprotuje vsaki prodaji ameriškega orožja arabskim državam, s katerimi je Izrael »tehnično« v vojni! Izraelci menijo, da je Saudska Arabija zanje potencialna nevarnost, zato nezaupljivo gledajo na načrte svojega velikega zaveznika. Pentagon se zaveda, da utegne izraelski lobby v Ameriki sprožiti v kongresu razpravo o tem in – ustaviti prodajo tankov.

Vlada predsednika Georga Busha ne čaka prekrizanih rok, da bi jo Judje blokirali. Emisarji so storiili svoje in menda dosegli, da lobby ne bo ukrepal. V akcijo so poslali ljudi, ki naj naredijo seznam ameriških obveznosti, da bi bil Izrael potem, ko bi Arabci le dobili moderno oklepno oborožitev. Predvsem zavarovan. Ge za ameriška vojaška skladišča v Izraelu – tam so v skladu s paktovske prakso o orožju, ki mora biti na voljo močnemu zavezniku (ZDA), če bi bilo treba nenadoma pomagati manjšemu partnerju (Izrael). Vskladiščeno ameriško orožje se ne ujema z izraelskimi standardi, zato za Izraelce ni bilo koristno, če bi se znova zapletli v vojno. Kako bodo Američani rešili ta vokal njihova, ne preveč zahtevna naloga. Kot prvi obrok je že odobrenih 100 milijonov dolarjev za orožje »z dvojno uporabo« v ameriških skladiščih v pušavskem pesku.

Pri vsem, kar nam pravijo na uho, da bi verjeli v iskreno razoroževanje, se super sile in njihove organizacije obnašajo tako, kakor da se krizna žarišča na svetu – vse, kakor pa nekatera med njimi – ne bodo nikoli pogasila.

Florian Laimiš

Morda bo to še slika za družinski album mladega vzhodnonemškega državljana, ki sta ga starša kar z vozičkom vred dvignila čez ograjo zahodnonemškega veleposlaništva v Pragi, da bi prišli v »objubljen« deželo.

vso Evropo in ves svet, ter da so prav zaradi tega reforme vredne zahodne podpore.

Reka beguncev se ne umirja

Še preden so posebni zahodnonemški vlaki v nedeljo odpeljal nekaj tisoč novih vzhodnonemških beguncev iz zahodnonemških enklav na Češkoslovaškem v zahodnonemška zbirna taborišča, so v Berlinu prvič uradno izjavili (ali priznali), da zahodnonemška propaganda ni in ne more biti izključni krivec za ilegalni odhod državljanov DR Nemčije na Zahod. Prvič so se tudi pojavile zahteve za natančen in popoln odgovor na vprašanje, zakaj je prav letos toliko ljudi odšlo na Zahod in s čim niso zadovoljni v svoji lastni domovini?

Čez mejo so bežali in bežijo predvsem mladi ljudje, »otroci revolucije«, kot jim pravijo, fantje in dekleta, ki so bili rojeni, se šolali in odrasčali v socialističnem duhu. Tudi če bi bila zahodnonemška propaganda še tako močna, ne bi mogla odvleči na zahod toliko ljudi, pa naj

med študentsko vstajo. Voditelj kitajske partije Jiang Zemin je na proslavi dejal, da je kitajski program dopolnjevanja socialističnega sistema v bistvu politika reform in odpiranje. Pristavil je, da so štiri osnovna ideološka načela: socialistična pot, vodilna vloga partije, demokratična ljudska diktatura, marksizem-leninizem in Mao Zedongova misel jamstvo socialističnega značaja družbenega razvoja Kitajske oziroma, da morajo biti ta štiri načela »organska celota« z reformo in politiko odpiranja.

Za Jiang Zemina – na najodgovornejšo funkcijo v kitajski partiji je prišel potem, ko so zamenjali Zhao Ziyanga – je bil to prvi programski govor, namenjen kitajskemu ljudstvu. Ko je iskal ravnotežje med pragmatično neizogibnostjo materialnega in gospodarskega razvoja Kitajske in ortodoksnimi vrednotami in merili socializma, se je Jian Zemin nagnil na slednjo stran. Dotaknil se je tudi tragičnega majskega razpleta na Tiananmenu in ponovil tisto, kar je nekaj dni prej govoril na srečanju z domačimi in tu-

zakonodajne komisije Sobčak med drugim omenil, da Jegor Ligačov daje podporo uredništvu Prave – mislil je na izposojeno reportažo o obnašanju deputata Jelcina v ZDA. Sobčak je v tej oddaji Ligačevu celo izpodbijal partijsko bazo, to pa zaradi tega, ker se ga je sibirski Toms, od koder je pred leti prišel na delo v Moskvo, odrek! Oddaja »Peto kolo« se je nekaj večerov zapored zavzemala za to, da izbiranje članov najvišjega partijskega vrha ne bi več potekalo v ozkem krogu, temveč naj bi jih v prihodnje predlagale osnovne partijske organizacije.

Razmišljanje o drugačnem paktu

Kot neke vrste zmnožek vsega, kar se razpleta po svetu in še posebej med državami vzhodnoevropske skupnosti, se je iz Moskve pojavil predlog za modifikacijo varšavskega pakta. V pogojih popuščanja napetosti med Vzhodom in Zahodom mora varšavski sporazum prerasti iz vojaško-politične v politič-

Politkomisar Sime zbira in komentira

Brezumje ob dopolnjeni slovenski Postavi

Srbski führer, tako ga je te dni svojim bralcem brez narekovajev predstavila ugledna dunajska Die Presse, Slobodan Milošević, je ob sprejemu dopolnil k srbski ustavi dal na znanje vsej Jugoslaviji: »Dopolnila k srbski ustavi so izključna stvar Srbije!«

Za to je doživel buren aplavz, zlasti še v Francoski 7, kjer je sedež Združenja srbskih književnikov, v Srbski akademiji znanosti in umetnosti (SANU) in seveda v Srbski pravoslavni cerkvi; vsi so po mnenju srbskih neodvisnih demokratov dejanski ideologi najnovejše srbske politike.

Zato je povsem razumljivo, da vodilna srbska garnitura (Milošević, Jović, Trifunović) ni prav nič protestirala, ali se vsaj distancirala, ko je Srbska pravoslavna cerkev odkrito napadala avnojsko Jugoslavijo. To je vsekakor rojstvo nove »principielne koalicije«, ki je, kot je videti, nasprotje od »neprincipielne koalicije«, ki jo je bil pogruntal Tupurkovski.

Glas crkve, ki izhaja v Šabcu, je objavil Predlog Srbskega cerkveno-nacionalnega programa, iz katerega navajam:

»Nedavnim proglašenjem republiškega Ustava Srbije vračen je državni suverenitet na čitavo njenoj teritoriji uz i dalje postojanje dve autonomije u njenom sastavu, što se može prihvatiti samo kao privremeno rešenje.«

In dalje: »Bez radikalne promene oktroisanog Saveznog ustava iz 1974 i na njemu zasnovanoga društvenopolitičkog i ekonomskog sistema koji je generator sveukupne naše sadašnje ekonomske krize, ne može biti ni govora o bilo kakvom suštinskom reševanju današnjih problema jugoslovenskog društva.«

Seveda ni Srbska pravoslavna cerkev ob tem pozabila pokaditi s kadilnico tudi Miloševiću, in je pošteno »priznala določene zasluge in napore srbskega vodstva pri reševanju srbskega vprašanja.«

Tako se je Predlog Srbskega cerkveno-nacionalnega programa dejansko prelevil v Veliki Srbski pravoslavni projekt preureditve Jugoslavije, pri čemer je treba seveda brezpogojno odpraviti vse avnojske temelje, na katerih je zgrajena!

Bralcem se opravičujem za malo daljši uvod, ki pa je bil potreben, da prikažem vso veličino licemerstva srbskega vodstva in njemu podrejenih vodstev Vojvodine, Kosova in Črne gore ob zdajšnjih nebrzdanih in brezumnih napadih na slovenski narod in njegovo zakonito vodstvo.

Ta vodstva, ki so že večkrat doslej grobo pogazila veljavno ustavo SFRJ ob nedopustni toleranci najvišjih forumov SFRJ, so zdaj kar naenkrat postala edini pravoverni čuvaji in tolmači še veljavne Ustave SFRJ.

Ko smo Slovenci hoteli uporabiti pri sprejemanju ustavnih dopolnitev k slovenski ustavi isto pravico, ki jo je bil razglasil in tudi izrabil Milošević za srbsko ustavo, so v Belem gradu kar v zboru zarjuli: »Jok, to ne važi za Sloveniju!«

Milošević kot zelo inteli-

genten človek upošteva star rimski rek: »Quod licet Iovi non licet bovi« (Kar je dovoljeno Jupitru, ni dovoljeno volu), pri čemer je seveda popolnoma jasno, da je Milošević Jupiter, voli pa mi, Slovenci!«

Na žalost smo res voli, ker dopuščamo, da nas že dolga desetletja vodijo žejne čez vodo s slikovitimi in blagozvenečimi frazami...

Zato smo stari slovenski

nega »izdajalskega« vodstva moč slišati in prebrati iz številnih jugovzhodnih krajev Jugoslavije. Z vseljem pa zapišem, da je tokrat na stran Slovenije povsem jasno in odkrito stopila tudi Hrvaška, ki je končno le spoznala, da sta za avnojsko Jugoslavijo najbolj pogubna Milošević in njegova politika povzročanja stalne napetosti in sporov med narodi in narodnostmi Jugoslavije! Razen tega so v Slovenijo pri-

skim vodstvom in podprli sklepe CK ZKJ in predsedstva SFRJ.

Ljudje so se začeli zbirati okoli 13. ure, torej še pred koncem dela dopoldanske izmene in kar je še važnejše, še preden je slovenska skupščina dejansko sprejela ustavna dopolnila! S seboj so nosili slike nepogrešljivega Miloševića in njegovega črnogorskega vajenca Momira Bulatovića. Nosili so nekaj transparentov in hkrati vzklikali gesla: »Slobodane, Slobodane, slobodu nam vrati – s tobom če se narod zaklinjati«, »Sini jarko sunce sa Kosova – ne damo te zemljo – Dušanova«, »Uhapsite Kučana«, »Uhapsite Kučana i Smoleta«, »Rukovodstvo Slovenije – hoče zemljo da razbije«, »Slovenija, sram te bilo« in še nekaj podobnih. Vsekakor najmočnejše in tudi najodmevnejše pa je bilo geslo: »S tobom čemo, Slobodane, ako bog da – do Ljubljane«.

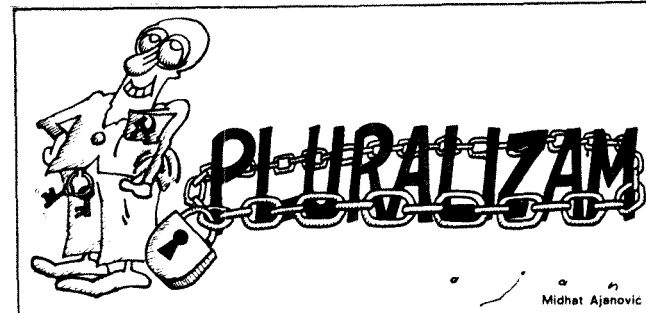
Prvi je spregovoril šef titograjskih sindikatov Vojo Popović, ki ga bolj skrbi Slovenija kot pa lačni črnogorski delavci. Dejal je, da je ta zbor sklical strah pred »brezumnim sprejetjem ustavnih dopolnil v slovenski skupščini, ki pomenijo spodkopavanje Jugoslavije«.

Sindikalni foteljaš je še dejal (in ostal živ), da je slovensko vodstvo zelo predrzno in vprašal, ali se Kučan, Smole, Stanovnik, Potrč, Šetinc in drugi zavedajo, da so zasadili nož v srce Jugoslavije, in da so zaplesali krvavo kolo, ki se mu bodo morali tudi sami pridružiti...

Momir Bulatović, ki se je komaj pred nekaj urami vrnil s seje jugoslovenskega cekaja v Beogradu, pa je na titograjskem mitingu zbranim povedal, da »ljudstva ni treba učiti politike, pač pa se morajo politiki učiti od ljudstva«. Ocenil je tudi zadnjo sejo CK ZKJ in dejal: »Ne pada sneg, da bi pokril bregove – temveč za-

zameriti, če zahtevamo orožje, ker ga že imamo. To orožje je v rokah JLA, mi vsi pa smo vojaki in bomo v skladu z ustavo SFRJ branili Jugoslavijo tudi z orožjem!«

Ivo Jakovljević je na zasedanju hrvaškega Sabora imenoval Momira Bulatovića po njegovem grmenju v Titogradu »rumenokljunca brez kulture, ki bi moral Slovence

vprašati, kako delujejo hidravlični stroji, ne pa pozivati k orožju. Prav on in njemu podobni, posnemajoč svojega učitelja Miloševića in njegov govor na Gazi Mestanu, manipulirajo z armado, na katero se neprestano sklicujejo. Zato je hrvaški Sabor od armadnega vrha zahteval, da se distancira od Bulatovićevih izjav...

Ker sem budno spremljal močno podaljšano polnočnico jugoslovenskega cekaja, sem zelo pozorno poslušal in gledal nastop mladega šefa črnogorskih komunistov Bulatovića, ki je imel na roki velik zlat pečatni prstan. V belem, elegantno krojenem suknjiču, v beli odpeti srajci in črnih hlačah, z »afrikaner« pričesko mi je nehote vzbudil vtis modnega manekena, ki je povsem pomotoma zajadral za govornico seje jugoslovenskega cekaja. Bulatović je zelo dober govornik in še boljši demagog, ki je brez kanca potrebnosti spoštljivosti temperamentno solil pamet slovenskim komunistom in delil nauke o obnašanju slovenskih delegatov pri sprejemanju ustavnih dopolnil. Pri tem pa

nerazvite v Jugoslaviji...

Bulatović je kot dober Miloševićev učenec na seji cekaja seveda glasoval za že vnaprej pripravljeno obsodbo Slovenije in njenih komunistov. Peta točka sklepov, za katere je Bulatović glasoval, pa se glasi (navajam):

»Centralni komite ZKJ posebej poudarja, da se morajo komunisti upreti nenačelnim sporom med posameznimi političnimi vodstvi in okolji – v sredstvih javnega obveščanja in v družbenem in političnem življenju nasploh. Ne smejo dovoliti razpihovanja negativnega razpoloženja do

katerega koli naroda ali narodnosti, bojevati se morajo za stabilizacijo mednarodnih odnosov in utrditev medsebojnega zaupanja na podlagi enakopravnosti, bratstva in enotnosti vseh jugoslovenskih narodov in narodnosti in varovanja integritete SFRJ.«

Toda še po slabih petih urah je rumenokljuni maneken pozabil na ta sklep in imel v Titogradu hujskaški govor, ki bo prišel v zgodovino kot svojski »prispevek« šefa črnogorskih komunistov h krepitvi tradicionalnega slovensko-črnogorskega bratstva in prijateljstva...

Zvezna skupščina je zveznemu ustavnemu sodišču priporočila, naj ugotovi skladnost sprejetih ustavnih dopolnil republiških in pokrajinskih ustav z zvezno ustavo. Glede Slovenije bodo imeli ugodni pravniki zveznega ustavnega sodišča lahko delo, kajti Milošević je nezmotljivo, kot se vodi naroda spodobi, ugotovil, narod pa sprejel, da slovenska dopolnila k ustavi niso skladna z zvezno ustavo...

partizani zadnje čase vedno redkeje peli »Na Slovenskem smo mi gospodar« in vedno pogostejše ono turobno »Obresti in davki nam pijejo kri...« Žrtev pomanjkanja denarja na Slovenskem je postal tudi TV-15, ki se bo iz tednika spremenil v štirinajstnevnik. S to spremembo TV-15 se ne strinjam in protestiram!

Toda v silnem orkanu, ki ga je sprožil Milošević, se je slovenski narod spet zavedel svojih korenin, zaplala je partizanska kri, in 27. septembra se je »dogodil« slovenski narod, ki je v skupščini SR Slovenije ponosno, pokončno in tudi kljubovalno sprejel dopolnila svoje postave! Tega zgodovinskega dejstva ne more prav nihče razveljaviti ali na kakršen koli način spremeniti! Slovenski narod je s svojimi zakonitimi predstavniki uresničil Cankarjevo misel: Narod si bo pisal sodbo sam!

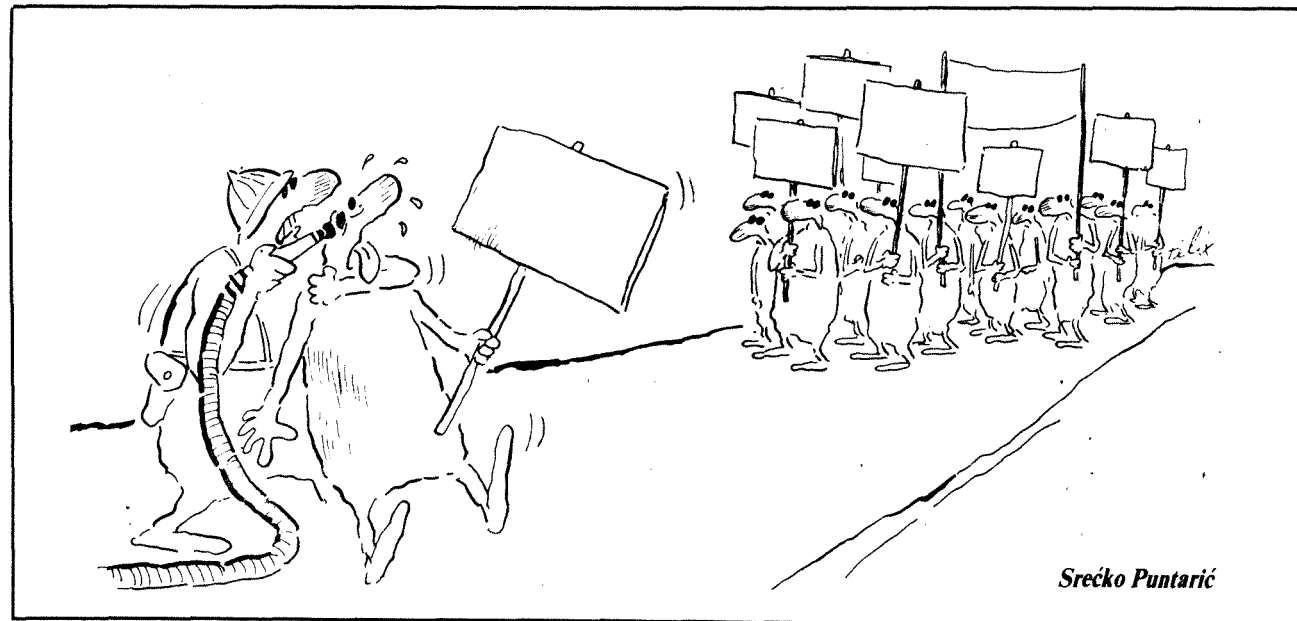
V dopolnjeno slovensko postavbo smo zapisali še besede hlapca Jerneja: »Ti, ki si delal – tvoje je delo: to je postava.« In še enkrat s hlapcem Jernejem: »Ne bom prosil postelje, ki sem jo sam postlal, ne bom beračil kruha, ki sem ga sam pridelal in umesil. Legel bom na posteljo in ne bom nič vprašal, posegal bom po kruhu, nič ne bom prosil. To je postava in pravica!«

Potem pa je strahovito počilo v vseh deželah, kjer bolj spoštujejo kneza Lazarja in carico Milico kot pa veljavno Ustavo SFRJ in bolj orožje kot orožje...

Ne bom ponavljal vseh klevet in hudih groženj, ki jih je bilo na račun Slovenije in nje-

speli telegrami podpore celo iz krajev, kjer se ne sme niti misliti, kaj šele prijazno govoriti o Sloveniji...

Prava balkanska groteska pa je, da so na vseh zborovanjih najbolj rjaveli na Slovenijo, češ da je izdala veljavno ustavo SFRJ, ki so jo na številnih mitingih, ki jih je organiziral prosluli Solević, javno zaničevali, češ da je protisrbska...

Malo dlje se bom zadržal le pri protislovenskem zborovanju v Titogradu, prestolnici bankrotirane SR Črne gore, ki bi se brez izdane stalne pomoči federacije (velik delež v njej prav Sloveniji!) že zdavnaj sesula. Gre skratka za »vzdrževano« republiko...

Pred skupščino SR Črne gore v Titogradu se je zbralo okoli 50.000 ljudi, ki so izrazili svoje nestrinjanje s sloven-

to, da bi se za vsako zverjo pokazale sledi. Dodal je še, da »je slovensko vodstvo jasno pokazalo, kje je, vendar smo svetu dokazali, da bomo odločno branili Jugoslavijo«. Obljubil je (prav v Miloševićem slogu), da bodo slovensko vodstvo poklicali k odgovornosti in rekel: »Nihče nam ne more zameriti, če zahtevamo orožje, ker ga že imamo. Nihče nam ne more

je Bulatović po mojem mnenju zamudil odlično priložnost, ko ga je gledala in poslušala skoraj vsa Jugoslavija, da bi javno okrcal Slovenijo, ker še ni poslala svojega velikega prispevka za nerazvito Črno goro za september in po možnosti še akontacijo za oktober. To je po Bulatoviću sveta socialistična dolžnost Slovenije, za katero je že dolgo znano, da skupaj s Hrvaško izkorišča

Ko je Jurčič leta 1871 v Slovenskem narodu pisal o razmerah na »slovenskem jugu«, o Srbih, Hrvatih in Slovencih, je svoje pisanje zoper sleherno nadvlado – tako hrvatskoslovensko kot srbsko – zaključil z besedami: »Da pridemo do boljše bodočnosti, treba je medsebojnega zaupanja, vere v medsebojno poštenje!«

Vaš Sime

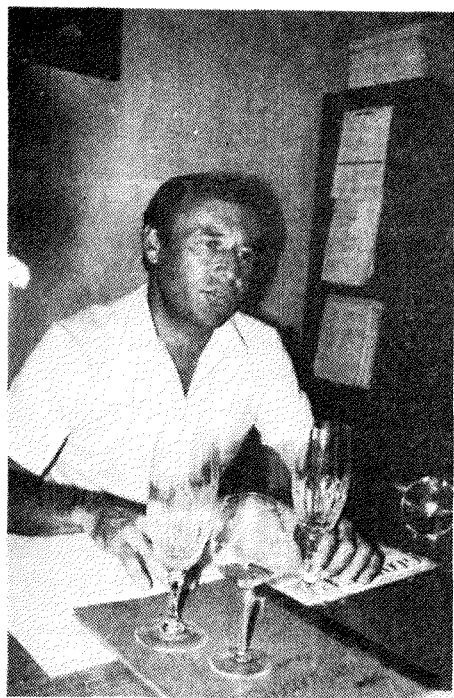
Pota do uspeha so različna

Tudi s tradicijo se lahko daleč pride

Obisk v Steklarni Rogaška Slatina

Danes so prenekatere delovne organizacije v svojem vse večjem uboštvo v razkoraku z napredkom svoje industrijske panoge v svetu. Ni denarja za nove tehnologije, za nove stroje, za novo uvajanje sodobnejših industrijskih postopkov in podobno, pri tem pa mnogi ugotavljajo, da so že skoraj popolnoma izkoristili vse človeške rezerve, se pravi delovnost, disciplino in kar je še tega.

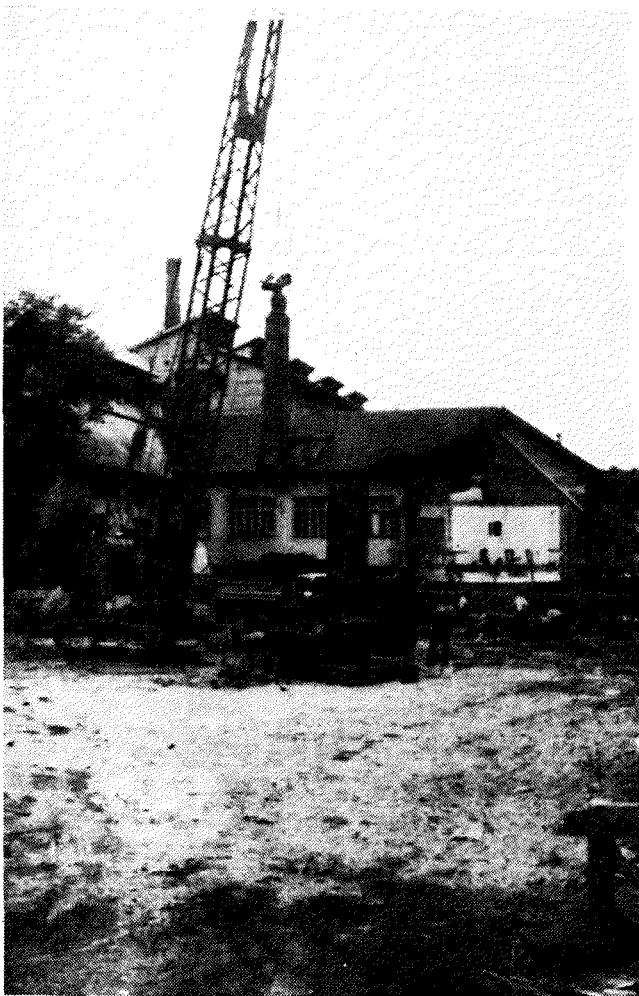
Kadar pa teče beseda o steklarstvu in Rogaška Slatina še posebej, takšni zorni koti niso uporabni. V tej naši najbolj cenjeni jugoslovanski meščajo nekatere najpreprostejše operacije – brušenje, piljenje in rezanje stekla. Sicer pa ostaja vse bogastvo in znanje v steklarskih rokah. In

Naš sogovornik Ivan Kamenšek, steklar od glave do pete: »Znanje in posebna spretnost sta pogoj za to, da nastane na koncu dober izdelek«.

steklarni je namreč še vedno in tudi v prihodnje – vsaj dokler bo naravnana tako kot je zdaj – štel največ prav človekovo osebno delo, ki sloni na tradiciji stare steklarske obrti. Stroji so sicer dragocene pomoč pri delu v tolikšnji meri, kolikor pač lahko nado-

seveda v skrivnostnih kemijskih formulah priprave žlahtnih čistih steklenih mas, takšnih, ki ne vsebujejo nobenih prašnih in drugih delcev, ki so prozorne kot najčistejša studenčnica in imajo na koncu, ko je iz njih narejen izdelek, tisti značilni čisti zven.

Takšen je pa trenutni pogled na tovarno; povedali so nam, da pričakujejo, da bo obrat družbene prehrane, ki ga gradijo pred sedanjim glavnim vhodom, predvidoma v nekaj mesecih dograjen. Potem bo tudi tovarna dobila nov videz.

Na obisku v steklarni Boris Kidrič v Rogaški Slatini smo se pogovarjali s tovarišem Ivanom Kamenškom, vodjo proizvodne izmene, sicer pa steklarskim tehnikom, moštom in sploh steklarjem z dolgoletno prakso.

Očitno je, to smo spoznali iz pogovora, da »stare bajte« držijo s »fabriko« kot trden most, četudi plače niso takšne, da bi se z njimi lahko kaj posebno hvalili in se tudi življenje pod tovarniško streho še ni bistveno prenovilo od tistih dni, ko so še zeleni, komaj iz šole, prilezli Ivan in fantje njegove generacije na svoja nova delovna mesta.

Tovariš Ivan Kamenšek, kaj vam pomeni tovarna, steklarna in delo v njej?

Meni in tistim iz moje generacije, pa tudi mladim danes, pomeni steklarna redno službo, zaslužek blizu doma, saj razen zdravilišča in steklarne tod v bližini ni večjih možnosti za zaposlitev. No, nekateri se sicer vozijo v Štore in še dlje, ker je danes lažje, ker imajo ljudje avtomobile. Nekoč pa tega ni bilo in si se lahko odločil le, da ostaneš tu, ali pa gre kam čisto drugam.

Opravili sta steklarsko šolo in s šolskim znanjem prišli v tovarno. Kako je bilo takrat?

Vse je bilo treba začeti na začetku, šolsko znanje je bilo sicer dobrodošlo, vendar je šele praksa prispevala tisto pravo znanje, ki je potrebno za dobrega steklarja.

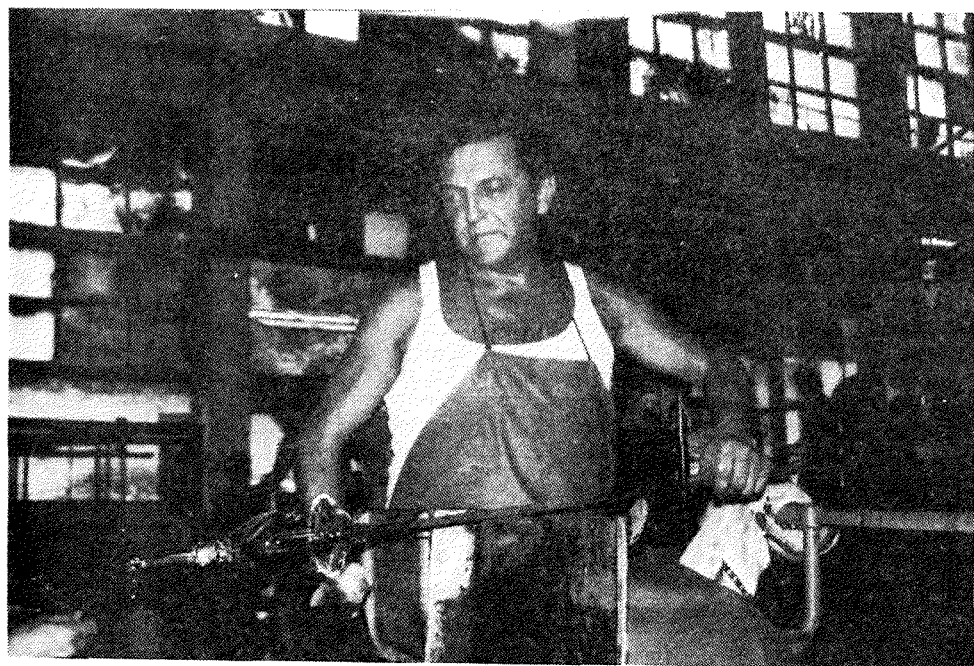
Delali ste ob peči in prešli vse delovne faze do vodje izmene. Imajo tudi mladi, ki dandanes pridejo iz šol, takšno razvijeno pot v tovarni?

Približno. Čeprav je res, da danes z več šole lahko začneš nekoliko višje. Petindvajset let sem delal neposredno v vročini, ob peči. Lahko rečem, da je bilo sicer naporno, hkrati pa je tudi res, da sem se do najmanjših podrobnosti izučil celotnega delovnega procesa in mi je danes, ko sem vodja izmene, veliko lažje delati na tem delovnem mestu. Vedeti je namreč treba, da naša stroka še vedno sloni na najstarejših tradicijah in se v stoletjih vsaj v bistvu ni spremenila. To pomeni, da se steklena masa pripravlja iz enakih surovin, da se pri pečeh zajema in nato piha v modele.

V naši tovarni najbrž nikoli ne bomo proizvajali količinsko bistveno več kot danes, zato pa je naš obet v vselej najboljši kakovosti umetelno izdelanih kristalnih izdelkov. Navsezadnje je s steklom tako kot z marsikatero industrijo, ki izhaja iz najstarejših obrti – recepti za steklo so skrivnost tovarne, izurjenost steklarjev pa gre iz roda v rod.

Ko pride nov človek za steklarja, se zelo kmalu pokaže, ali bo iz njega res dober delavec za ta posel. Vsi namreč nimajo »roke« za to.

Nekaj pa je, kar najbrž zanima širši krog ljudi: kako izbirate oblike, vzorce za posode in kozarce? Je to tudi tradicija ali imate za takšno delo posebnega oblikovalca in se

Tehnologija osnovnih opravil se ne spreminja dosti. S steklom je treba ravnati z občutkom. Pri peči, kjer je včasih kar peklensko vroče, je ob takšnem delu težko zdržati več kot desetletje.

ravnate po posebnih zahtevah kupcev?

Imamo tradicionalne oblike in vzorce, ki so v svetu še vedno cenjeni in jih ljudje kupujejo, imamo pa tudi domačega oblikovalca za uvajanje novih oblik in vzorcev. Poleg tega se pri naročilih obvezno držimo želje naročnika. Zdaj imamo v tovarni že lep čas ameriškega oblikovalca, ki oblikuje za našega ameriškega naročnika. Naša proizvodnja je tako urejena, da lahko ustrezemo tudi posebnim naročilom v manjših serijah.

Zahvalili smo se prijaznemu sogovorniku za klepet o steklarni in se za hip rado vedno sprehodili po proizvodnih obratih ter ujeli v objektiv gradbišče pred tovarno, kjer nastaja nov obrat družbene prehrane, zaradi česar je tudi trenutna podoba te tovarne malce »razkopana«. Pa tudi sicer, to že moram povedati, steklarski obrati nekako niso v skladu z lično zapakiranimi in visoko kakovostnimi izdelki. Slednje si lahko namreč kupite že v tovarniški trgovini za voga-lom in vzbujajo misli na boga-

to obložene mize sodobnih ali pa starinskih notranjščin hotelov in graščin. Medtem pa tovarne v Rogaški Slatini čepi sredi naselja in s svojim videzom bolj spominja na »fabriko« iz prvih povojnih dni.

Toda, dokler se ne bodo delavci pretirano pritoževali (nad prepri in drugimi težkimi pogoji dela) in dokler bodo izdelki prinašali krajanom zaslužek, četudi ne najboljši, pa vendar vsaj dokaj dober, bo najbrž videz tovarne bolj drugotnega pomena.

B. Ž. J.

I G M INDUSTRIJA GRADBENEGA MATERIALA
GRADNJA ŽALEC

EDINI PROIZVAJALEC
IZDELKOV **schiedel**[®]
V JUGOSLAVIJI

LATKOVA VAS – DIREKTOR,
KOMERCIJALNI SEKTOR, TEHNIČNI SEKTOR IN SPLOŠNI SEKTOR

TELEFON: (063) 701-003, 701-009, 701-011, 722-027, 722-078
● TELEX: 33533 YU. SIGRAD
● ŽALEC – RAČUNOVODSKI SEKTOR ● TELEFON: (063) 710-740, 710-741 ● ŽIRO RAČUN: SDK ŽALEC 50750-601-19072

Odmev

O kulturi v partizanih

Statenberški referat Zdravka Duše »Ne biznis, ne kultura«, ki ga je uredništvo Književnih listov (Delo) natisnilo 8. septembra 1988 pod naslovom Trenutno sta si ekonomija in kultura nenaravno blizu, je v marsikateri svoji misli sprejemljiv, vendar se z vsem, kar je v njem, ne bi mogel strinjati. Zlasti odstavek o kulturi v partizanih je ne samo vprašljiv, temveč popolnoma neverodostojen, kar lahko kot partizanski kulturnik tudi dokažem.

Duša je zapisal, »da je ta naša država utemeljena – kot se kaže zdaj – na partizanski, torej vojaški ureditvi, v taki ureditvi pa sta kultura in kulturnik nekaj, kar pokličemo na pomoč v premorih med bitkami in drugimi pomembnejšimi početji. Kultura je, skratka neke vrste dekla.«

Narodnoosvobodilno gibanje na Slovenskem je bilo od vsega začetka tesno povezano s kulturo, enako tudi Osvobodilna fronta, ki so jo oblikovali v glavnem kulturniki in njen predsednik Josip Vidmar. Vpliv kulture na osvobodilno gibanje je bil izreden, tega vpliva so se zavedali tudi vodilni komunistični politiki Boris Kidrič, Edvard Kardelj in drugi.

V samih partizanskih vojaških oddelkih (vodih, četah, bataljonih, brigadah, odredih, divizijah in korpusih) je bila kultura precej

več kot dekla, precej več kot propaganda. Od tod tudi izjava vodje angleške vojne misije pri jugoslovanski narodnoosvobodilni vojski majorja Owena Reeda, ki je v nekem svojem govoru pred partizanskimi odredi rekel: »Mislim, da ni na svetu vojske, ki bi pripisovala tolikšen pomen kulturi kot jugoslovanska partizanska vojska! In prav je tako!« (Opomba D. M.: in še zlasti slovenska partizanska vojska!)

Že med samim bojem je slovensko partizansko gibanje začelo ustanavljati ne samo kulturne oddelke v vojski, temveč prave kulturne institucije na osvobojenem ozemlju (šole, znanstvene in umetniške ustanove). Eno izmed pomembnejših partizanskih umetniških ustanov je bilo Slovensko narodno gledališče v Črnomlju, ki je že med vojno uprizarjalo pravi celovečerni umetniški repertoar in ni bilo zgolj agitater. Izredno se je v partizanih razmahnilo tudi delovanje likovnih umetnikov in skladateljev. Zato vsekakor ne drži ugotovitev Zdravka Duše, da sta bila v partizanski ureditvi kultura in kulturnik nekaj, kar pokličemo na pomoč zgolj v premorih med bitkami in drugimi pomembnejšimi početji. Nasprotno, v slovenskem partizanskem osvobodilnem gibanju je bila kultura vseskozi prisotna in udeležena kot enakopraven dejavnik in soustvarjalec pri nastajanju nove državne ureditve.

Resnično je škoda, da se sedanja politika ne obnaša vedno do kulture tako, kakor se je obnašala do nje politika v času slovenskega partizanstva. Morda je postala kultura po mnenju Zdravka Duše v sedanjem času res že skoraj dekla, toda v partizanih ni bila zgolj dekoracija, bila je vitkana v zavest borcev, bila je tedanji politiki enakopraven partner.

Dušan Mevlja

Srečanje v Natzweiler-Struthofu

Sredi septembra 1944. leta je ugasnil krematorij v Vogezih, visokih gorah na Alzaškem. Malo ljudi pri nas ve za koncentracijsko taborišče Natzweiler-Struthof, ki je bilo eno najhujših taborišč druge svetovne vojne in edino uničevalno taborišče na francoskih tleh.

Prvi začetki segajo v jesen 1940. leta, ko so esesovci odkrili v gorah Vogeov plemenito kamenje in se odločili, da bodo naredili kamnolom ter v bližini koncentracijsko taborišče, da bodo imeli brezplačno delovno silo. Taborišče so zgradili jetniki, ki so ves material za barake znosili na svojih plečih. Taborišče je bilo predvideno za 1500 internirancev, vendar jih je bilo avgusta 1944. leta v njem že osem do devet tisoč. Na zunanjih deloviščih (komandah), ki so pripadale temu taborišču, jih je bilo okrog 14.000.

Življenje v taborišču je bilo organizirano na podoben način kot vsa fašistična, saj je bilo vključeno v zloglasno verigo za uničevanje nasprotnikov nacističnega rajha.

Glavna delovišča so bila v kamnolomu, gradnji cest in izdelavi letalskih delov v mračnem tunelu pri mestu Ste-Marie-aux-Mines. To so bila mesta masovnega trpinčenja in umiranja. Nič lažjega ni bilo na manjših deloviščih.

Posebno poglavje so bili medicinski poskusi, ki jih je vodil profesor dr. Haagen iz Strassburga. Na internirancih so preizkušali razne strupe in kemikalije. Vbrizgavali so jim bencin, benzol, bacile tifusa. »Strokovno« so spremljali reakcije teh poskusov. Delali so tudi poskuse sterilizacije na ženskah, ki so jih posebej pripeljali iz KL Auschwitz. Preizkušali so fi-

avgusta 1944 so poslali več kot tisoč internirancev v Heilbronn. Drugi večji transport pa je odšel 30. avgusta 1944. leta v Dachau.

Interniranci v Heilbronnu so delali v rudniku soli v zelo težkih pogojih. Vsak četrti interniranec je pustil svoje življenje v tem nemškem mestu, med njimi tudi 46 Slovencev.

Vojna se je približevala tragičnemu koncu. Zopet so morali interniranci iz Heilbronna na pot. Zanje ni bilo več prevoznih sredstev. Odpravili so se peš na 345 km dolgo pot, ki je trajala 26 dni in je ob njej ostalo veliko število mrtvih tovarišev.

Koliko Jugoslovancev je v resnici bilo v Natzweiler-Struthofu, ne ve nihče točno, saj je imelo to matično taborišče kar 18 podružnic. Slovenci so bili v večjem ali manjšem številu povsod. Številke v raznih dokumentih so različne, vendar jih ni bilo manj kot 500. Vrnilo se jih je okrog 150.

Slovenci so delali na raznih deloviščih, a največ jih je delalo v Komandi Marckirch (Ste-Marie-aux-Mines), v tunelu. Od matičnega taborišča je bilo mesto oddaljeno približno 45 km. Tu so v 6800 m dolgem predoru izdelovali dele za letalske motorje BMW. Delali so v nečloveških pogojih – lačni, pretepeni, utrjeni, bolni, 12 ur v izmenah, podnevi in ponoči.

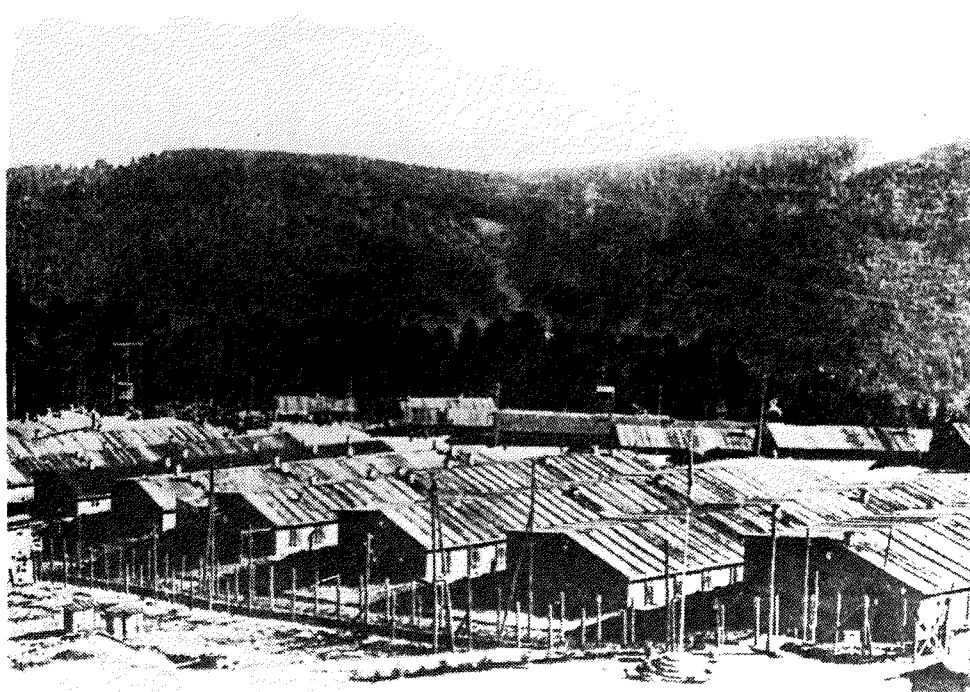
Kljub terorju in strogemu nadzoru so se zblizali s civilnimi delavci in mojstri iz teh

Slovenci, pri nas na Ljubelju pa Francozi. Domačini so na zidu tunela postavili Jugoslovanom spominsko ploščo, Slovenci pa so postavili v parku spomenik h Keršičevim reliefom, vzdanim v kamenje, po katerem so hodili interniranci na delo. Domačini so poimenovali kraj Slovenski park. V Tržiču je zasajena jelka – simbol Vogeov, v Ste-Marie-aux-Mines pa se je razbohotila naša lipa.

Francoska vlada je zelo lepo uredila področje bivšega taborišča Natzweiler-Struthof. Spomenik, ki se dviga na vrhu taborišča, je bil postavljen 1955. leta in ga je odkril general De Gaulle. Spomenik je eden izmed najlepših spomenikov te vrste v Evropi. Vsakih pet let se svečano pri spomeniku udeleži predsednik Francije. Enkrat letno pa se zberejo v taborišču vsi Francozi, ki so bili v fašističnih taboriščih druge svetovne vojne.

Pod hribom je simbolična grobnica in pepel žrtv, ki so umrle v taborišču. V polkrogu je zid, na katerem so postavile vse države spominske plošče svojim žrtvam. Na žalost manjka samo še jugoslovanska plošča.

V spominski park-muzej so vključeni vsi objekti, ki so jih uporabljali Nemci v času delovanja taborišča. Poleg centralnega spomenika je postavljeno še več manjših spomenikov in plošč, ki spomi-

Takšno je bilo taborišče Natzweiler-Struthof med vojno

ploščadi pred taboriščem velika množica. Bilo je ganljivo opazovati, kako so se srečevali tovariši iz raznih držav in se prepoznavali. Na svečano pri spomeniku udeleži predsednik Francije. Enkrat letno pa se zberejo v taborišču vsi Francozi, ki so bili v fašističnih taboriščih druge svetovne vojne.

1989, so se začele svečanosti v taborišču ob 10. uri in nadaljevale ob 13. uri pri tunelu v Ste-Marie-aux-Mines, ob 16. uri pred slovenskim spomenikom in potem pri spomeniku v spomin žrtvam prve

Iz razgovorov so naši tovariši tudi izvedeli, kako dobro imajo urejen status interniranci v drugih državah, kako jih spoštujejo in cenijo.

Bivši župan mesta Ste-Marie-aux-Mines, podpisnik liste o pobratenu s Tržičem, se je zanimal, kako daleč so slovenski interniranci s pisanjem monografije in pričevanj o taborišču Natzweiler-Struthof ter spominov na Ste-Marie-aux-Mines. Povedal je, da so njegovi sodelavci pripravljene sofinancirati izdajo knjige.

Več članov naše delegacije se je že prejšnja leta spoznalo in sprijateljilo z nekdanjimi borci odporiškega gibanja in družbenimi delavci mesta Ste-Marie-aux-Mines ter njihovimi družinami. Vedno so prisrčno sprejemali Slovence in tudi oni prihajali ob prazniku Tržiča in ob drugih priložnostih v Slovenijo. Med njimi vsi poznajo Paula Baumannaa, Roberta Belza, Flecka, našega rojaka Jakoba in druge. Tudi tokrat bodo ostali dnevi v Ste-Marie-aux-Mines vsem udeležencem proslave ob 45-letnici evakuacije taborišča Natzweiler-Struthof v najlepšem spominu.

Za organizacijo in izvedbo potovanja se moramo zahvaliti predsedniku odbora Vladimirju Stoparju, Stanetu Uršiču za odlično vožnjo in po žrtvovalnost, dr. Danijelu in Darinki Brezic, Mirku Kranjcu, Karlu Murglju in Karlu Šviglju za prijetno tovariško druženje.

Ivanka Milovanović

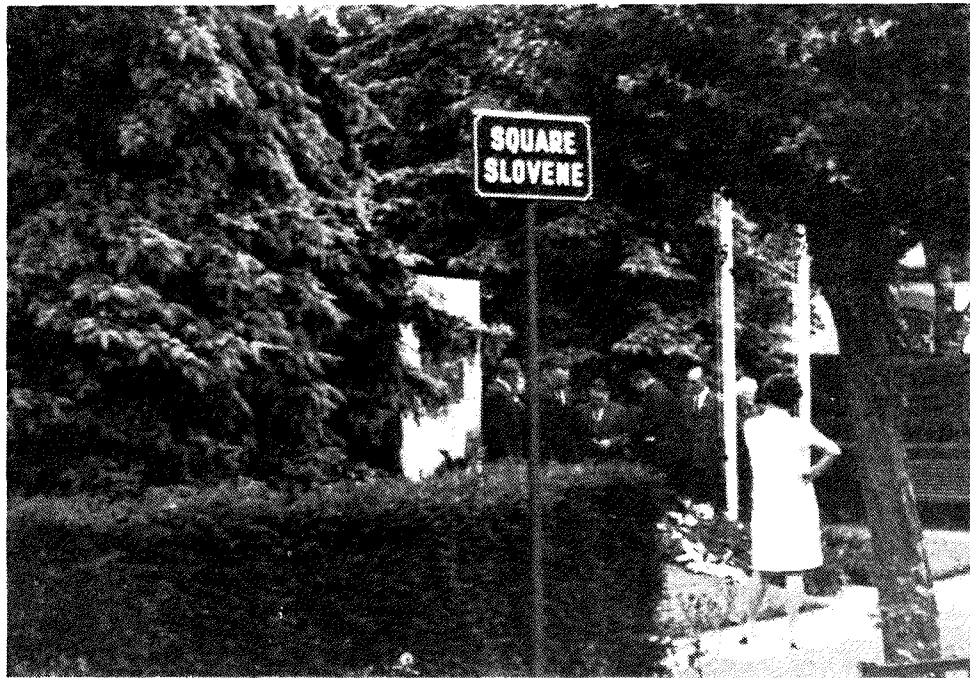
Največ Slovencev je delalo pri kopanju predora. Tam so Francozi postavili spominsko obeležje.

mednarodnega komiteja Natzweiler-Struthof) predstavniki raznih držav – v glavnem ministri s področja družbenih dejavnosti. Jugoslavijo je zastopala predsednica komisije za bivše politične zapornike – internirance in izgnance pri ROZZB NOV Slovenije. Zelo prijazno so jo pozdravljali organizatorji in ostali gostje ter večkrat povedali, da so bili Jugoslovani dobri in pogumni tovariši.

V nedeljo 17. septembra

svetovne vojne. Zaključni del pa je bil v poslopju občine Ste-Marie-aux-Mines, kjer so pripravili sprejem udeležencem proslave.

Težko je opisovati občutke in vtise bivših internirancev, ker jih lahko razume le tisti, ki je vse to doživel in preživel. Posebno živahno je bilo na skupnem kosilu, kjer so se v dvorani iskali nekdanji tovariši in obujali spomine na preživete grozote. O vsakem od teh srečanj bi lahko napisali posebno zgodbo.

V Ste-Marie-aux-Mines stoji spomenik, ki opozarja, da so bili v tem taborišču tudi Slovenci. Domačini so poimenovali okolico spomenika Slovenski trg.

zično kondicijo in vzdržljivost na razne načine. Grozljiv je bil poskus z ledeno mrzlo in vročo vodo. Ljudje so umirali v strašnih mukah.

Koliko ljudi je preživel in umrlo v tem taborišču, verjetno ne bomo nikoli natančno izvedeli, kajti Nemci so uničili skoraj vso dokumentacijo. Med interniranci je bilo največ Francozov, Holandcev, Belgijcev, Norvežanov, Rusov, Italijanov, Avstrijcev, Jugoslovancev, Judov, Ciganov...

Invazija zaveznikov v Normandiji je pospešila priprave za evakuacijo taborišča. Sredi

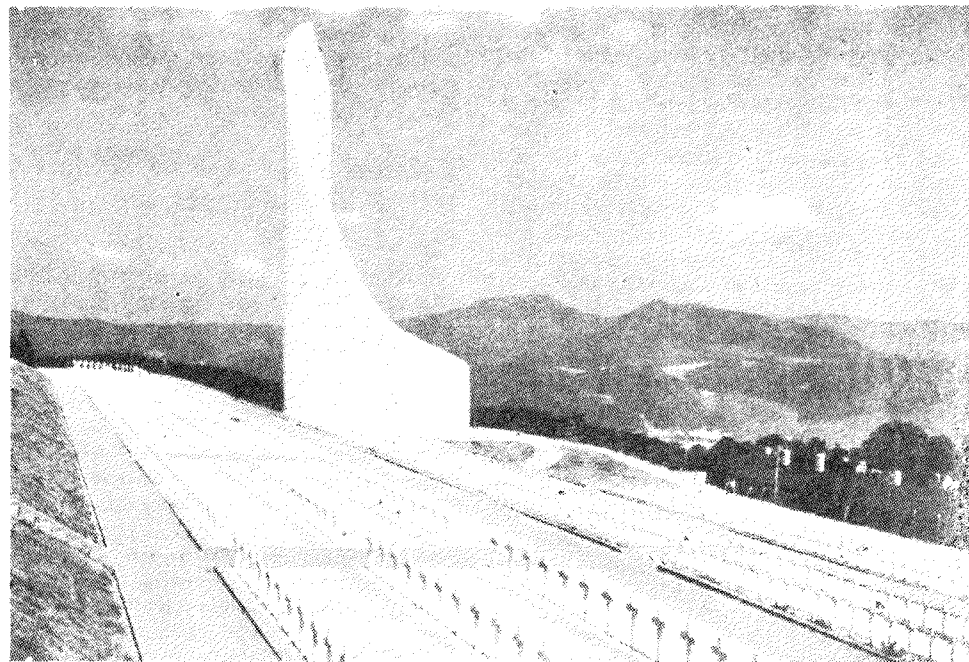
krajev. Domačini so jim pomagali, kolikor so le mogli. Skrivali so jim prinašali hrano, posamezne kose perila in drugo. Ljudje iz mesta so jim pošlali zavitke kruha in sadja. Med njimi se je splela topla vez človečnosti.

Po dolгих letih, ko so se zacelile rane, so prve skupine Slovencev začele obiskovati kraje svojega trpljenja. Zopet so se sprijateljili z meščani Ste-Marie-aux-Mines in leta 1965 sta se uradno pobratili mesti Ste-Marie-aux-Mines in Tržič. Mesti imata mnogo podrobnosti: lego, gospodarstvo, tunel. Pri njih so delali

njajo na določene dogodke. Celotno območje je vzorno vzdrževano. Za Francoze je to kraj, kamor prihajajo ob nedeljah in praznikih bivši interniranci s svojimi družinami, z otroki in vnuki.

Letošnje proslave so se udeležili bivši interniranci iz Slovenije, ki so predstavljali jugoslovnsko delegacijo. Že ob prihodu, v soboto 16. avgusta 1989, so bili deležni prisrčnega sprejema svojih prijateljev in znancev v mestu Ste-Marie-aux-Mines.

Zvečer pa se je začel uradni program. V toplem jesenskem večeru se je zbrala na

Leta 1955 je francoska vlada postavila na območje taborišča veličasten spomenik, ki ga je odkril tedanji francoski predsednik general Charles De Gaulle.

Predvsem je bila pomembna disciplina

Kot prvoborec sem med NOB skusil železno disciplino, saj smo se vsi zavedali, da brez nje ne bo šlo. Zato tudi nikoli nisem zaspal na straži, ker sem vedel, kaj se v takem primeru lahko zgodi. Kaznovana je bila tudi kraja ali samovoljno trganje sadja itd., saj bi s tem pokazal našim ljudem, da smo drhal, ne pa resnični borci za svobodo.

Leta 1942, ko se je začela na Dolenjskem italijanska ofenziva, se je pojavilo polno plačanih vojščakov in izdajalcev, ki so okupatorju izdajali, kazali pota in se z njimi z ramo ob rami borili proti NOV. Izdajali so se za lažne partizane (štajerski bataljon) in zvabili naivne majhne patrole v svoj tabor, nato pa jih pobili. Tudi sam sem zašel pri Čušperku v tak bataljon, k sreči pa je bila naša patrulja močnejša in so se nas zato verjetno bali. No, mislil sem si pač – previdnost, disciplina in predvsem varnost! Medtem ko se je komandir voda pogovarjal s komandirjem tega bataljona, sem začuden opazil, da jih je imela večina čelade, predvsem italijanske, pri enem pa sem opazil celo nemško. Toda niti na misel mi ni prišlo, da je to izdajalski belogardistični bataljon. V njem je bil tudi moj sošolec Avgust Černe, ki sem se mu opravičil, ker sem ga imel v meščanski šoli v Mariboru za tožitelja. Na šoli sem imel namreč svojo organizacijo po zgledu iz knjige Otroci Pavlove ulice. Za Skoj nisem vedel. V mojo organizacijo ni mogel priti vsak in tudi Černeta nisem sprejel vanjo, čeprav mi je med počitnicami posodil svojo harmoniko. Da smo bili v belogardističnem bataljonu, sem ugotovil šele po osvoboditvi, ko sem bral knjigo Franceta Sajeta Belogardizem, v kateri sem našel njegovo ime in priimek.

Spominjam se, da je ena izmed naših enot pri Šmarjeti blizu Škocjana zajela sedemnajst plavogardistov. Bil sem komandir kurirjev in zaščit v dolenjski operativni coni. Vsi zajeti so bili izpuščeni, razen dveh – Joška Jakuša in Jožeta Stanovnika. Bila sta obsojena na smrt, oba pa sta bila tudi v tem lažnem štajerskem bataljonu. Ob usmrtitvi sta baje izjavila, da

Avtor članka (drugi z leve) v družbi kurirja s Štajerske, terenke in terenca z območja Trebeljno ter Bogdana Zaplotnika, ki je bil komandant bataljona.

oni z našimi ujetniki ne bi nikoli tako ravnali, kot so naši z njimi, da je bilo sojenje korektno in pravično, in da jima je sedaj vsega njunega bratomorstva žal. Edini, ki je pristopil v NOV, je bil Bogdan Zaplotnik, aktivni poročnik BJ, ki je kasneje padel kot komandant bataljona Cankarjeve brigade in se v naših vrstah hrabro boril ter dokazal, da je zapeljan.

Srečko Grašič

Pa smo jih... Beograd je naš

Petinštirideset let je minilo, odkar je bil osvobojen Beograd. Kadarkoli se spominjam tega dogodka in mojega »sodelovanja« pri tem, mi gre na smeh.

Pred tem sem že več kot dvajset mesecev partizaniil med Sočo in Kolpo in marsikaj doživel, take hajke pa še ne! Ob osvoboditvi Beograda sem bil že kake tri mesece na Okrajnem komiteju SKOJ za okraj Grgar-Čepovan v Lokovcu. Takrat so bile na komiteju še tri skojevke. Čeprav so bile mlade, sem bil med njimi najmlajši (15 let) in tudi edini moški. Tisti večer, ko je prišlo sporočilo, da je Beograd osvobojen, smo bili vsi zbrani na komiteju, kar se je sicer le redko zgodilo.

Sedež komiteja je bil v neki hiši v Srednjem Lokovcu. Okrog 21^h smo zaslišali oddaljen streljanje na ozemlju, ki je bilo pod našo kontrolo. Nedaleč stran je bila v hiši pri Okroglarju telefonska centrala, ki je povezovala vse osvobojeno ozemlje Severne Primorske. Tam naj bi preverili, kaj se dogaja. Ko smo se hiši že precej približali, so se na nas vsule ročne granate. Prepričani smo bili, da je sovražnik že zavzel našo telefonsko centralo. Medtem smo v okolici opazili plamene in mislili, da sovražnik požiga domačije. Iz Čepovanske doline in Lokev, kjer se je zadrževalo nekaj enot ter štab 9. korpusa in zavezniške vojaške misije, so se slišali odmevi eksplozij, streli iz pehotnega orožja in videli svetlobni odsevi (verjetno od raket). Le iz smeri Spodnjega Lokovca ni bilo slišati ničesar. Previdno smo se začeli pomikati v to smer.

Dogajanja okoli nas si nismo mogli razlagati drugače, kot da je sovražnik izvedel padalski desant na štab 9. korpusa. Prepričani smo bili, da drugače ne bi mogli tako hitro in neopazno prodreti v sam center svobodnega ozemlja.

Med pohodom smo srečali dva kurirja s kurirske javke pri Lajnjarju. To sta bila Berto Madon in Celesto Žbogar. Tudi onadva nista vedela, kaj se dogaja. Čakala sta, da se vrne tretji kurir, v upanju, da bo ta vedel kaj več. Mi smo šli naprej v smeri

vasice Krvavec na Panjšicah, da bi se povezali z borci neke čete 2. brigade VDV, ki se je zadrževala na Banjšicah. Ko smo bili že nekako na pol poti med Spodnjim Kokovcem in Krvavcem, smo zaslišali streljanje, ki je prihajalo iz smeri Banjšic. Začeli smo se spraševati, kam naj gremo sedaj. Sklenili smo se povzpeti na nek hrib, tam počakati, da se zdani in se nato odločiti, kaj storiti. Ponoči (mislim, da je to bilo nekako med 2. in 3. uro) se je vse umirilo. Prepričani smo bili, da se obe strani razporejeta in pripravljata na spopad. Bili smo precej visoko kakih 1000 m. Dekleta, ki so bila v krilih, je začelo zebsti.

Ob zori je bilo še vedno vse mirno. Vse skupaj nam je začelo postajati še bolj sumljivo in nejasno. Počakali smo, da se je popolnoma zdanilo, a zgodilo se ni nič. Iz hiš so začeli prihajati domačini in opravljati vsakdanja kmečka opravila. Spustili smo se s hriba in še vedno previdni odšli proti najbližji kmetiji pri Bricu v Spodnjem Lokovcu. Gospodar, že starejši mož, ki je delal v bližini naše hiše, nas je veselo pozdravil in vzkliknil: »Pa smo jih! Od veselja sem postreljal vse metke!« Ker je bil tudi pripadnik vaše oziroma narodne zaščite, je imel orožje doma. Lahko si predstavljate, kako debelo smo se mi »hajkarji« spogledovali. Še vedno nismo vedeli, kaj se je pravzaprav zgodilo. Možakar je bil navdušen in je kar naprej govoril in končno tudi povedal: »Beograd je naš!« Takrat se nam je šele posvetilo, kaj se je ponoči dogajalo okoli nas. Vaščani so proslavljali osvoboditev Beograda!

Pred domačinom smo se delali, kot da to že vemo. Med potjo nazaj v bazo smo bili bolj redkobesedni. Bilo nas je preveč sram. Sklenili smo, da o našem nočnem »junaškem« hajkanju ne bomo govorili. Če drugega ne, bi na račun našega »osvobajanja« Beograda prav gotovo zbijali šele. Te zbadljivke pa bi imele še večjo težo glede na to, da smo bili skojevci in to še aktivisti Skoja.

Prepričal sem kurirja Madona in Žbogarja (ki sta bila moja sovaščana in le malo starejša od mene), naj tudi onadva o tem raje ne govorita. No, pa saj sta bila tako ali tako v podobni kaši kot mi!

Žarko Žbogar

Umrli je Albin Godina-Voja

V petek 15. septembra 1989 smo se na ljubljanskih Žalah poslovili od Albina Godine – Voja. V 76. letu starosti ga je srta težka bolezen. Rodil se je v Trstu, odrasčal pa v Povžanah v sončnih Brkinih, v vnožju Slavnika in nato v Mariboru, kamor je družina ob nastopu fašizma pobegnila. Gimnazijo je končal v Mariboru, pravno fakulteto v Ljubljani, nato pa se je zaposlil kot odvetniški koncipient in hkrati opravil sodno prakso. V šolskih letih je deloval tudi v Sokolu in se družil z levičarji in komunisti. V juniju 1941. leta ga v Ljubljani srečamo med prvimi simpatizerji in aktivisti OF. Ker je bil italijanski policiji sumljiv, je moral pobegniti v Povžane pri Materiji, kjer je nadaljeval z organiziranim delom za OF, najprej na tem, nato pa na širšem območju Južne Primorske in Istre. Opravljal je razne vodilne politične funkcije. Bil je eden izmed zelo uspešnih in prodornih organizatorjev NOB. V drugi polovici septembra 1944 je postal javni tožilec pri NOO okrožja Bača, Idrija in Kanal, zatem pa je bil izvoljen za predsednika narodnega sodišča na srednje primorskem okrožju. Vojo je bil resnični ljudski tribun in zelo priljubljen sogovornik.

Pokončno in močato je znal premagovati vse napore in tudi izgubo svojih najboljših sodelavcev, ko je okupator zlasti v 1944. letu redčil vrste aktivistov od Snežnika do Trsta, med katerimi sta bila tudi njegova prva žena, predvojna komunistka in sodelavka Pinka Tomažiča Zora Perello in Franc Segulin-Boro. Vojo je bil hkrati dober vzgojitelj in učitelj.

Ob osvoboditvi Trsta je postal član mestnih družbeno političnih forumov in okrožnega narodnega sodišča. Vzpredno je opravljal funk-

cijo predsednika Vrhovnega narodnega sodišča cone B svobodnega tržaškega ozemlja in bil član upravno-politične komisije PNOO za Slovensko Primorje, po resoluciji informbiroja pa še tajnik Izvršnega odbora OF za Tržaško ozemlje.

Jesen 1950. leta je bil Vojo premeščen v Ljubljano, kjer je delal kot referent za zamejstvo v informativni pisarni pri predsedstvu LR Slovenije vse do začetka februarja naslednjega leta, ko je postal nadrejenim sumljiv. Ta pokončni vojak revolucije, ki ni imel dlake na jeziku, je bil obsojen za verbalni delikt. Sodobne kazenske zakonodaje te inkriminacije ne poznajo. »Ta primer«, je dejal Vojo še pred smrtjo, »nas opozarja, kako nujno je, da si ne glede na ceno priborimo resnično demokracijo in pluralistični pogled na naš vsakdan ter zagotovimo neodvisnost sodišč pri njihovem odločanju in varovanju človekovih pravic in svobodščin. To moramo razumeti kot napolito za predvideno spremembo kazenske zakonodaje pri nas.«

Po vrnitvi na svobodo se je Vojo zaposlil na republiški skupnosti za zaposlovanje, kjer je bil do upokojitve namestnik direktorja. Ostal je humanist do zadnjega diha. Njegov lik bo ostal še dolgo v prijetnem spominu – vsem, ki smo ga kdajkoli srečali ali z njim kadarkoli sodelovali.

Lojze Maslo

Vojni spomini na Vis in Malto

Malta

Naša ladja je neslišno prispela v mirno in zaščiteno pristanišče La Vallette. V bližini obale so se impresivno dvigovale stare, masivne trdnjave. Takoj smo zapazili tudi posledice številnih zračnih napadov italijanskih in nemških letalskih enot. V pristanišču je bilo več težko poškodovanih trgovskih in bojnih ladij. Videli smo porušene dele utrd in pristaniških dokov. V nebo so štrleli zarjaveli ostanki pristaniške instalacije. Po vojni sem izvedel, da je bilo na Malti med vojno skoraj štiri tisoč zračnih alarmov, natančneje 3.915. Na otok je bilo vrženih več kot 14 milijonov kg razdrilnih in vnetljivih bomb. O intenzivnosti zračnih napadov na Malto govori tudi podatek, da so branilci Malte izgubili 567, zrušili pa 890 sovražnih letal. Zrušena letala obeh strani so zbrali na »pokopališču letal« na Malti, ki smo ga tudi mi nekoč obiskali. V času našega bivanja in zdravljenja na Malti smo le enkrat doživeli zračni alarm, toda nacistični bombniki niso prišli do malteških obal. Britanski lovci so jih ustavili in odgnali nazaj.

Na obali, ob kateri smo pristali, so nas že čakali ambulantni prevozniki avtomobili. Z vsakim voznikom je prišla medicinska sestra. Videli smo, da je vsaka nosila oznako oficirskega

čina, večina poročniškega, ena pa je imela kapetanskega. Pričakale so nas z priložnostnimi darili. Sam sem dobil pleten šal in rokavice, nekateri tovariši so dobili pribor za britje, osebno higijeno in podobno. Takoj, ko smo se vkrcali v vozila, smo odšli.

Bolniški tabor »GENERAL HOSPITAL 39« pri MELLIEHE

Prispeli smo do griča na severozahodnem delu otoka. Od tod smo videli lesk Sredozemskega morja in čudovito peščeno plažo. Ta predel imenujejo Maltežani Ghadira, v njegovi bližini pa je naselje Mellieha.

Bolniški krog je bil precej velik, z nizkimi zidanimi zgradbami in velikimi bolniškimi šotori, označenimi z rdečim križem. V vsak šotor so lahko postavili od 20 do 30 železnih postelj. Na tleh je bila zbita zemlja in ne spomnim se, da bi bila kakorkoli pokrita.

V enega takih šotorov so namestili tudi mojo skupino. Postelje so bile v dveh vrstah. Med njimi je bil po celi dolžini prehod, ki je spominjal na hodnik. Čeprav je bil konec meseca januarja leta 1944, šotorov niso ogrevali. Prav vse nas je zeblo, še zlasti takrat, ko je zapihal mrzel veter, ki je tu pozimi pogosto na obisku.

Josip Gojanović

I

Mi Jugoslovani pa smo bili vajeni podobnih razmer v naših partizanskih bolnicah, tako da smo se kar hitro prilagodili.

Vsakemu od nas so v Tarantu uredili medicinsko dokumentacijo in takoj se je začelo naše intenzivno zdravljenje. Dobili smo številne dražje in tablete, pili tekoča zdravila, dobili različne injekcije. Pregledali so nas z rentgenskimi napravami, nas previjali in podobno. Pri nekaterih tovariših so morali opraviti še lažje ali težje kirurške posege.

Na pobudo članov KPJ so v bolnišnici kmalu organizirali kulturno-prosvetno in ideološko-politično dejavnost. Glavni aktivisti so bili komunisti in člani SKOJ. Za tiste, ki niso bili priklenjeni na posteljo, so organizirali predavanja in »ustavni časopis.« Teme so bile s področja medicine, znanosti, telesne kulture, zgodovine, tehnike itd. Nekateri so govorili o drugem zasedanju Avnoja, drugi o položaju in vlogi žene v družbi, o bratstvu in enotnosti narodov, bistvu fašizma in drugemu. Za tiste, ki se predavanj niso mogli udeležiti, smo zbirali zapiske in literaturo, ki smo jo prinesli s seboj ter tisto, ki smo jo nabavili na Malti. Vsi so bili obveščeni o aktualnih vojaško-političnih dogajanjih doma in po svetu.

Vse te aktivnosti in delo je vodil partijski biro KPJ, na njegovem čelu pa je bil major Jerko Juričić. On je bil tudi naš glavni komandant in uradni predstavnik ves čas našega bivanja na Malti.

Na otoku je bilo čutiti precej močan vpliv propagande jugoslovanske vlade v izgnanstvu, še zlasti na britanski tisk in radio. Vojaški bolničarji, medicinske sestre, zdravniki in drugo osebje so bili prepričani, da so četniki Draže Mihailovića patriotski borci proti okupatorju,

mi partizani pa da vodimo le razredni boj za komunizem. Zato so nas v začetku sprejeli hladno in s sumničanjem. Ko so od nas izvedeli pravo resnico in se o njej tudi prepričali, so skoraj vsi na našo NOB začeli gledati drugače.

Pri naših vodilnih tovariših se je porodila ideja, da od britanskega poveljstva zaprosijo za materialno pomoč, da bi lahko izdajali žepni časopis za Jugoslovane na Malti, ki bi ga sami urejali. V njem bi objavili različne informacije, novice iz domovine in z drugih bojišč, literarne spise, risbe, grafike in podobno. Ko so zagotovili sredstva, za katera so zaprosili, so ranjence in bolnike povabili, da pošljejo svoja literarna in druga dela v časopis, ki bi ga naslovili Glas jugoslovanskega partizana s Malte. Vabilu sem se takoj odzval in poslal dve pesmi, ki sta bili res objavljeni. Prva je imela naslov VJAZMA in pripovedovala je o deklici-dojenčki, ki so ga partizani našli, ko je jokala na prsih mrtve matere. Žensko so ubili fašisti, ki so se po borbi s partizani umikali. Deklica je bila zelo majhna in ni znala povedati niti svojega imena. Ker ji prav tega dne Rdeča armada osvobodila rusko mesto Vjazmo, je naš partizanski komandant deklico poimenoval Vjazma. Ta moja pesem je bila natisnjena in ilustrirana. Nisem si zapomnil, kdo je pesem ilustriral, spominjam pa se, da je risbi prikazovala ležečo mrtvo mater in otročička, ki joka ob njej.

V času zdravljenja k nam je na uradni obisk prišel vojaški vikar (katoliški duhovnik) s činom kapitana britanske armade. Ime mu je bilo don Giovanni Copperston. Na Malti ima sicer katoliška cerkev zelo močan vpliv na široke ljudske množice in pri njej oblikuje določena stališča in poglede na politiko in družbena gibanja. Naše partijsko vodstvo je bilo mnenja,

Topničarji v boju za Črni vrh nad Idrijo

Dne 14. junija letos je minilo 45 let, odkar je bilo na Lokovcu nad Čepovanom ustanovljeno topništvo 9. korpusa. V spomin in zahvalo vsem borcem objavljamo nekaj zapisov, v katerih se kaže velika požrtvovalnost, izreden pogum in iznajdljivost topničarjev pri zbiranju, urejanju in uporabi topov v napadu na domobransko posadko na Črnem vrhu nad Idrijo. Ta napad sodi med največje uspehe partizanske vojske v Sloveniji; sovražna posadka je bila uničena skoraj do zadnjega moža. Topničarji so s svojimi petimi topovi precej prispevali k temu, da je bila postojanka hitro in učinkovito uničena.

Po drznem in učinkovitem rušenju železniške proge v Baški grapi (od 28. junija do 2. julija 1944) so se topničarji s havbico, dvema protitankovcema in preostalom strelivom vračali na Lokovec, raztreseno vas, ki leži na vzhodnem robu Banjske planote.

Bralci so se kot po vsaki akciji lotili čiščenja in mazanja topovskih cevi in zapirav, vozniški so urejali opremo, skrbeli za seno in preverjali podkovanost konjskih vpreg. Stab je izkoristil nastalo zatišje in se naprej iskal in zbiral orožje in strelivo, načrtoval vsakodnevno usposabljanje borcev, odbiral in urejal sestavke za prvo številko lista Topničar.

Kje dobite topove?

Imeli so podatke, da sta v okolici Livka, na sedlu med Kolovratom in Matajurjem skrita dva gorska topova 75 mm, ki sta pred desetimi meseci pripadala prvi primorski bateriji 30. divizije.

Ena havbica 100 mm je baje ležala na prostem, neke pri Gradišču na Krasu. Kot je bilo rečeno, bi jo lahko nemoteno pripeljali na Trnovsko planoto po »intendantski poti« čez Vo-grsko.

Na območju Mašuna je, kot so trdili tovariši iz Gradnikove, ostalo nekaj topov in precejšnja zaloga streliva.

Topničarji so se najbolj navduševali za gorske topove na daljnem Livku. Že kar vnaprej so izdelali formacijo diviziona s havbično in gorsko baterijo. Gorski topovi, ki se razstavlja jo in po kosih tvorijo na gorske konjice? Nobena steza ne bi bila preozka in prestrma. Pritajeno bi se približali sovraž-

ni postojanki, opravili svojo »ognjeno« nalogo in se brž umaknili sovražnikovim očem in zasledovanju.

OROŽAR TINE GRE NA LIVEK

Za Livek so izbrali orožarja, znanega diverzanta Janka Kofola – Tineta, ki so ga zavoljo njegove bolj redke brade klicali tudi Bradač. Doma je bil iz Sel pri Kozarščah, pred prihodom med topničarje je partizanal na Tolminskem in Kobariškem. Opremil so ga z dovolilnicami in priporočili, naj mu gredo vse oblasti in enote na roko, da bi orožje varno in čimprej prispe lo na Banjsko planoto.

Tine je bil vjen hoje, enako hitro je stopal navzdol in v hrib, poznal je pota, ljudi in kraje, kjer bi lahko naletel na nevišnosti. Spustil se je v sotesko Idrije, zagrizel v hrib na Šentviško planoto, prečkal pri Klavžah Baško grapo in že je bil v podnožju Tolminskih planin. Julijsko sonce je žgalo na gzdove in škrbinaste pečine, ki so visele nad širnimi, diščemi senožetmi. Kmetje so začeli košnjo. V Vanjčevi hiši v vasi Krn je Tine našel štab Idriško – tolminskega odreda. Tudi bataljon tovariša Janka Konovca – Vanje ni bil daleč, taboril je v bližnjem gozdičku. Naloga je bila takoj jasna. Odred je pred dnevi celo zaplenil Nemcem deset mul s tovarnimi sedli »samarji«.

Vanja in Tine, ki ju je spremljala četa partizanov, sta se kmalu napolnilav dolino. Med potjo je tekel pogovor, kako spraviti orožje čez Sočo. Možnosti sta bili dve: po žičnici pod

cerkvijo Sv. Lovrenca, ali pa »po suhem« kar po cesti, ki drži iz Livka skozi Idriško v vas Ladra. V vsakem primeru je veljalo biti oprezen, saj so sovražne patrole nenehno krožile med postojankami v Tolminu, Kamnem, Volarjih in Kobariidu.

Pred prehodom čez Sočo je Tine v vasi Ladra obiskal Ivana Ivančiča, po domače Ribiča, in se z njim dalj časa pogovarjal. Ribič je bil naš človek in vedno pripravljen pomagati. Možak je imel senožeti tudi onstran Soče, na Livskem.

Na Livku sta našla orožarja ITO Justa Perata in vojaškega referenta Šturma, ki pa sta vedela le, kje je skrit en top. Orožje so s težavo potegnili iz kavarne, ga pregledali in odpeljali bliže cesti. Nabavili so tudi en voz sena.

S prevozom orožja bi torej začeli, če ne bi odred izdal povelja za napad na Kamno, v katerem je sodeloval tudi Vanja s svojimi borci.

Tinetu se je mudilo. Napisl je pismo, ki ga je mladinka odnesla staremu Ribiču. Ta je drugega dne res prišel, tako kot je bilo dogovorjeno, z vozom sena. Ko je spoznal, da mu na voz nakladajo top in ne, kot mu je bilo rečeno, »nnekaj nedolžnega«, se je prestrašil in začudil.

Partizani so delali urno in previdno – najprej plast sena, nato del topa pa zopet plast sena. Ko je bilo vse lepo naloženo, ograbljeno, stisnjeno z žrdjo in povezano z opasilnico, se je Ribič hudomušno nasmešnil in dejal: »Fantje, od hujčata ste,« in pogl konja po vidičasti cesti. Spetoma je dohitel nekaj možakov in mlado dekle, ki so zavoljo opravkov hiteli v dolino. Ribič je ugodil prošnji in povabil mladenko na seno, ji prepustil vajeti, sam pa se je, stopajoč za vozom, spustil v razgovor s svojimi vrstniki in po potrebi odvijal in zavijal vozno zavoro. Na pregradi pred mostom, ki drži iz Idriške-

ga v Ladro, je naš domiselni voznik naletel na hudo preizkušnjo. Italijanski republikanski vojak je zaustavil vozilo in začel preverjati dovolilnico. Pogled je vrgel tudi na brhko voznico in njene noge. Kar nenkrat, kot iz topa, se je strumni vojak obrnil na peti, se popraskal za ušesom in vzkliknil: »Che belle gambe« in dvignil pregrado. Bilo je vse v redu. Stari si je obrisal čelo, ošvignil vprego in veselo nadaljeval proti svoji domačiji.

Pot iz Ladre do Vrsnega in vasi Krn se strmo dviga in viju ga po obronkih mogočnega Krna (2245 m). V teh planinskih

čas paziti, da ne bi sedlo zdrsnilo na eno ali drugo stran konjskega hrbta. Po strminah od Pretovč do planine Za steno smo dele topa vlekli »na vlakih«, to je na sankah, narejenih iz oblic in smrekovih vej. Čez sotesko Tolminske pa smo top prenašali na rokah – na dolgem kolu, dva borca spredaj, dva zadaj. Hoditi vstric po ozki in drseči stezi in nositi na daljšem ali krajšem kolu del topa, težkega okoli 100 kg, ni tako preprosto.

V partizanski vasi Čadrg si je karavana privoščila enodnevni počitek, nato pa nadaljevala pot čez Rešljevo planino

Top, ki ga je pripeljala Prešernova brigada (z leve proti desni stojijo: načelnik štaba 31. divizije Rudolf Hribnik-Svarun, poveljnik Prešernove brigade Karel Leskovec in eden izmed članov štaba topništva Jože Pehar.

krajih uporabljajo kmetje enosne vozičke, ki jim pravijo karete; vanje vpregajo le enega konja. Prav take karete bi rabil naš orožar. In res, ko se je stemnilo, je kolona osmih kareet z razstavljenim topom že zapuščala vas. Na najbolj nevarnem delu pota, od Vrsnega naprej, se je en konj spotaknil in zdrsil z vozičkom in delom topa v globačo. Koliko dela in težav so imeli, da so ga ponovno spravili na pravo pot!

Določili smo skupino, ki bo orožje prenašala in skupino, ki jo bo varovala. Menim, »nadaljuje tovariš Vanja, »da nas je bilo približno sto mož in deset mul, ki smo jih zaplenili Nemcem v Pologu pod vasjo Čadrg, ko so prišli po drva. Tovorna sedla pa niso bila prilagojena za našo pot in tovor, zato smo morali vsak del topa privezati na sedlo z vrvo ali žico in ves

in sedlo med Javorjem, Grušnico in Tolminskim Migovcem na planino Razor (1360 m). Ponoči med 17. in 18. julijem se je kolona spustila po pobočju planine Kuk mimo zaselka na planini Lom do vojaške ceste, ki v serpentinah vodi v dolino reke Bače.

Ko so se odredovci bližali sovražniku, so se zaradi varnosti razvrstili v zasedo, v predhodnico in v topovsko kolono, ki se je pritajeno spuščala mimo Ljubljane nad vasema Podmelec in Illova in se ustavila na Strojčevih senožetih, kjer so dišče kopice sena nalašč čakale na prevoz na domače svišli.

Tine se je spustil v Klavže in potrkal na vrata hiše številka 7, kjer je gospodaril terenski delavec Strojč, s pravim imenom Ludvik Šorli. »Prav, konje in voz naj posodi Hvalova, jaz pa bom naloženo seno odpeljal

čez progo z izgovorom, da ga vračam Potarju, sosedu onkraj potoka,« je Strojč sprejel nalogo. Koliko neznank in nevarnosti se je skrivalo v teh besedah!

Do desete ure drugega dne je bil voz naložen: seno in v njem deli topa, ki so v desetih dneh prepotovali tako dolgo in utrdljivo pot. Ludvik se je vsedel na dišče seno in z zaupanjem v srečo pognal konja skozi Podmelec in postojanko Kneža. V domačo vas je pripeljal natanko tedaj, ko je zazvonilo poldne, in ko se je vsa italijanska posadka zbirala zmenačkoma k pomembnemu opravilu. Stražar na križišču proge in ceste, ki drži proti Ponikvam na Šentviški gori, ni sitnarij v vprašanji. Poznal je Strojca in bil je čas košnje.

Naš orožar se je po opravljeni nalogi poslovil od borcev, se jim zahvalil za pomoč in jim zaželel srečo. Ožuljena ramena, znojni obrazi in raztrgana obutev so bili očiten dokaz o trnovi poti ITO.

Ves čas pohoda ni bilo slišati tarnanja, le na nevarnih odsekih včasih opozorila in vzklike spodbujanja ali pa pristne tolminske kletvice.

Na Ponikvah je orožar stopil do partizanskega telefona in samozavestno javil, da je top na varnem, in da naj pošljemo ljudi in konje. Vse to se je dogajalo le nekaj dni pred drugim delom najdaljše nemške ofenzive, ki je takrat zajela Banjsko in Trnovsko planoto.

Načrte je pokvarila nemška ofenziva

Sredi julija se je del topničarjev s havbico in protitankovcem premaknil v vas Labinje pri Cerknem. Po uspešnem napadu na Hotavlje dne 19. julija zjutraj, ko so bile naše brigade še v Poljanski dolini ali pa so hitele na stare položaje, so Nemci udarili iz Idrije čez Ledine in iz Gorenje vasi po dolini Kopačnice v smeri Cerknega. Sreča, da so topničarji takoj po napadu potegnili oba topa skozi Cerko in Dol. Trebušo na Lokovec. Nemci so namreč že ponoči tega dne zasedli Cerkno in prodirali proti Bukovem.

(se bo nadaljevalo)

da moramo partizani borci osvojiti simpatije malteškega naroda tako, da pokažemo, da se ne borimo proti veri, temveč proti fašizmu in za svobodo svojega naroda. Zato je bilo dano povelje, naj gremo k spovedi. Pozneje smo se prepričali, da je bilo to povelje izredno koristno, saj sta hladna propaganda in blokada okoli nas hitro popuščali in smo si pridobili simpatije tako Maltežanov kot drugih.

Konec februarja 1944. leta se je moje zdravljenje bližalo koncu. Prav na praznik žena 8. marca, so me poslali na okrevanje v Rekonvalescent-tabor.

Rekonvalescent-tabor (Condepot-Ghain Tuffiha)

Tabor se je nahajal v bližini morja, toda na pustem kraju. Najbližji večji kraj je bil St. Paul bay, 4 km v severozahodni smeri. Prav pod našim taborom, toda na nasprotnih straneh, sta se razprostirali dve peščeni morski plaži: Golden bay (zlata) in Tuffina bay-precej večja plaža. Zemljišče okoli tabora je bilo pusto, s prav malo drobnega zelenega rasti. Podobno je bilo tudi v samem taboru, v katerem so bile dolge pritlične zgradbe, narejene iz mehanskega malteškega kamna. Strehe so bile ravne in podobne terasam.

Znotraj tabora je deloval Center za rehabilitacijo ranjencev.

V njem so bili maserji in drugi strokovnjaki, pa tudi različne naprave za mišična in sklepna gibanja je bilo moč najti tam.

Po zajtrku smo opravljali lažje fizične (telo-vadne) vaje, ki jih je vodil naš poročnik Jakov Kevo. Nato smo po razporedu odšli v Center za rehabilitacijo. Glede na zdravstveno stanje smo bili razvrščeni v več skupin.

Prehranjevali smo se po sistemu samopostrežbe. Prišli smo do kraja, kjer so delili obroke, vojaški kuhar pa nam je z zajemalko naložil izbrano hrano v aluminijaste »porcije« in krožnike. Hrane je bilo dovolj. Kruha smo za naše razmere dobili bolj malo, toda namesto njega smo lahko dobili kuhanega neolupljenega krompirja, koliko smo hoteli. Kot desert smo skoraj vsak dan dobili angleški puding. Skratka, jedača je bila hranljiva, toda pripravljena na britanski način in tako ni bila prav preveč po našem okusu.

Ko je poveljstvu tabora primanjkovalo vojakov iz lastnih vrst, smo tudi mi sodelovali pri vzdrževanju reda in čistoče celotnega tabora. Tudi v tem taboru so naši vodilni organizirali intenzivno kulturno-politično, ideološko idr. delo. Imeli smo celo predavanja iz vojaške teorije in taktike. Dobili smo zemljevid, šolsko tablo s kredo in druge potrebščine za pouk. Popoldne so bili različni sestanki, poslušali smo radijska poročila, spremljali spremembe na bojiščih, igrali šah in peli pesmi.

V času takoiimenovanega mladinskega tedna, ki sta ga organizirali in izvajali organizaciji SKOJ in USAOJ, je bilo kot naš prispevek, ki smo ga poslali v domovino, zbranih 1721 škatlic cigaret, 1191 škatlic vžgalic, 2684 pomaranč, 843 tablic čokolade, 179 vrečk bombonov, 169, zobnih ščetk in drugo.

Ustanovljen je bil tudi pevski zbor, ki sta ga vodila Miljenko Kukoč in Berislav Zulj. Pred njegovo ustanovitvijo smo namreč prepevali po skupinah, ki so nastale spontano. Združeni smo bili veliko boljši, skladnejši, pa tudi petje se je slišalo dlje. Po krajšem času je imel zbor tudi javne nastope. Pel je ne le za nas partizane, temveč tudi za zavezniške vojake, nastopal

pa je celo v eni izmed oddaj radia Malte. Predstavil se je z našimi partizanskimi in narodnimi pesmimi. Partizane naše cijeli svijet već zna, Domovina, domovina zove nas in z drugimi. Od narodnih se spominjam, Oj more duboko, Maurice divojko, Oj Moravo, oj Moravo in Biljana platno beljaše. Zapeli so celo dve angleški pesmi. Odlična solistka je bila Tatjana Ružić, ki je imela tudi poseben nastop za Radio Malto.

Našega komandanta v Rekonvalescent taboru je bil Miljenko Kukoč, ki je imel tedaj čin kapetana NOVJ.

V taboru sem srečal nekatere tovariše, ki so bili težki vojni invalidi. Naj omenim le borca Dušana Lončarja, Dalmatinca iz vasi Blata na Cetini. V borbi z ustaši in italijanskimi fašisti na Imotskem je bil ranjen. Oslepil je in ostal brez roke. V svojem planju, ki ga je poslal po vojni sedaj pokojnemu tovarišu Miljenku Kukoču, je zapisal: »Tudi na samomor sem že pomislil. Toda pomagali so mi tovariši in tovarišice, ki so mi v teh najtežjih dneh stali ob strani. Bili so neizrekljivo dobri in pozorni. Bilo nas je nekaj sto lažje in težje ranjenih. Lažje ranjeni so nam posvečali vso pozornost in nam tako naredili življenje znošnejše. Brali so mi in me vodili na sprehode in kopanje. Veliko je bilo požrtvovalnih tovarišic in tovarišev, ki so zame zelo veliko storili.

Težkega vojnega invalida, slepega borca Dušana Lončarja sem ponovno srečal po 35 letih na našem zboru v Splitu, decembra 1979. leta. Srečanje je bilo prisrčno in prepričal sem se, da je Dušan danes zelo stabilna osebnost. Tam sem spoznal tudi njegovo ženo. Imata že odraslo hčer.

V žalostnem spominu mi je ostal tudi itali-

janski antifašist Vito Buffa, doma iz mesta Trapani na Siciliji. Spoznal sem ga v Rekonvalescent-taboru, pozneje pa sva bila tudi v isti vojni enoti, Artiljerijskem divizionu 20. dalmatinske udarne divizije. Padel je dvajset dni pred koncem vojne.

Po kapitulaciji fašistične Italije se je prostovoljno priključil NOVJ. Že takoj po prvih bojih z Nemci je bil ranjen, nato pa so ga preko Italije poslali na zdravljenje na Malto. Ko je ozdravel, bi se lahko vrnil v Italijo, vendar je na lastno željo ponovno prišel v Jugoslavijo, da bi nadaljeval borbo proti fašistom. Neposredno pred osvoboditvijo Gospića, v začetku aprila 1945. leta, je v naš divizion prispevalo navodilo Generalštaba JA, da se vsi Italijani, ki to želijo, lahko vrnejo v Italijo. Ko so Vitu to povedali, je izjavil, da se ne bo, temveč da se bo skupaj z nami boril do konca vojne. Toda na našo veliko žalost konca vojne ni dočakal živ. Mina iz ustaškega minometalca je prekinila nit njegovega življenja. Padel je kot strelec merilec topa 75 mm M.1, petnajstega aprila 1945. leta na Primišlju na Kordunu. Še danes se, po več kot 40 letih spomnim toplega in prijetnega glasu našega padlega italijanskega tovariša Vite, kadarkoli slišim melodij znane italijanske proletarske pesmi Bandiera rossa.

V našem Rekonvalescent-taboru je čas tekel naprej. Bližal se je konec meseca marca leta 1944. Več mojih tovarišev, ki so okrevali in ozdraveli, je odšlo v Tranzit tabor. Namenjen je bil ozdravljenim, zdravim partizanom, ki so v njem čakali na transport v domovino. Vmesni čas pa so porabili za vojaško usposabljanje. Krepak in čil sem dva dni pred prvim aprilom leta 1944 skupaj z nekaj tovariši odšel tudi jaz v Tranzit tabor.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Kaj se dogaja z našo najsplošnejšo kulturno dediščino?

Oguljeni spomeniki preteklosti

Fasada rogaska gradu je v razsulu, tako je tudi z okni in vrati, s stopnicami...

Po grajskem dvorišču se namesto nekdanjih gospodov sprehajajo kokoši, če pa vtakneš nos predalec, te utegne popasti tudi besen pes...

Nacionalni program 2000, spomeniško varstvo, muzeji in strokovnjaki, vse to je lepo in prav, še bolj prav pa bi bilo, če bi se tudi širše, predvsem politične in tehnokratske strukture na področju varovanja zgodovinske dediščine otresle tistih nadvse škodljivih pristopov, ki so bili vodilo prvega zanosa povojne graditve in so slikali svetlo prihodnost le s podobami še svetlejših tovarniških poslopij, množic v nebo štrlečih stanovanjskih blokov, železniških tirov in cest. Ne bomo se spuščali v to, koliko in kako je bilo zgrajenega, kje povprečen sodoben Jugoslovani danes domuje in kako ži-

vi... Tokrat smo ob priložnosti, ko smo obiskali Rogatec, mestce – trg na meji s sosednjo Hrvaško, zakrožili po ulicah s fotoaparatom v roki in skušali s pogledom ujeti tisto, kar je ostalo iz prejšnjih časov. To ni napad na kogar koli konkretno, ker se z občinskimi močmi nismo pogovarjali, je le oko nepristranskega obiskovalca, ki opazuje mesta in kraje, skozi katere potuje, po urejenosti – tudi stara mestna poslopja, poti, dveri, nasade in mestne gradove.

Prijazno mestce, katerega slavnejši bližnji zaselek je Rogaska Slatina, nam kaže podobo, kakršno lahko vidite na teh fotografijah. Pri tem moramo dodati, da so trgovine v središču kar lepo, sodobno opremljene, da so se podobno potrudili tudi privatni-

ki (pek, mesar...), medtem ko se starim meščanskim hišam krušijo štukaturni okrasni, prebada jih novonapeljana električna mreža, kanalizacija s plastičnimi cevmi sem ter tja štrli »gola« na vogalih, na grajskem dvorišču pa se pasejo kokoši in prašički.

Droben deček, mali graščak, nam je bil za vodiča po grajskih hodnikih in prijazna stanovalka nam je odprla vrata svojega domovanja v gradu nad mestom. Pred nami se je odkrila podoba enega od številnih slovenskih gradov, kjer ljudje prebivajo (kakor vedo in znajo) in si urejajo nekdanje grajske sobane po svojih potrebah ter stiskah. Nobenega dvoma ni, da imajo spomeniški varstveniki takoj pripravljen odgovor, kaj bi bilo treba narediti, res pa je tudi, da so po vseh teh manjših krajih socialne in stanovanjske stiske velike in gradovi še dolgo, dolgo ne bodo služili kakšnemu plemenitemu kulturnemu (ali pa komercialnemu) namenu. Zato bi bilo dobro že to, če bi »grajskim« vsaj z najnujnejšimi gradbenimi in sanacijskimi posegi

Kjer ni bilo več mogoče skozi vrata, so našli ljudje in živali pot kar skozi luknje v zidovih.

omogočili človeka dostojno življenje, da se obiskovalcu ne bi venomer sukal v mislih naslov gledališkega dela Živite kot svinje.

Pogled na to temnejšo plat življenja v stavbah kulturne

dediščine nas je spodbudil toliko, da vam bomo o njihovi usodi – tudi v drugih krajih – poročali sproti, kakor bomo pač odhajali na teren.

B. Ž. J.

Slovenska ljudska umetnost bo predstavljena na Dunaju

Stare panjske končnice iz slovenskih čebelnjakov spadajo med najbolj izvirne in ohranjene primerke ljudske likovne umetnosti in predstavljajo pravo zakladnico, ki ji je težko najti primerjavo v svetu. Ta slovenska posebnost hkrati skozi ohranjene slikarske podobe priča tudi o razvoju čebelarstva na Slovenskem. Panjske končnice so predstavljene v Čebelarstvu muzeju v Radovljici, edinem te vrste v Jugoslaviji. Zanimanje zanje je veliko v Evropi in tudi v čezmorskih deželah. Zavoljo tega bosta Etnografski muzej Slovenije in Čebelarstvo muzej iz Radovljice pripravila obsežno razstavo končnic na Dunaju. Že pred leti so imeli priložnost videti naše panjske končnice Švicarji in Belgijci, ki so izdali tudi katalog in objavili strokovne prispevke v njihovih revijah.

JR

Nova slovenska umetnost na Madžarskem

Že 23. septembra je bila za madžarsko javnost odprta razstava o novi slovenski umetnosti v galeriji v Szombathelyju. V tem madžarskem mestu se namreč odvija jesenski festival Savaria. Našim sosedom se bo tako predstavila mlajša slovenska likovna generacija, pretežno z deli iz zbirke ljubljanske Moderne galerije.

Po deželi religij, gurujev in svetih krav 2

Čar vzhoda

Denar, berači, goljufi in reveži

Najti spodoben, poceni hotel v Bombayu ni bilo težko, saj nas je na bombajski avtobusni postaji že čakal bosonogi fantič, da bi nas popeljal tja. Otroci namreč v hotelih dobijo provizijo za vsakega gosta, ki ga pripeljejo, zato se jih včasih natepe tudi po več skupaj okoli enega samega turista. To je za mnoge glavni vir zaslužka. Informacije v Indiji namreč niso zastoj – če hočeš izvedeti, kje je postajališče avtobusa ali najbližja restavracija, moraš biti seveda pripravljen odšteti kar nekaj rupij.

Ko sva se odpravila s čolnom na Elephanto, sva odkrila tudi druge načine zaslužka. Elephanta je otok pri Bombayu, kjer so znana, v goro vklesana svetišča nekdanjih menihov, nastala v letih 450 do 750 našega štetja. Otok je ena najpomembnejših turističnih znamenitosti Indije, zato je seveda tudi poln lovcev na naivne turiste. Večina jih namreč iz Evrope prileti prav v Bombay in so tako prava zlata jama zanje, saj še ne utegnejo spoznati vseh tamkajšnjih trikov in zvijač. Tudi midva sva bila ena tistih, ki so nasledili. Ko sem si ravno ogledovala čudovito delo kiparjevih rok v enem izmed templjev, se mi je približala starka v tipični rajastanski noši, mi ponudila cvetlico in pokazala na tri ženske, prav tako v indijskih oblačilih in z vrči na glavah. V lepi angleščini je dejala, da jih za pet rupij lahko fotografirava. Povedati moram, da pet rupij v Indiji niti ni tako malo. Zanje lahko dobiš že indijsko kosilo »thali« (sestavljeno je iz riža, vseh vrst omak in čapatijev – neke vrste kruh, vsega pa lahko poješ, kolikor ti srce poželi, saj ti vsakič, ko v skodelici česa zmanjka, natakaj le-to spet napolni). No, kljub vsemu sva si rekla – pa naj bo in pritisnila na fotoaparat. Tedaj pa je

ženska, ki sva ji dala denar, izginila, ostale tri pa so se zakadile v naju in jih zahtevale vsaka še po deset.

To so stvari, na katere se mora slej ko prej navaditi vsakdo, ki pride v Indijo. Navaditi se mora tudi na vztrajne in zahtevne klice »bakšiš, bakšiš«, na utrudljivo kričanje otrok »one pen, one rupy...«, na zvončkljanje gobavcev za hrbtno, ki pridrve, čim zagledajo tujca in potresa jo s svojimi lončki... Vse to je del indijskega vdakdana – na vsakem vogalu leži ali sedi berač, včasih brez nog, rok, pokvečen, s posušenimi udi... Nekateri na tlak napišejo svojo življenjsko zgodbo, drugi rišejo risbe, da bi na ta način izprosili kak kovanec...

So pa tudi taki, in teh ni malo, ki poskušajo na drug način – z goljufijo. V Indiji je tega vse polno. V vsaki gostilni je treba dobro prešteti denar, ki ga dobiš nazaj. Celo na pošti nama je uradnica za isto pošiljko trikrat izračunala različne cene. Sprva 137 rupij, ko se nama je to zadelo preveč, je spustila na 105, in ko sva tudi o tej ceni podvomila, če je prava, je končno »pristala« pri 37 rupijah.

Ko sva nekoč sedela v Pondicherryju, na obali Indijskega oceana, in opazovala valove, ki so se divje zaletavali v skale, se nama je približal človek srednjih let. Z obupanim, skorajda jokajočim glasom nama je pripovedoval svojo zgodbo. Žena naj bi mu v bolnišnici rodila mrtvega otroka, on pa nima denarja, da bi s telegramom o tem obvestil sorodnike. Potreboval je natanko 37 rupij in pol. Cena je bila tako prepričljiva, da sva mu, polna sočutja, brez besed odštela denar. Obljubil nama je, da ga bo naslednji večer vrnil na dogovorjenem mestu. Ko sva naslednji dan res prišla tja, naju je začuda že čakal, le

da ne z denarjem, pač pa z nadaljevanjem zgodbe. Zdaj je potreboval še 145 rupij, da bi ženi plačal transfuzijo. Ne bom na dolgo in široko razpletala, kako se je zgodba razpleta do kraja: ko sva namreč predlagala, da denar sama odneseva v bolnišnico, je bilo to naenkrat prenevarno, ker ga menda lovi policija in tako naprej in naprej... Na koncu sva hotela telefonirati v bolnišnico, da bi preverila zgodbo, a ugotovila, da ni ne blizu ne daleč nobene z imenom, ki ga je omenjal. Čez nekaj dni sva izvedela, da je z isto zgodbo obral že kar lepo število turistov.

Tako je s tem v Indiji. Revščina mnoge prisili, da si pomagajo na tak ali drugačen način. Plače so izredno nizke – natakariji v celem mesecu zaslužijo približno 100 rupij (1 dolar velja 13 rupij), fantki – kuharji, ki sva jih spoznala v gostilni v Puriu, dobijo poleg hrane le še 30 rupij na mesec, delajo pa

od jutra do poznega večera.

Berači zato največkrat zaslužijo več kot zaposleni: na dan lahko naberejo tudi do 30 rupij. Indijska vlada sicer beračenje preganja – v vseh glavnih mestih je organizirala razdeljevanje hrane revnim, toda uspeha ni. Slišala sva celo govoriti, da starši otrokom pogosto odsekajo roko ali nogo, saj lahko tako naberejo več! Berači pa poznajo tudi druge zvijače. Slepca, ki sva mu v kanglico vrgla nekaj rupij, sva zalotila, kako je nekaj minut kasneje zadovoljno prešteval denar; fantka, ki sta naju dan prej neusmiljeno zalezovala v strganih oblačilih, sva naslednji dan presenečena zagledala čista in lepo oblečena... In še polno je takih zgodb. Indija je pač – Indija. Vsak se mora preživeti kakor ve in zna.

Mirjam Mencej

(nadaljevanje prihodnjic)

Revščina je vidna na vsakem koraku

Prijeten dan na Breznici

Odbor skupnosti borcev Škofjeloškega odreda NOV je organiziral srečanje borcev Škofjeloškega odreda NOV, posvečeno 45. obletnici ustanovitve, ki je bilo v nedeljo 24. septembra 1989 na Breznici nad Škofjo Loko.

Srečanja se je udeležilo skoraj sto preživelih borcev in svojcev padlih ali po vojni umrlih pripadnikov te partizanske enote. Prišla je tudi delegacija ANPI za Goriško pokrajino, ki je vrnila prijateljski obisk in je pred Domom ZB NOV v Škofji Loki položila venec pri spominski plošči padlih Škofjeločanov v NOV.

Vse zbrane udeležence je pred stavbo Skupščine občine Škofja Loka najprej pozdravil predsednik odbora skupnosti Janez Lušina-Mali, za njim je imel prisrčen pozdravni govor predsednik skupščine občine Škofja Loka Jože Albreht in nazadnje še vodja delegacije ANPI iz Pokrajinskega odbora za Goriško področje. Zatem so se vsi udeleženci odpeljali na Breznico nad Škofjo Loko, kjer so za novega predsednika odbora skupnosti izvolili Janeza Lušina. Izvolili so še nekaj novih članov odbora.

Nekdanji namestnik komandanta Škofjeloškega

odreda Janez Lušina-Mali je zbranim spregovoril o zgodovinski bojni poti Škofjeloškega odreda in je med drugim povedal:

Škofjeloški odred je bil ustanovljen 30. julija 1944, po ukazu Glavnega štaba NOV in POS Slovenije. Prvi komandant odreda je bil Ivan Javor-Igor, politkomisar pa Tone Volčič-Saša.

Škofjeloški odred je deloval na operativnem območju od Radovljice po desnem bregu Save do Sentvida, po vzhodnem robu Dolomitov od Sentvida, Osolnika, Ožbolta do Poljanske Sore, od Poljanske doline do Blegoša, Porezna in Ratitovca ter ob stari jugoslovanski meji do Bohinja. Odred je v času svojega obstoja vezal nase policijske in orožniške posadke, ki so bile sistematično razmeščene po vsem ozemlju. Njegova formacija je bila tipična oblika teritorialnega bojnega vojskovanja. V njegovih enotah so bili politično zanesljivi in vojaško sposobni borci ter vojaško prekaljeni kadri. Po odredbi 9. korpusa, dne 1. oktobra 1944, je bil za komandanta odreda imenovan legendarni Oto Vrhunec-Blaž. Sicer kmečki fant, doma iz Selc na Škofjo Loko, je bil vojaško zelo sposoben in

Stari del Škofje Loke

je kot domačin lahko uspešno vodil in manevriral z odredom na tem operativnem območju.

V Škofjeloškem odredu se je med vojno bojevalo okrog 500 borcev. Mnogo jih je padlo v bojnih in drugih akcijah, med njimi tudi komandant, Oto Vrhunec-Blaž.

Zadnjo vojaško nalogo je škofjeloški odred dobil 4. maja 1945, ko je prejel povelje, da morajo njegove enote zavarovati Ajdovščino, kjer je bila 5. maja 1945 ustanovljena prva slovenska vlada.

Dne 15. maja 1945 je bil odred na Goriškem razformi-

ran, njegovi borci pa vključeni v druge enote JA.

Odred je na svojem operativnem območju častno izpolnil nalogo in prispeval svoj delež v osvobodilni vojni in revoluciji Slovencev in vseh drugih narodov Jugoslavije, je ob koncu svojega govora poudaril Janez Lušina.

Sledila je počastitev spomina na umrlega predsednika odbora skupnosti Toneta Volčiča-Saša, nato pa so nekdanji borci in borke Škofjeloškega odreda recitali pesmi slavnega komandanta odreda Ota Vrhunca-Blaža.

Franč Galičič

Borci Lackovega odreda so slavili

Borci Lackovega odreda so pri Duhu na Ostrmem vrhu proslavili 45-letnico ustanovitve svoje partizanske enote. **Predsednik Skupnosti borcev Lackovega odreda Ljubo Robnik** je dejal, da so se za proslavljanje tega pomembnega jubileja v tem kraju na jugoslovansko-avstrijski meji odločili, ker je bil Lackov odred ustanovljen prav tu. Po drugi strani pa je bil tukaj v glavnem uresničen komunalni program akcije »Kozjak '79«, v katerem so sodelovali tudi borci Lackovega odreda. Poudaril je, da so ljudje v tem predelu dali med NOB ogromen prispevek k razvoju partizanskega gibanja. Na svečanosti je govoril **Franci Pivec**, član predsedstva CK ZKS in predsednik MK ZKS Maribor, in poudaril pomen Lackovega odreda, ki je pokrival prostor Kozjaka in Slovenskih goric. Gre za prostor, ki tudi danes predstavlja narodno mejo, ki si jo je zamislil Slomšek in postavil general Maister. Prav zaradi tega so se lackovci navezali tudi na izročila Maistrovih borcev in posvečajo posebno skrb prenašanju in negovanju tradicij NOB. Po besedah Francija Pivca smo spet potisnjeni v skrajno politizacijo in se grobi pritiski na Slovenijo še

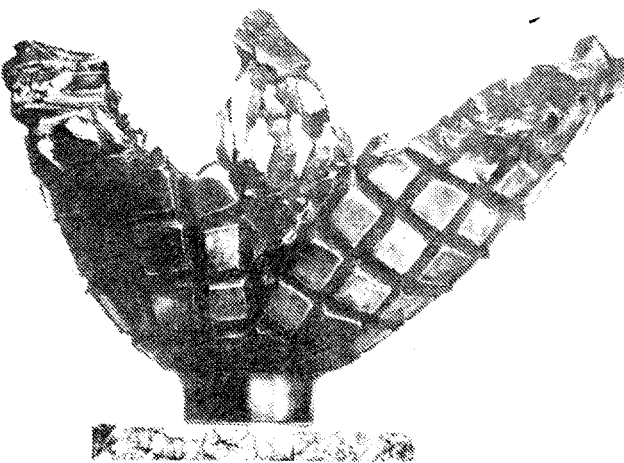
nadaljujejo. Ni si treba delati iluzij, da so pri tem res najodločilnejša ustavna dopolnila. Večina kritikov jih sploh ne pozna in se zanje ne zanima. Hočejo pa, da bi Slovenija pokleknila.

»Povedati pa moram,« je nadaljeval, »da s protiustavnimi ukrepi, grožnjami in pritiski na ljudi še nihče nikoli in nikjer ni ubranil ustavnega reda. Če se izkaže, da je najbolj sporno dopolnilo o izrednem stanju, se je treba spomniti, da je na Kosovu prišlo do njega prav po zahtevi SR Srbije, in da je tudi podaljšano prav na izrecno zahtevo skupščine SR Srbije. Grozeče grmenje proti Sloveniji ne more in ne sme preglasiti ljudske volje, ki je jasna in preverjena. Na njeni podlagi se delegatom slovenske skupščine ne bo težko odločiti in vedo naj, da imajo našo popolno podporo.«

V kulturnem programu so sodelovali učenci osnovne šole Brezno in mešani pevski zbor Hidromontaže Maribor. Pokroviteljema – Smeltu iz Ljubljane in Hidromontaži iz Maribora in nekaterim najbolj aktivnim borcem Lackovega odreda so izročili posebno priznanja.

M. K.

Odkritje spominskega obeležja drugi grupi odredov

Spomenik, delo akademskega kiparja Stojana Batiča, ki zdaj krasi Osnovno šolo druge grupe odredov.

V novem velikem naselju Ljubljane-Nove Fužine je bilo v četrtek, 28. septembra, ob 16.30 odkritje spominskega obeležja II. grupi odredov. Slovesnost se je začela s pozdravnim govorom ravnateljice šole, ki nosi ime Osnovna šola II. grupe odredov v Novih Fužinah, Marije Pečnik. Posebej je pozdravila Mitjo Ribičiča, Boga Gorjana, Stojana Batiča, generalpodpolkovnika Ivana Kočevarja, Iva Samca, Poldeta Mačka, praporščake partizanskih enot, v katerih so se borili borci II. grupe odredov in druge.

Po scenariju in režiji Petra Militarova so v kulturnem programu sodelovali učenci osnovne šole II. grupe odredov in pihalni orkester Papirnice Vevče.

Obeležje je odkril Franc Sever-Franta. Pred odkritjem je v govoru orisal zgodovinsko in borbena pot borcev 2. grupe in poudaril, da je bila ta enota tretja organizirana partizanska bojna enota v Jugoslaviji, iz katere sta izšla dva komandanta Glavnega štaba NOV in POS. Omenil je tudi, da borci te enote odločno podpirajo sprejeta nova dopolnila k slovenski ustavi, kar so vsi navzoči pozdravili z močnim aplavzom.

Spomenik je izdelal znani akademski kipar Stojan Batič, ki se je slovesnosti odkritja tudi sam udeležil.

Ta spomenik na našo oboroženo revolucionarno preteklost je po besedah tov. Pečnikove prva skulptura v Novih Fužinah: »Vsem borcem v spomin, krajanom in šoli pa v veliko čast.«

Jože Jenič

Podelili plakete

Na vsakoletnem dnevu prosvetnih delavcev občine Radovljice, ki je bilo septembra v hotelu Grajski dvor v Radovljici, so spregovorili o tekočih strokovno-pedagoških, organizacijskih in drugih odprtih vprašanih vzgojno izobraževalnega dela.

Osrednji dogodek na srečanju je bila svečana podelitev najvišjih priznanj občinske izobraževalne skupnosti: Žagarjevih plaket. Te podeljujejo v spomin na svojega vzornika, predvojnega revolucionarja, organizatorja vstaje na Gorenjskem in člana CK KPS Staneta Žagarja, ki je pred vojno učiteljeval na Srednji Dobravi pri Kropi.

Letošnje Žagarjeve plakete so prijeli: Katarina Knaflič, učiteljica razrednega pouka iz osnovne šole na Bledu, Janko Pfajfer, predmetni učitelj iz Lesc, Nataša Dmitrovič, pedagoginja v Zavodu Matevža Langusa iz Kamne gorice, Marjeta Preželj, vzgojiteljica in vodja oddelka VVO v Bohinjski Bistrici in Niko Rupel, profesor slovenskega jezika na Srednji šoli gostinske, turistične in ekonomske usmeritve na Bledu. Za dolgoletno vzajemno sodelovanje na področju izobraževanja sta prejela Žagarjevo plaketo tudi Tovarna verig Lesce in Iskra – Mehanizmi iz Lipnice pri Kropi.

J. R

Tudi to so tradicije

MDA Meža 89 je bila uspešna

Pogled na Ravne na Koroškem

S takšnimi besedami lahko ocenimo dvodnevno lokalno delovno akcijo mladih in ravenški železarni. Čeprav je minil poletni čas in se je brigadirsko poletje ter z njim zanimanje za podobne akcije in mladinsko prostovoljno delo poslovalo, pa to za mlade železarje ne velja. Tako je 24 mladincev, med njimi tudi predstavnika Tam iz Maribora, v dveh dneh očistilo strugo reke Meže, tisti njen del, ki teče skozi železarno. V dolžini 500 metrov so počistili tudi vejevje, pobrali staro železo in najrazličnejši odpadni material. Vse to je ležalo ob najbolj prometnih poteh v železarni, tako da je sedaj njena podoba povsem drugačna. S podobnimi akcijami bodo, tako so se odločili, še nadaljevali.

Obiskali smo brigadirje in bilo je kaj videti. Zagoreli fantje, ki so stali sredi deroče vode, so pridno pobirali odpadke in jih vlačili iz vode. Drugi so podirali grmičevje, sekali drevje in nosili odpadke na tovarnjake. Milenko Kobal, predsednik mladih v železarni, je bil z akci-

jo izredno zadovoljen, saj so v njej prekoricali načrtovano delo in opravili veliko več. Dušan Visočnik in Alojz Tutek iz mariborskega Tam sta že stara znanca delovnih akcij na Koroškem. Oba sta bila zadovoljna z akcijo, kar jima je bilo še tem lažje, ker sta se srečala s stari prijatelji in znanci.

Ermin Žmavcer iz tozda Transport železarne je pohvalil organizacijo akcije pa tudi naklonjenost vodstvenih in vodilnih ljudi za takšno obliko mladinskega udejstvovanja.

Naš zadnji sogovornik Marjan Magdič iz tozda Energija pa je poleg drugih, ki so samo hvalili, izrekel še nekaj kritičnih misli o nekaterih drugih podjetjih pri njih, kjer mladim takšnih aktivnosti z dnevom plačane odsotnosti z dela niso dovolili. Prav bi bilo, je menil, da bi se nad tem zamislili in končno začeli ločevati pomen koristnih akcij od nekoristnih ter se zgledovati po tem, kako delajo mladi v železarni.

Silvo Jaš

Praznovanje v Smolniku

V Starem gradu na Smolniku so člani Ruške čete 17. julija 1942 iz zasede napadli orožniško patroljo. V akciji so sodelovali mladinec Bojan Červič-Samo, Joško Knifič-Iks in Janko Pihler-Don. Strelna položaja obeh sta še danes dobro ohranjena. Akcija je imela zelo velik odmev, tako pri okupatorju, še bolj pa med prebivalstvom. Ruška četa je bila znana po uspešnih in drznih akcijah, delovala pa je na zelo izpostavljenem območju Maribora, Ruš in vzhodnega Pohorja, kar je izjemen primer v NOB.

V spomin na to akcijo Ruške čete so se borci in krajanje tega območja odločili odkriti skromno spominsko ploščo. Odkril jo je edini preživeli borec Ruške čete Bojan Červič-Samo, ki je tudi sodeloval v tej akciji.

Ob odkritju spominske plošče je na kratko opisal bojno pot Ruške čete in poudaril, da borci ne bi bili tako uspešni, če ne bi imeli zanesljive opore v aktivistih in prebivalcih teh krajev. Med drugim je Bojan Červič tudi dejal: »Tune junaške pohorske družine, matere, dekleta in gospodarji so bili naša glavna opora. Naj povem samo to, da smo bili borci Ruške čete in prebivalci ena fronta narodnoosvobodilnega boja.«

Pokroviteljstvo in trajno varstvo nad obeležjem je prevzel štab teritorialne obrambe občine Maribor–Ruše. Na slovesno otvoritev pa so prišli krajanje, borci in aktivisti iz Smolnika, Ruš, Bistrice, Selnice, Fale in Lovrenca na Pohorju.

Ivan Bučak

S streljanja minometnih enot pokrajinskega štaba TO Ljubljana okolica

Žrtvovati je treba tudi prosti čas

Kolovozna pot, ki so jo že precej načela kolesa tovornjakov in drugih težkih vozil, se je končala na jasi. Zoprn jesenski dež je neusmiljeno padal, vmes pa so sunki burje potiskali mraz v kosti. Na enem izmed grčkov ob robu gozda je bila na bojnem položaju minometna enota. Rezka povelja in mine so odletele proti namišljenemu sovražniku, ki je bil na drugi strani gričevja. Posadke so svoje delo opravljale kot dobro utečen stroj in videlo se je, da so vojaki že dalj časa skupaj, in da so kar precej ur preživeli na skupnih usposabljanjih.

Dobrih sto metrov pred minometi, na točki, od koder se je videl »sovražnik«, je stal komandir, ki je skozi busolo budno spremljal, kam so padale mine. Nenadoma se je obrnil proti posadkam minometov in rezko vprašal: »Starešina ognjenega položaja, koliko streliva še imamo?« Čez nekaj sekund je prišel odgovor. Komandir je izbral nov cilj in zadnje mine, ki jih je še imela enota na voljo za to bojno streljanje, so odletele proti cilju.

Tedaj so iz gozda stopili na plan številni opazovalci, ki so spremljali streljanje minometne enote in fantom čestitali za odlično opravljeno delo. Ti pa so v en glas povedali, da ima največ zaslug za uspešno streljanje njihov komandir Bojan Mlakar. Medtem je že ukazal, naj se enota pripravi za odhod.

Ko je bilo vse pripravljeno in naloženo na tovornjake, si je Bojan Mlakar malo oddahnil, saj je bilo najtežje že za njimi. »Današnje bojno streljanje je v bistvu krona večletnega dela,« je dejal Bojan Mlakar, rezervni vojaški starešina, ekonomist po poklicu in po funkciji direktor Zavoda za urbanizem občine Kamnik. »Mislim, da smo svoje delo dokaj dobro opravili, toda zdi se mi, da bi morali v pripravi tega streljanja opraviti pripravljajno streljanje z vadbenimi minami. Ta-

Bojan Mlakar opazuje skozi busolo cilja, ki ga morajo obstreljevati

predpisana za enote njihovega razreda. Problem je po besedah Bojana Mlakarja v tem, da se posameznih sklicev enote ne udeleži določeno število obveznikov. Tako so prišli na bojno streljanje tudi vojaki, ki nekaterih postopkov ne poznajo ali pa jih obvladajo samo delno. To pa povzroča odstopanja, ki pomenijo takšne ali drugačne težave. Tudi to streljanje je pokazalo, da so trenažna urjenja še kako pomembna, saj bi se tako tem težavam izognili.

»Kljub vsemu sem z današnjim streljanjem zadovoljen,« je nadaljeval Bojan Mlakar. »Pohvaliti moram delo vseh vojakov, saj so bili zelo disci-

plinarji pri svojem delu. Posebej pa moram pohvaliti vse starešine. Delo v minometni enoti, ki je v bistvu specialna enota, zahteva dodatno urjenje poveljniškega kadra, tega pa sestavljajo rezervni vojaški starešine. Sam razpored v takšni enoti zahteva od starešinskega kadra, da se usposablja, ne samo takrat, ko je na urjenjih in usposabljanjih z enoto, ampak tudi doma, v svojem prostem času. Če ne

drugače, mora rezervni vojaški starešina storiti vsaj nekaj dni pred začetkom vaje. Obnoviti mora tiste osnovne pojme in opravila, s katerimi se sreča v enoti. To pa delamo tako, da prebiramo vojaške priročnike, zapiske iz prejšnjih urjenj in preučujemo drugo vojaško literaturo. Naša enota se je v mesecu dni pred bojnim streljanjem zbrala skupaj trikrat. Ob pomoči starešin iz občinskega in pokrajinskega štaba TO smo starešine in vojaki dopolnjevali in nadgrajevali svoje prejšnje znanje.«

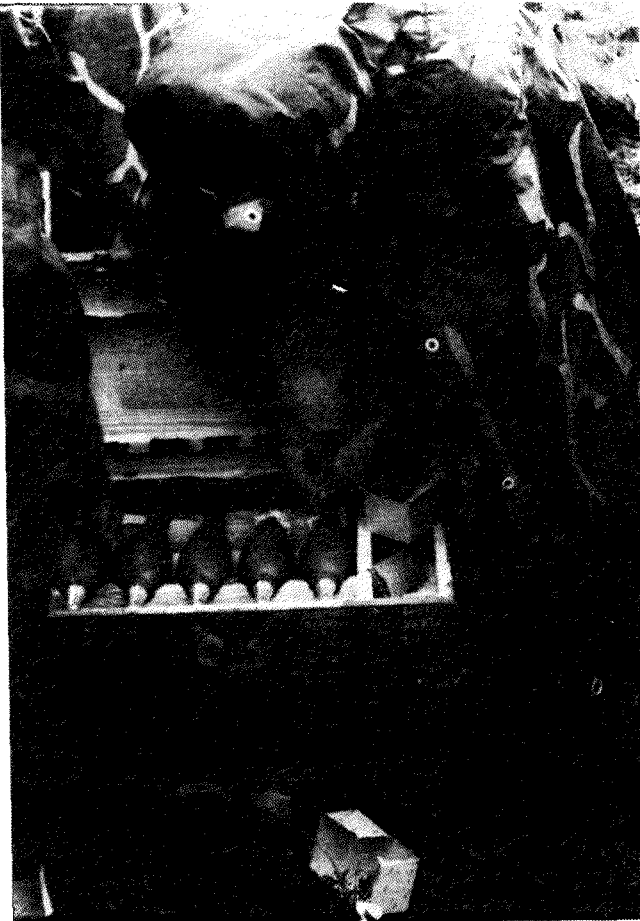
Tako kot v enoti TO, ki ji poveljuje Bojan Mlakar, je tudi v večini drugih enot. Starešinski kader – lahko rečemo, da vsi – so rezervne vojaške starešine in so morali za uspešno delo v enotah žrtvovati del svojega prostega časa, ki bi ga sicer lahko namenili svojim družinam, konjičkom ali počitku.

Kot pravi Bojan Mlakar, je tudi v njegovi družini prišlo

nekdo je pač njihov mož in oče. Kaj ga pravzaprav žene, da že vrsto let vztraja pri tem delu? To niso nagrade, saj do zdaj ni dobil nobenih denarnih nagrad. Pravi, da predvsem spoznanje, da je naredil nekaj koristnega za to družbo in njeno varnost. Predvsem pa ga žene spoznanje, da s svojim znanjem lahko pomaga drugim.

Medtem je bila enota pripravljena za pohod in odhod domov. Seveda pa mu njegovo bogato »vojaško« znanje ni dalo miru, da ne bi vsem zbranim povedal, kakšen je namen minometnih enot.

»Naloga minometnih enot je, da spremljajo in z ognjem podpirajo enote teritorialne obrambe v določenih bojnih delovanjih. V bojnem razporedu enot TO je minometna enota ponavadi na položaju, s katerega se sovražnikov položaj neposredno ne vidi. Osnovna naloga je torej ognjena podpora enotam v napadu. Lahko pa tudi uničuje utrjene

K minam privežejo še dodatno polnjenje, tako da je njen doseg večji

na začetku njegovega intenzivnejšega dela v teritorialni obrambi in drugje do nespoznavanja. Poleg poveljniških dolžnosti v enotah teritorialne obrambe je tudi inštruktor pokrajinskega štaba TO Ljubljana-okolica in član predavateljskega aktiva občinske konference ZRVS v Domžalah. Zdaj pa so se vsi navadili na to, da je zaradi obveznosti, ki jih je sprejel kot rezervni starešina, pogosto odsoten od doma. Izhajajo iz stališča, da nekdo to mora delati in ta

položaje, bunkerje, položaje mitraljezov, minometov, ostrostrelcev, obstreljuje poveljniška mesta, centre za zveze in podobno,« je poudaril Bojan Mlakar.

Kolona vozil se je začela počasi prebijati skozi velike luknje, polne vode, proti glavni cesti. Pred njimi je bila ura in pol vožnje in prišli so v domačo občino. Očistili so minomete, nato pa so odhite-li domov. Bil je že mrak in naslednje jutro so morali biti na svojih delovnih mestih.

Polnilec čaka na ukaz »ogelj« in mino bo spustil v cev minometa

Kljub vsemu se tudi v teritorialni obrambi trudijo, da bi njihovi pripadniki izgubili čim manj delovnih ur na usposabljanjih in urjenjih. Zavedajo se preprostega dejstva, da bo dovolj denarja za obrambo in obrambne pri-

prave, če ga bo dovolj v delovnih organizacijah.

Za Bojana Mlakarja in poveljniški kader pa vaja še ni bila končana, saj so se čez nekaj dni zbrali in analizirali potek bojnega streljanja.

Bojan Kuntarič

Razpravljali o vpisu v srednje vojaške šole in akademije

Na seji koordinacijskega odbora za usmerjanje mladih v vojaške in obrambne poklice pri predsedstvu Mestne konference SZDL Maribor so razpravljali o poročilu o vpisu v srednje vojaške šole in akademije za šolsko leto 1989/90. Med najpomembnejšimi aktivnostmi so omenili informativne dneve za vpis v vojaške šole in akademije. Ocenili pa so, da je bilo premalo srečanj z učenci in njihovimi starši po osnovnih šolah. V glavnem so bila taka srečanja organizirana le na pobudo posameznih šol in koordinacijskih odborov za usmerjanje mladih v vojaške in obrambne poklice. Najbolj je bila odmevna letalska razstava Od Edvarda Rusjana do sodobnega letalstva, ki jo je organiziralo poveljstvo vojnega letalstva in protizračne obrambe iz Zemuna. Svoj delež k popolnejšemu informiranju mladih in njihovih učiteljev za vojaške in obrambne poklice je dal tudi Izobraževalni center za SLO in DS v Pekrah, ki je pripravil mobilno razstavo o obrambnem in samozaščitnem usposabljanju mladih za SLO in DS ter z njo obiskal številne šole. V tem šolskem letu sta navezali tesnejše stike Železniška srednja šola iz Maribora in Center visokih vojaških šol vojne mornarice Maršal Tito iz Splita. Medsebojni obiski učencev in vodstev obeh ustanov naj bi postali vsakoletni in tradicionalni. V okviru programa je treba posebej pohvaliti druženje mladih s pripadniki JLA ob praznikih JLA, šol, krajevnih skupnosti in delovnih organizacij.

Razprava je pokazala, da kljub številnim aktivnostim koordinacijskih odborov, upravnih organov za SLO, JLA in drugih organov odziv za vpis ni bil najboljši. Najtežje je namreč zagotoviti ustrezne sposobnosti prijavljenih kandidatov, zaradi česar jih je bilo tudi precej odklonjenih. Predsednik koordinacijskega odbora dr. Stanko Kodrin je dejal, da bodo v prihodnje potrebni še večji napor, da bi zagotovili potrebno število kandidatov za vojaške in obrambne poklice. Pri tem je dejal, da bodo morali več storiti zlasti v občinah Pobrežje, Ruše in Tezno, kjer je bilo kandidatov, ki so izrazili željo za vpis v te šole, zelo malo. Nenavadno je, da se je na primer v občini Maribor-Tabor prijavilo 12 kandidatov, v občini Maribor-Pobrežje pa samo eden. V razpravi so poudarili, da bo treba o teh problemih spregovoriti tudi v delegatskih skupščinah in v družbenopolitičnih organizacijah in za to problematiko zainteresirati širši krog ljudi. Več kot doslej bo treba storiti tudi za izboljšanje statusa vojaškega poklica v naši družbi. Razprava je pokazala, da je vojaško življenje težko in da je treba mladim ta poklic predstaviti brez vsakega olepšanja.

Marjan Kos

Sprejem pri predsedniku skupščine občine

V enoto JLA v Ilirski Bistrici, ki ji poveljuje starešina Gojko Vujanović, so prišli mladi starešine, ki so letos končali vojaške srednje šole ali akademije in bodo svojo aktivno službo v naši armadi nastopili v tej enoti.

Na priložnostnem sprejemu jim je Gojko Vujanović opisal delo v enotah, njihove dolžnosti in naloge pri delu z vojniki in jih seznanil s tradicijami enote, v kateri bodo delali.

Prihod mladih starešin pa je pritegnil precej pozornosti ljudi v občini Ilirska Bistrica. Predsednik skupščine občine Janez Kirn jim je priredil sprejem, na katerem jih je seznanil z gospodarskim razvojem občine, delom mladinske organizacije in drugih družbenopolitičnih in družbenih organizacij. Ob koncu pa je mladim starešinam dejal: »Prišli ste v naše mesto, ki ima bogato tradicijo iz NOB in že več let dobro sodeluje z armado. Zato želim, da se tudi vi počutite med nami, kot bi bili doma.«

Po sprejemu so mladi starešine obiskali nekatere turistične zanimivosti v občini Ilirska Bistrica.

P. N.

Vžigalnik je v mini, zato je potrebno z njo zelo previdno ravnati

ko bi bile posadke še bolj pripravljene. V enoti so namreč fantje, ki so vanjo prišli z določenim predznanjem, ki pa je seveda zelo različno. Vojaki so različnih starosti, zato so nekatere stvari že pozabili. Enota bi se morala pred bojnim streljanjem večkrat zbrati in opraviti šolsko streljanje.«

Seveda to ne pomeni, da se enota ni zbrala. Opravili so vsa osnovna urjenja, ki so

plinirani pri svojem delu. Posebej pa moram pohvaliti vse starešine. Delo v minometni enoti, ki je v bistvu specialna enota, zahteva dodatno urjenje poveljniškega kadra, tega pa sestavljajo rezervni vojaški starešine. Sam razpored v takšni enoti zahteva od starešinskega kadra, da se usposablja, ne samo takrat, ko je na urjenjih in usposabljanjih z enoto, ampak tudi doma, v svojem prostem času. Če ne

Super 3x3 43 LOTERIJA SLOVENIJE TV Ljubljana

avtomobilov

RENAULT

Žrebanje 22. 10. 1989

NAGRADNA KRIŽANKA

MEBLO

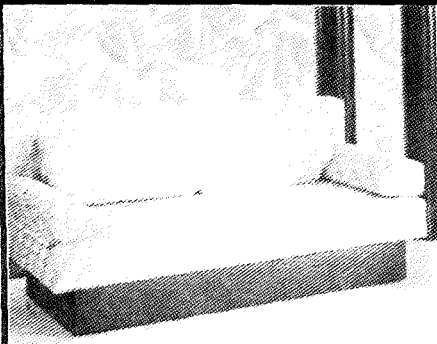
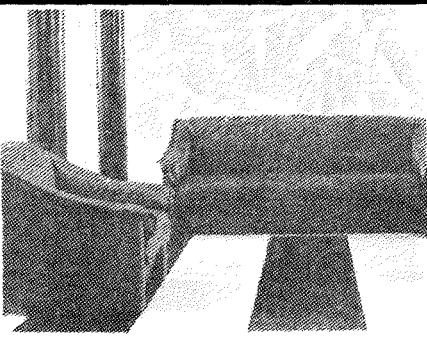
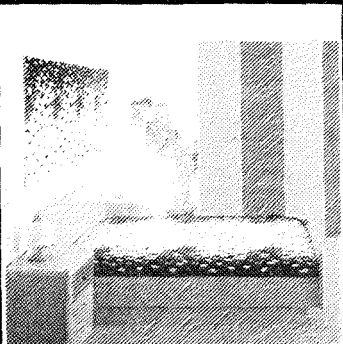
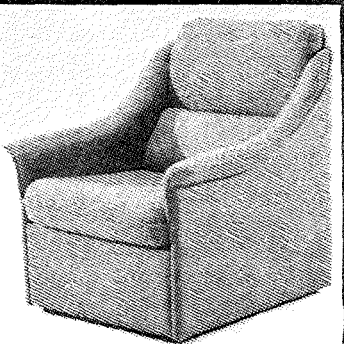
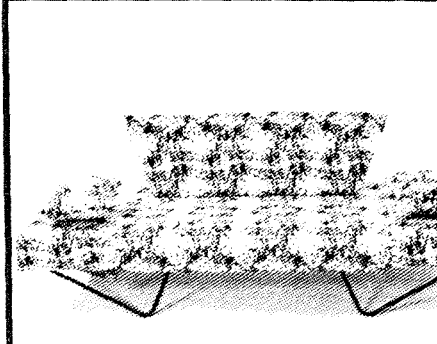
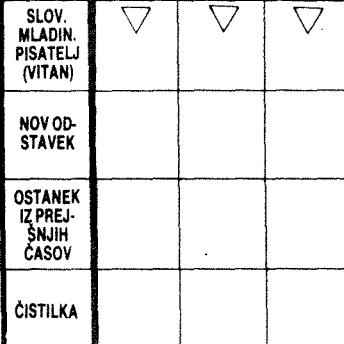
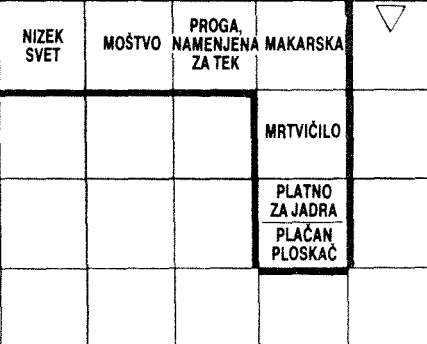
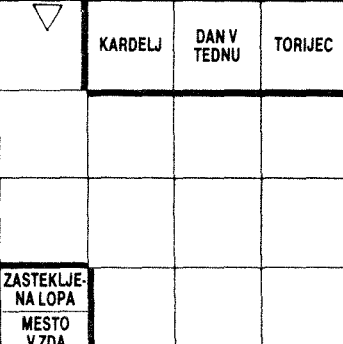
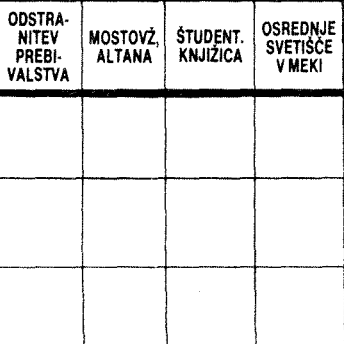
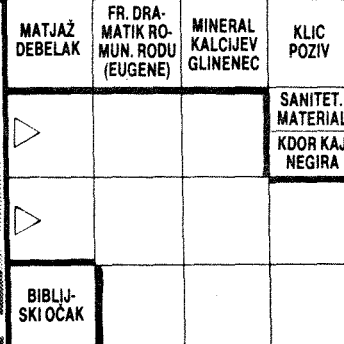
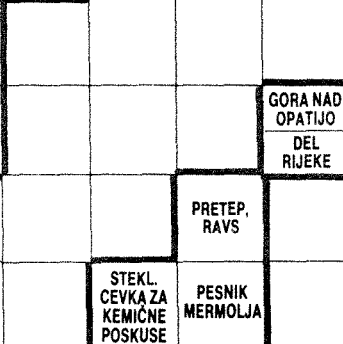
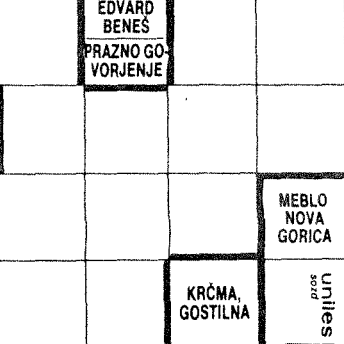
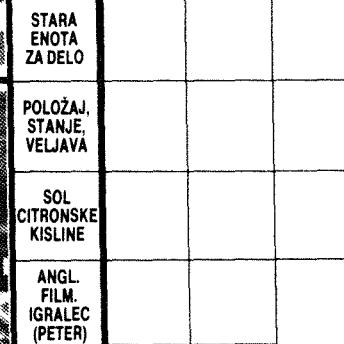
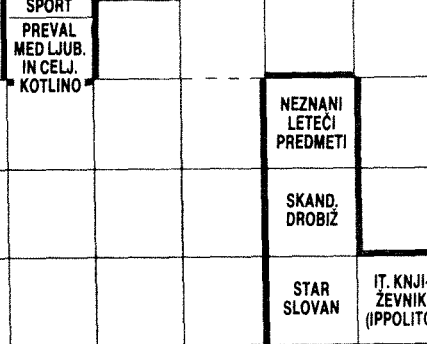
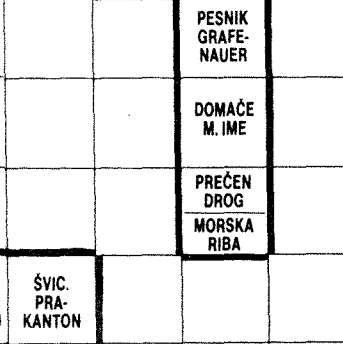
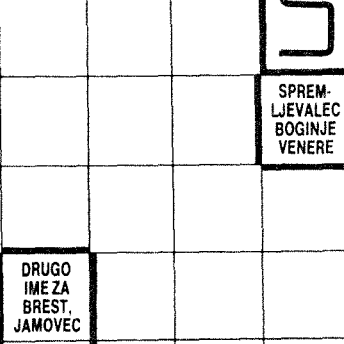
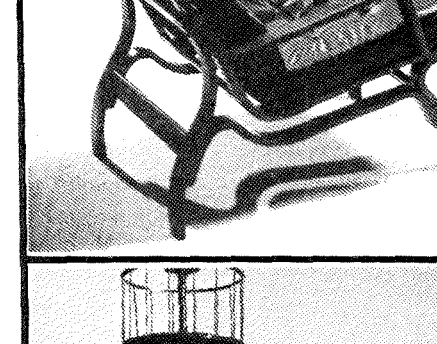
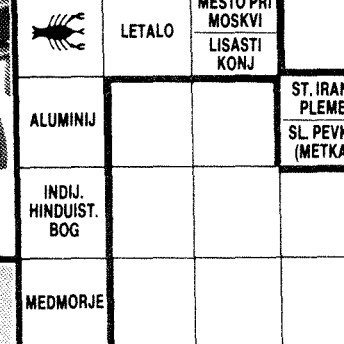
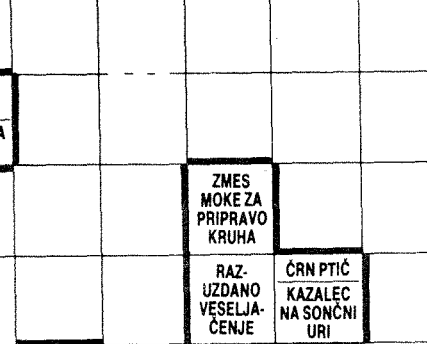
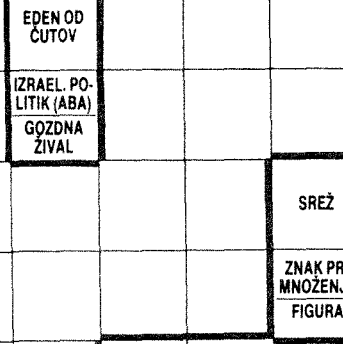
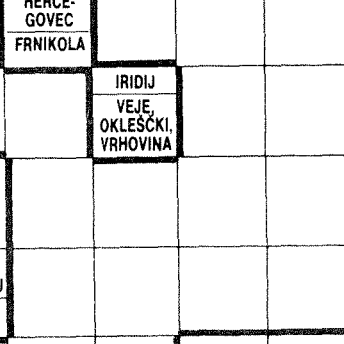
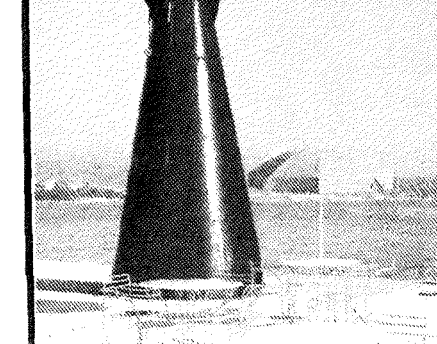
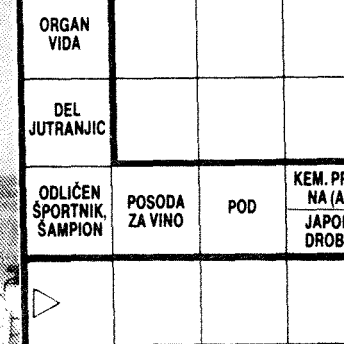
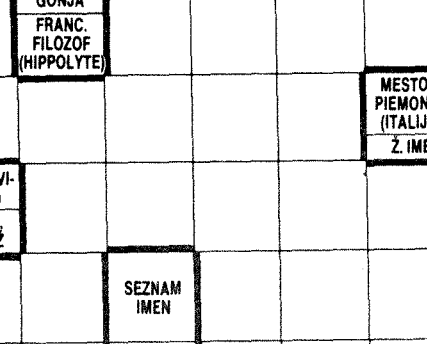
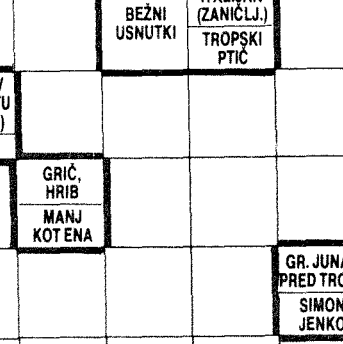
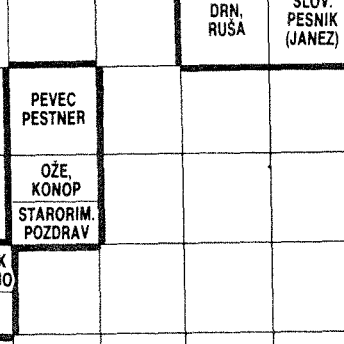
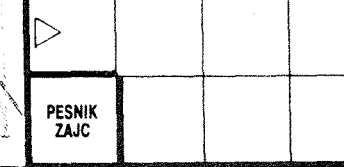
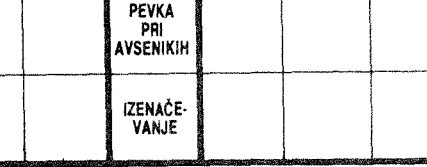
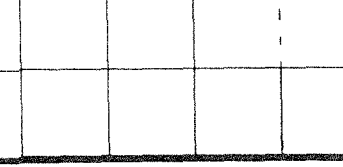
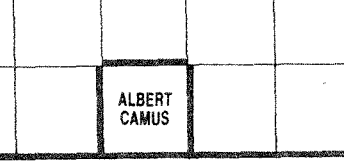
Nagradni razpis

V križanko smo vključili imena nekaterih izdelkov iz bogatega programa novogoriškega Mebla. Rešeno križanko pošljite najpozneje do srede 18. oktobra 1989, na naslov: Uredništvo TV-15 Naš tovariš, Miklošičeva 28, 61000 Ljubljana. V spodnji levi kot kuverte pripišite MEBLO. Tri reševalce, ki bodo pravilno rešili križanko, čakajo tri knjižne nagrade iz programa založbe Borec.

Nagradni kupon

Ime in priimek: _____

Naslov: _____

Taborniško poletje

Letos so slovenski taborniki organizirali v Medvodah svoj jubilejni – 10. ZLET Zveze tabornikov Slovenije. Nekaj malega smo o tej najpomembnejši taborniški akciji že poročali. Medvoški zlet pa je bil le uvod v sicer običajno taborniško poletje. Pretirano visoki življenjski stroški so že v samem začetku počitnic načeli tudi taborniške blagajne. Zato, tako menijo poznavalci stanja v organizaciji, tudi udeležba otrok in mladine v Medvodah ni bila tolikšna, kot so organizatorji predvidevali.

Po nepopolnih podatkih je letos v okrog 70 tabornih izmenah bivalo nekaj več kot 5000 članov organizacije, torej okrog 70 povprečno v izmeni. Stroški na dan na osebo so se gibali od 28.500 do 100.000 dinarjev. Seveda ni vseeno, kje je kdo taboril, saj vemo, da obmorski tabori običajno stanejo skoraj dvakrat toliko kot kopenski (če sami organiziramo pripravo hrane, svoj tabor in drugo). Ti orientacijski podatki so zelo zanimivi, saj dokazujejo, da so še enote, ki se znajdejo, in znajo za majhen denar pripraviti prijetno bivanje pod taborniško plateno streho. Podrobnejša analiza po zbranih poročilih o dejanskem poslovanju, udeležbi članov in gostov na letnih taborjenjih pa bo znana ob skupščini ZTS konec leta. Zanimivo pa je, da je le tretjina izmen po-

tekala ob morju, v glavnem v Istri, slovenski ali hrvaški; slaba tretjina izmen pa je bila v že predvojnem taborniškem centru – v Bohinju in njegovi okolici.

Poleg letnih taborjenj pa se je precejšnje število vodov starejših tabornikov in klubovcev napotilo na daljša potovanja po domovini, nekateri pa tudi po Poljski, ČSSR, Italiji, Avstriji in Madžarski. Skupine so bile manjše, s seboj so imele svoje šotore, razen skupine, ki se je dogovorila za izmenjavo članstva s poljskimi harcerji. Ti namreč že skoraj trideset let sodelujejo s slovenskimi odredi, saj je njihov program življenja najbolj podoben taborniškemu pri nas. Velja omeniti, da se je predvno tabornišvo preneslo k nam s Češko-slovaške in Poljske, saj smo

bili nekaj let celo skupaj
v slovanski zvezi . . .

So pa tudi, sicer redkejš, enote, ki so del počitnic prebivale na delovnih akcijah. Morda največ dela so vložili ljubljanski taborniki v svoj taborni center v Rovinju. Odred Rožnik, ki je letos julija praznoval 20-letnico tabornjstva v Rovinju, je dva tedna urejal svoj center, še pred tem pa je skupina klubovcev prvomajske praznike preživela ob beljenju objektov, prekrivanju salonitnih streh, napeljavi novega vodovoda, čiščenju okolice... Tudi šentšvitski Beli bobri so se precej namučili na občinskem tabornem centru v Ribnem pri Bledu. V glavnem pa vsaka enota, ki ima svoj lasten taborni prostor ali pa ga ima vsaj v najemu, kar precej časa in delovnih ur odmeri urejanju taborišča, sicer vsako leto ne bi mogli organizirati več izmen.

Taborniško življenje se odvija po vodih, v katerih člani osvajajo taborniško znanje, ki je opredeljeno po točkah posebej za razne starostne skupine članov. Zato običajno po letnih taborih, delno pa tudi po zimovanjih beležimo visoke številke osvojenih taborniških veččin, preizkušenj in zvezd. Poleg tega pa v republiški gozdni šoli v Bohinju že desetletja poteka posebna oblika vzgoje taborniških strokovnjakov za posamezne dejavnosti. Letos so se je še posebej številčno udeležili taborniki in lokostrelci tečaja za vaditelje oz. učitelje lokostrelstva. Poln prostor je dokazoval, da je ta športna disciplina vabljiva za tabornike vseh starosti.

Tudi taborniki – ekologi so imeli veliko dela. Izredno zahteven program so si zastavili že lani, letos pa so izkoristili tudi medvoški zlet za seznanjanje širšega števila tabornikov in ostalih mladih ter starejših o svojem delu; kaj namreč delati, da se ne bi naravi, torej našemu širšemu in ožjemu okolju, povzročala škoda. Taborniki so v svoje delovne programe in pravila že pred osemdesetimi leti zapisali, da tabornik varuje naravo, jo spoznava in se uči od nje, istočasno pa zna tudi izkoristiti njene danosti.

Taborniki pa so se predvsem zadnje dni pred začetkom šolskega pouka napotili na že ponekod pozabljeno bivakiranje. Tri do šest dni so prebili pod šotorko, si sami pripravljali jedi iz surovin na terenu, si pekli in kuhali izvirne obroke. Večina jih je, kot trdijo šaljivci, shušala... Imajo pa na voljo več zanimivih jedilnikov, kako shuššaš za več kilogramov v najkrajšem času!

Šolsko leto se je začelo in taborniki že polnijo svoje vrste z novinci. Najmlajši pa so se zadnji septembrski vikend srečali v Tolminu na Veselem srečanju, ki je namenjeno izključno spoznavanju medvedkov in čebelic ter njihovih vodnikov. Starejši taborniki pa so se v Ljubljani in po drugih območnih centrih srečevali na taborniških mnogobojih, kjer so pokazali, če so se med taborjenji naučili česa več.

Sedaj pa že tečejo priprave za oktobrske občne zbornice čet in klubov, ki se bodo že novembra zbrali na odredovih letnih konferencah, tam pregledali preteklo delo in se dogovorili, kaj bodo počeli leta 1990.

Tone Simončič

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAML

Tabori Sutjeska

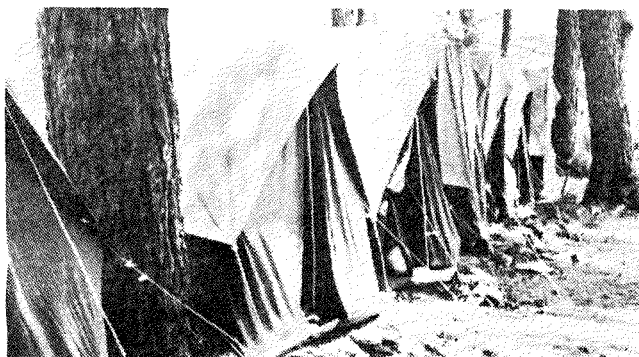
Tam nekje v juliju, sredi poletnih počitnic, ponavadi pišemo o taboru Sutjeska v Dolenjskih Toplicah. Srečujemo se s pionirji, ki predstavljajo vse naše bratske republike in pokrajine. Prav tako potekajo tabori Sutjeska v drugih jugoslovanskih republikah in pokrajinah.

Pa je čutili, da v zadnjem času vse bolj lezejo v svojevrstno krizo. Ob svojem začetku so bili ti tabori organizirani z namenom, da bi otroci vse naših narodov in pokrajin ob srečanjih spoznavali epopejo Sutjeske. Pozneje se je to prelevilo v spoznavanje narodnoosvobodilnega boja, dokler nismo prišli do taborov, kjer je vsega po malem: glasbene, likovne kulture, športa, spoznavanje bližnje in malo daljnje okolice pa delovnih organizacij ipd. Vmes se lahko zgodi tudi kaj nevšečnega, kot na primer letos, ko so šli udeleženci tabora na obisk Mačkovega doma. Toda, glej ga šmenta, ta multimedijski center je bil zaprt in otroci so z dolgimi nosovi ostali pred zaprtimi vrati; ostalo jim je le kukanje skozi ključavnico. Na ZPM Slovenije, ki tabor organizira, so bili nemalo jezni in so se spraševali, komu je ta dom sploh namenjen. Sprašujejo pa se tudi, kako storiti korak naprej pri organiziranju taborov Sutjeska, da ne bi zaostajali za časom in postali nekakšen kalup. V vsaki republiki bi tabore še naprej organizirali, vendar nekoliko drugače kot doslej, ko je bilo ponavadi tik pred odhodom izbranih pač nekaj najboljših učencev, ki naj bi jim bilo bivanje na taboru v nagrado. Odslej naj bi se srečevali po interesnih področjih. Tako naj bi bil na primer v Dolenjskih Toplicah tabor šahistov. Tako bi se spoznavali in se sprijateljili otroci z istimi interesi. Seveda pa bi tabori obdržali še vse tisto, kar se je doslej pokazalo za dobro in privlačno; na primer spoznavanje kulture, običajev in zgodovine naroda.

Kaj menite o takšnih taborih, dragi mladi prijatelji? Imate besedo. Pomagajte jih sooblikovati. Morda se je kdo od vas že kdaj udeležil tabora Sutjeska? Pa pišite nam! Živa

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRA

Šotori bodo jeseni in pozimi počivali.

Vesela srečanja 89

Taborniški odred puntarjev iz Tolmina je bil v dneh od 22. do 24. septembra organizator Veselih srečanj medvedkov in čebelic '89 iz celotne Slovenije. Skupno je bilo okrog 250 udeležencev. Večino čebelic in medvedkov so sprejeli na svoje domove vrstniki – šolarji oziroma taborniki iz Tolmina in bližnjih vasi.

Pričelo se je s kulturnim taborniškim večerom v petek, v prostorih šolskega centra Vojvodina, kjer so gostitelji pripravili bogat program vodniki in mentorji pa so se sešli na svojem strokovnem posvetu, da bi izmenjali izkušnje. Sobotno dopoldne je bilo namenjeno izletu ter ogledu kostnice padlim v prvi svetovni vojni nad Kobaridom, ogledu rojstnega kraja Simona Gregorčiča – Vrsne in groba velikega slovenskega pesnika pri Sv. Lovrencu. Popoldne se je nadaljevalo z veselimi igrkami Na brajdi v Tolminu, zvečer pa je zagorel tradicionalni taborni ogenj, ob njem pa so zapeli in zaplesali najmlajši taborniki in tabornice.

Nedeljsko dopoldne, pred slovesom, je bilo spet polno igrice, petja, risanja in še česa. Ko se je bilo potrebno posloviti, je bila v marsi čigavih očeh solza.

Letošnja Vesela srečanja medvedkov in čebelic slovenskih tabornikov so v Tolminu izredno uspela in pričakovati je še večjo udeležbo mladih v taborniških krajih na podobnih akcijah v prihodnje.

Filip Matko

Pri petju taborniške himne je vsak pomagal, kolikor je mogel.

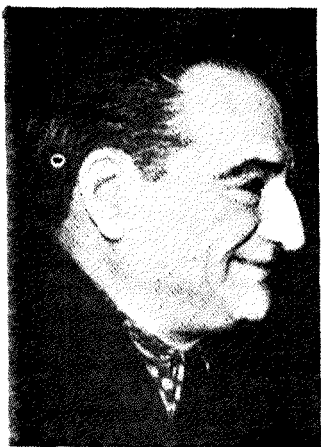
Medvedki so dali glave skupaj, da bi bilo pisanje čim boljše.

Pred odhodom so medvedki in čebelice stopili v kolo.

Še nekaj trenutkov in mladi taborniki bodo z vlakom odpotovali domov.

Umrl je Oskar Davičo

V življenju je bil novnar, publicist, pesnik in pisatelj. Rojen na začetku stoletja (1909) je rasel z revolucionarno komunistično generacijo. Leta 1930 je v Beogradu diplomiral na filozofski fakulteti, že

dvaintridesetega leta pa je bil aretiran, obsojen na pet let zapora zaradi komunistične propagande.

V času svetovne vojne je šel skozi italijanska taborišča, od koder je trinštiridesetega srečno ušel in se pridružil narodnoosvobodilnemu boju.

Njegovi literarni začetki segajo v trideseta leta. Prvo pesniško zbirko pod naslovom *Pesmi* je izdal let 1938. Na začetku literarnega ustvarjanja mu je bil blizu nadrealizem, literarni kritiki pa posebno cenijo njegovo spontanost v pisanju – tudi o revoluciji. V njegovem literarnem opusu velja posebej opozoriti na pesnitev *Zrenjanin*, na roman *Pesem ter na dela: Višnja za zidom, Med Marksovimi partizani, Hana, Človekov človek, Delovni naslov neskončnosti, Kairo, Tropi, Skrivnosti, Posnetki molčanja, Ritualni umiranja jezika*... Značilna je njegova odslikava političnih sprememb, podajanje etičnih konfliktov in prodiranje v mračno plat človekovih ravnanj. Vse te vrvine pa so mu le pripomočki za afirmacijo svobode in človekoljubja.

Oskar Davičo je kot lirik posebno močno vplival na srbsko književnost šestdesetih in sedemdesetih let z napovedjo svobodnih pesniških oblik, idejno pa je zagovarjal nujnost pesniške (pisateljske) angažiranosti.

Spominski pohod

Društvi upokojencev iz Kamnika in Moravč že nekaj let uspešno sodelujeta na športnem in rekreativnem področju. Tako so letos skupaj pripravili pohode ob spomenikih v občinah Kamnik in Domžale. Na njih so ugotovili, da so zelo primerna oblika druženja med upokojenci, in sklenili, da bodo s pohodi nadaljevali tudi v prihodnje. Upajo pa, da se jih bo udeležilo večje število pohodnikov. Več si želijo predvsem moških, saj so na na letošnjih pohodih sodelovale v glavnem ženske.

V začetku meseca septembra sta obe društvi pripravili za svoje člane pohod iz Moravč prek Grmače, Križevske vasi, Trojice, Oklega do Tabora nad Ihanom. Pohod je zelo lepo uspel, saj je bilo vreme sončno, pot pa ne pretežka za hojo.

Jože Novak

Skupina pohodnikov se je pri Križevski vasi takole postavila pred fotoaparata.

Medobčinski zavod za likovno dejavnost »Obalne galerije« Piran sporoča, da so prihodnji teden odprte razstave: V Mestni galeriji Piran je na ogled razstava XXIV. mednarodnega slikarskega Ex-tempora. V galeriji Loža in v Meduzi v Kopru so na ogled slike prekmurskega slikarja Marjana Gumilarja.

Republiško tekmovanje kegljačev DU Slovenije

V soboto 30. septembra je bilo končano 13. športno srečanje upokojencev – kegljačev Slovenije. V finalnem delu je sodelovalo 14 ekip, 7 ženskih in 7 moških. To so bile zmagovalne ekipe območnih tekmovanj iz cele Sloveije. Svoje moči so merili na šest-steznem kegljišču KK Maks Perc v Ljubljani. Prireditelj zaključnega tekmovanja je bila Zveza društev upokojencev Slovenije, organizirala pa ga je Mestna zveza DU Ljubljana pod vodstvom Franca Kušarja in sodniškega zbora, na čelu z Bojanom Dremeljem.

Tekmovanje je bilo zelo dobro organizirano in se je končalo z zadovoljstvom vseh zmagovalcev in poražencev.

Prvo mesto v ekipi žensk so osvojile kegljačice DU Maribor, drugo DU Ljubljana-Šiška in tretje DU Kočevje.

Pri moških so bili prvi DU Jesenice, drugi DU Kočevje in tretji DU Hrastnik. Ženska ekipa je prepričljivo zmagala, medtem ko so se moške ekipe zelo izenačeno borile. To velja predvsem za prvo, drugo in

tretje mesto, kjer so o mestih odločali štirje oziroma dva podrti keglja.

Pred tekmovanjem je vse nastopajoče pozdravil in jim zaželel veliko športne sreče sekretar ZD SRS Stane Hvale. Po končanem tekmovanju sta se, v imenu organizatorja in sodniškega zbora, zahvalila Franc Kušar in Bojan Dremelj. Po razdelitvi pokalov, plaket in priznanj se je v imenu vseh nastopajočih zahvalil še član zmagovalne moške ekipe DU Jesenice, Bogo Mali.

Med športniki DU je rekreacija in fizično utrjevanje vsakdanja potreba. Ni samo obveza do tekmovanih disciplin, ampak želja po krepitvi fizičnih in drugih moči. To predvsem izpričujejo vsi rekreativci, posebno pa tisti, ki so šport gojili od mladih let. Med športniki ZDU Slovenija je veliko število uglednih nekdanjih športnikov, prvakov pa tudi članov ZB NOV, ki jim sedanje športno življenje ne pomeni samo tekmovanja, ampak tudi družabnost, razvedrilo in krepitev vseh človeških moči.

Jože Jenič

Vabljen izlet za invalide in borce

Med številnimi aktivnostmi invalidskih društev so tudi mamljivi izleti po Jugoslaviji pa celo onkraj naših meja. Enega takšnih, in sicer dvodnevnega, se lahko udeležijo borci in invalidi 21. in 22. oktobra. Izlet organizira Društvo invalidov Ljubljana-Šiška. Z avtobusi se bodo popeljali proti Čičariji, Labinu in Rabcu, kjer bo preskrbljeno za prenočišče, naslednjega dne pa se bodo vračali prek opatijske riviere in Rupe

v Ljubljano, kamor bodo prišli 22. oktobra v večernih urah.

Cena izleta je 750.000 dinarjev. V to ceno je všteti prevoz, penzion v Rabcu s prenočiščem in eno kosilo. Odhod avtobusov bo 21. oktobra ob 7.00 uri izpred občine Ljubljana-Šiška. Prijavite se lahko v društveni pisarni na Celovski cesti 105 (tel. 558-115) do 13. oktobra oz. do zasedbe prostih mest v avtobusih. (jč)

Obvestilo za pisce zgodovine

Znanje za pisanje besedil s pomočjo osebnih računalnikov si lahko pridobite na tečajih, ki jih prireja MIKRO ADA v sodelovanju z Društvom piscev zgodovine NOB in revolucije. V načrtu sta dva tečaja: začetni tečaj za uporabo osebnega računalnika (enodnevni, traja 8 ur, cena brez popusta 1.500.000 din) in osnovni tečaj za delo s programom WORDSTAR za pisanje in urejanje besedil (tridnevni, traja 24 ur, cena brez popusta 3.120.000 din). Popust velja za skupinske prijave za več kot 6 tečajnikov. Glede na dosedanje prijave bodo tečaji v Mariboru, Ljubljani in Novi Gorici. Interesenti iz severovzhodne Slovenije (celjska, koroška, mariborska in pomurska regija) naj se prijavijo pri dr. Milanu Ževartu v Muzeju narodne osvoboditve Maribor, Heroja Tomšiča 5, telefon 062-211-671, za osrednjo Slovenijo (gorenjska, ljubljanska, zasavska, dolenska in notranjska regija) naj se prijavijo pri tovarišici Vidi Deželak na Inštitutu za novejšo zgodovino, Trg osvoboditve 1 v Ljubljani, telefon 061-217-521, za jugozahodno Slovenijo (koprška, kraška in goriška regija) pa naj se prijavijo pri prof. Slavici Plahuta v Goriškem muzeju (Grad Kromberk 97), telefon 065-21-117, vselej samo v dopoldanskih urah. Zadnji rok za prijavo je 12. oktober 1989.

Društvo piscev zgodovine NOB in revolucije

Najlepše urejeni kraji na Gorenjskem

Na 20. srečanju gorenjskih turističnih delavcev septembra v Bohinju so najprej spregovorili o tekočih nalogah turističnega gospodarstva na Gorenjskem in njegovi problematiki. O tem je udeleženecem govoril predsednik Turistične zveze Slovenije, bohinjski rojak dr. Marjan Ro-

žič, ki je ocenil letošnjo turistično sezono, rekoč, da je bila slabša od lanskoletne. O novih načrtih je zbranim spregovoril predsednik Turistične zveze Gorenjske Andrej Babič.

Na srečanju so proglasili in nagradili najbolj urejene gorenjske turistične kraje. Naj-

več točk si je nabral Bled. Med občinskimi središči so prisodili največ pozitivnih točk Radovljici, med turističnimi kraji Kranjski Gori, med izletniškimi Mojstrani, med manjšimi turističnimi naselji pa prizadevnim turističnim in kulturnim delavcem Žirovnice. JR

Elkro

lesnina

podčrtano z rumeno

Vabila in obvestila

Odbor skupnosti borcev Jurišnega bataljona 18. divizije 7. korpusa NOV in POS vabi vse borce bataljona na proslavo 45-letnice ustanovitve enote, ki bo skupno z občinskim praznikom občine Cerknica dne 14. oktobra 1989 ob 12. uri na Zavrhu – Notranjska, kjer je bil bataljon ustanovljen.

Vabimo tudi druge udeležence NOV, ki so se bojevali na notranjskem območju, da se proslave udeležijo.

Odbor skupnosti borcev Jurišnega bataljona 18. divizije

Krajevna organizacija Zveze borcev NOV Križe pri Trziču vabi na praznovanje krajevnega praznika štirih krajevnih skupnosti, in sicer: Pristava, Križe, Sebenje in Senično.

Praznovanje bo v nedeljo, 8. oktobra.

Tako bo v nedeljo ob 11. uri spominska svečanost v vasi Gozd, s kulturnim programom in tovariškim srečanjem.

Tokrat se spominjam 45-letnice požiga te vasi. Zato še posebej vabimo borce Kokrškega odreda, Gorenjskega odreda in ostalih enot ter ostale člane ZB, mladino in občane.

V NEDELJO 8. OKTOBRA SE DOBIMO V VASICI GOZD!

Temeljna skupnost borcev Istrskega odreda Koper sporoča, da bo v nedeljo, 15. oktobra 1989, ob 13. uri odkritje spominske plošče na hiši št. 23. v Trseku, kjer se je leta 1944 dalj časa zadrževal štab 1. bataljona Istrskega odreda. Odkritje bo povezano tudi s proslavitevjo 46-letnice ustanovitve I. O. Na slovesnost so vabljeni vsi nekdanji borci I. O. tudi tisti, ki morebiti ne bi dobili pisnega vabila.

Temeljna skupnost Koper

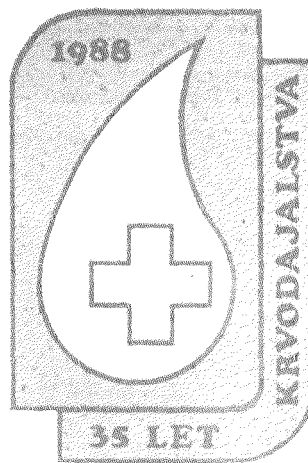
V soboto, 7. oktobra, bo ob 11. uri v hotelu Triglav v Kopru srečanje borcev prekomorskih brigad in drugih prekomorskih enot NOVJ. Zbranim bo spregovoril Dušan Semolič, na sporedu pa bo tudi glasbeni program. Sledilo bo skupno kosilo v hotelskih prostorih. Letošnje tovariško srečanje je posvečeno 45-letnici osvoboditve Beograda in spominu na kninske bitke. Za tiste, ki bodo v Kopru prenočevali, pa še telefonska številka recepcije hotela Triglav: (066) 23-771.

Borce in borke Notranjskega odreda vabimo, da se v soboto 14. oktobra 1989, ob 12 uri udeležijo proslave 45. obletnice ustanovitve Jurišnega bataljona 28. divizije NOVJ. Proslava bo organizirana v vasi Zavrhu pri Ravniku.

Na proslavo pridite s pripetimi spominskimi medaljami NO, trakovi naših odlikovanj in triglavkami.

Odbor skupnosti borcev Notranjskega odreda

Rdeči križ Slovenije sporoča, da bodo v mesecu oktobru krvodajalske akcije v naslednjih slovenskih krajih:

V Ajdovščini bo akcija 5. in 6. oktobra, v Kamniku 9. oktobra, v Tolminu 10., 11., 12. in 13. oktobra, v Žužemberku 16. oktobra, v Trebnjem 17. in 18. oktobra, v Sevnici 19., in 20. oktobra, v Brežicah 24. in 25. oktobra, v Krškem 26. in 27. oktobra, v Litiji 30. in 31. oktobra, v Jurovskem dolu 5. oktobra, v Ribnici na Pohorju 6. oktobra, na Sladkem vrhu 13. oktobra, Lovrencu na Pohorju 14. oktobra, v Cerkvenjaku 26. oktobra in v Rušah 27. oktobra.

Odbor ZB NOV Milan Česnik iz Ljubljane je na svoji seji sklenil, da bo sredstva v višini 5.000.000 milijonov din, namenjenih jesenskemu izletu, nakazal poplavljenim iz pobratenega Šentjurja.

TU-15

Časopis borcev NOB

Ustanovitelj: RO ZZB NOV Slovenije
Izdajateljica: Založba Borec
Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Miklošičeva 28/I, tel. 327-780
Delavci v uredništvu: Zvone Kržišnik (v. d. glavnega in odgovornega urednika), Žilva Drole, Bojana Žokelj-Jesih, Bojan Kuntarič, Milenko Strašek (novinarji – uredniki rubrik), Viktor Konjar, Mirjana Menec (lektorica-redaktorica), Drago Setničar (tehnični urednik-oblikovalec), Mara Okorn (tajnica uredništva).
Predsednica časopisnega sveta: Mira Svetina.
Žiro račun: 50101-603-45772.
Tiskarna: ČGP Delo.

TV-15 je oproščen tem. prom. davka po mnenju Sekretariata za inf. SRS.